

MEANDER

#2

Natuur rond Schelde, Leie en Zwalm

jaargang 18 | apr-mei-juni 2020

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

4 'Red de gevlekte rietorchis'
5 Dromen
9 Midwinterbloeiers
10 Vertrouwen in de natuur
12 Expeditie Natuurpunt
14 Bezemkruiskruid
16 Hoge fijnstraal: opkomst en aangroei
18 Zandbijen
22 Waarneming van de groene zandbij
23 40 jaar JNM en Natuurpunt in de Zwalmvallei: een terugblik
34 Leader-project 'Faunahuis' gestart
42 Wardwandeling
43 Bijzondere waarnemingen en vogelnieuws
44 In memoriam: Geert Colembie
45 MOW en Natuurpunt nodigen inwoners uit om nestkast of bijenhotel op te hangen
46 Biodiversiteit, nog steeds naar af
51 Beekvallei in Burreken ondergaat gedaantewissel
52 Winterse wandeling in Grammene
54 De Levende Leiedag, een dag voor ieder wat wils!
55 Tentoonstelling Landschap door-grond

Natuurinbreuken? Bel 09 276 20 00 of natuurinspectie.west.anb@vlaanderen.be

natuurpunt

is een brede beweging waarin duizenden geëngageerde vrijwilligers, in afdelingen en werkgroepen, elk hun verantwoordelijkheid opnemen voor het behoud van de natuur in Vlaanderen.
www.natuurpunt.be

LIDMAATSCHAP

Je wordt lid door 30 euro te storten op rek. BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen of op rek. BE49 3900 6213 0171 van Arsène en Yvette Benoot, Gampelaeredreef 67, 9800 Deinze, 09 386 38 95; arsene.benoot@skynet.be.
Zij verzorgen de ledenadministratie van alle afdelingen (zie verder) van Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus behalve van Zwalmvallei.
Ledenadministratie Zwalmvallei: Koen Gintelenberg, Poorterij 15, 9660 Brakel, 055 60 45 21, koen.gintelenberg@telenet.be.

natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus omvat volgende steden/gemeenten: Brakel (zonder Everbeek en Parike), Deinze, Herzele, Horebeke, Kluisbergen, Kruisem, Maarkedal, Nazareth, Oudenaarde, Ronse, Sint-Lievens-Houtem, Wortegem-Petegem, Zingem, Zottegem, Zulte en Zwalm.
www.vlaamseardennenplus.be

CONTACTPERSONEN

Dirk Criel 055 45 66 10

WEBSITES

www.vlaamseardennenplus.be
www.facebook.com/np.vaplus
issuu.com/vlaamseardennenplus

AFDELINGEN

- **Kruisem**
  Eddy Van Den Abeele 0474 62 20 52
  ed.vandenabeele@skynet.be
- **Herzele**
  Mieke Dennequin 0473 95 74 02
  Mieke.Dennequin@gdfsuez.com
- **Tussen Leie en Schelde**
  Koen Houthoofd 09 328 11 08
  koen.houthoofd@ugent.be
- **Oudenaarde plus**
  Alexander Van Braeckel 0473 85 45 62
  alexander.tine@telenet.be
- **Ronse**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Sint-Lievens-Houtem**
  Erwin Declercq 09 282 06 70
  erwin.declercq@hubkaho.be
- **Vlaamse Ardennen**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Zwalmvallei**
  Jan François 09 361 03 00
  jan.francois@telenet.be

KERNEN

- **Rondom Burreken**
  Filip Hebbrecht 055 49 55 63
  filip.hebbrecht@telenet.be
- **Werkgroep Bos t'Ename**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be

WERKGROEPEN

- **Paddenstoelen**
  Eddy Saveyn 09 380 03 00
  eddy.saveyn@gmail.com
- **Planten**
  Henk Coudenys
  coudenys.henk@belgacom.net
- **Vogels**
  Paul Vandenbulcke 055 49 60 12
  paul@vwg-vlaamseardennenplus.be
- **Zoogdieren**
  Dirk Criel 0475 45 05 34
  dirkcriel@skynet.be

RESERVATEN MET PROJECTNUMMER

Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf €40 en stort je op rek. nr. BE56 2930 2120 7588 van NP met vermelding van het projectnummer:

- **Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699**
- **Bois Joly 6625**
  Patrick Alexander 0495 45 37 77
  p.alexander@telenet.be
- **Bos t'Ename-Volkegembos 6121**
  Guido Tack 0474 90 02 30
  guido.tack1@telenet.be
- **Bovenlopen Zwalm 6142**
  Heidi Demolder 055 42 16 45
  heidi.dm@telenet.be
- **Burreken 6602**
  Dirk Criel
  dirkcriel@skynet.be
- **Duivenbos 6632**
  De Neve Johan 054 50 18 59
  natuur.herzele@scarlet.be
- **Faunahuis Burreken F-04031**
  Filip Hebbrecht 0490 57 18 33
  filip.hebbrecht@telenet.be
- **Feelbos-Kalkoven 6185**
  Lucien Vanden Daele 055 38 70 54
- **Grootmeers 6650**
  André Vandecapelle 0498 45 93 42
  andre.vandecapelle@skynet.be
- **Heurnemeersen 6063**
  Gerard Mornie
  gerard.mornie@pandora.be
- **Kordaelbos 6605**
  Lieven Kinds 09 383 71 39
  lieven.kinds@scarlet.be
- **Langemeersen 6076**
  Alexander Van Braeckel
  0473 85 45 62
  alexander.tine@telenet.be
- **Leiemeersen Astene & Bachte 6109**
  Koen Houthoofd 09 328 11 08
  koen.houthoofd@ugent.be
- **Maarkebeekvallei 6670**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Middenloop Zwalm 6160**
  Chris Nuyens
  chris_nuyens@telenet.be
- **Munkbosbeekvallei 6151**
  Laurent Flostroy 0498 67 71 09
  laurent.flostroy@pandora.be
- **Nukerkebos-Bosheide 6641**
  Simon Feys 0486 73 06 19
  simonfeys@yahoo.com
- **Paddenbroek 9401**
  Thijs Lietaer 0473 58 17 14
  thijs.lietaer@telenet.be
- **Parkbos-Uilenbroek 6136**
  Dominiek Decleyre
  dominiek.decleyre@gmail.com
- **Perlinkvallei 6204**
  Vincent Decroock 0498 10 95 39
  vincent.decroock@proximus.be
- **Pyreneeën-Tombele 6667**
  Philippe Moreaux 0476 49 24 61
  moreauxphilippe1951@gmail.com
- **Rooigembeekvallei 6669**
  Lies Van der Mast 0498 07 41 29
  liesje.vdm@hotmail.com
- **Vuilbroek 6126**
  Eddy Saveyn 09 380 03 00
  eddy.saveyn@gmail.com
- **Wijmier 6141**
  Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- **Vallei van de Zeverenbeek 6082**
  Rik Desmet 0497 87 56 14
  desmet.rik1@gmail.com

MEANDER

is het driemaandelijks regionaal tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen *plus*.

Redactie

- Johan Cosijn 055 30 98 10
  johan.cosijn@telenet.be
- Norbert Desmet 0494 65 33 91
  desmetnorbert@hotmail.com
- Rik Desmet 0497 87 56 14
  desmet.rik1@gmail.com
- Ellis De Vuyst 0479 433 711
  ellis.devuyst@gmail.com

Kalenderverantwoordelijke
Filip Keirse 055 38 78 83
filip.keirse@telenet.be

Verzending Meander
Arsène en Yvette Benoot 09 386 38 95
arsene.benoot@skynet.be

Cover zandbij mannetje, foto: Johan Raes

Lay-out Something Ellis

Oplage 4200 ex.

Druk Drukkerij Graphius, Gent. Papier: Magno Volume 90 gr. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.

Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van €7,5 op rekening BE49 3900 6213 0171 van Arsène en Yvette Benoot.

FSC www.fsc.org MIX Papier van verantwoorde herkomst FSC® C014767

Teksten voor Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september

Natuurbeleving, natuurstudie, natuurbescherming

Dat onbestemde seizoen tussen herfst en lente hebben we nu officieel achter de rug. Winter kon je het niet echt noemen, nooit meer dan eens een paar graden nachtvorst en ter afsluiting een miniem vleugje sneeuw. De sneeuwklokjes bloeien mooier en langer dan ooit, de wilde narcissen staan er al van in februari, de periode van de voorjaarsbloeiers, waar onze Vlaamse Ardennen zo bekend voor zijn, belooft prachtig te worden! Die vele pareltjes van bosjes, wit van anemoontjes, blauw van hyacinten, geel van dovenetels ... Op 19 april (afgelast) komen groepen uit binnen- en buitenland er zich aan laven op onze zoveelste Vlaamse Ardennendag. Ook jij kan op die dag nieuwe hoekjes van onze mooie streek mee ontdekken, meer daarover lees je in deze Meander.

Die Vlaamse Ardennendag is in de zeventigerjaren ontstaan uit een bedreiging: men had plannen om een autostrade dwars door ons mooie heuvelland te trekken. Wel, dat spook is er terug! Onder de naam van een grote ringweg rond Ronse, vermomd als het doortrekken van de N60 (van Gent naar Valenciennes), plant men over bruggen op hoge pijlers, een autostrade te bouwen, dwars door het hart van onze streek. Betonstop? Niet voor zulke waanzin blijkbaar ... En laat men dan ook nog eens plannen hebben om in hartje Vlaamse Ardennen, jaarlijks een grote autorally, van internationaal allure, te organiseren.

Je ziet het: heel wat mensen zijn blijkbaar blind en doof genoeg om er geen graten in te zien, om dergelijke ondingen te bedenken in één van de laatste stille plekken van ons overdrukke Vlaamse land. Overprikkeld door lawaai, schel licht, penetrante geuren, extreme belevenissen en noem maar op, blijft de doorsnee hedendaagse mens ongevoelig voor het zachte, fijne, het stille, voor spontane natuurbeleving. Als men de geur in een lentebos niet kent, niet de zang van de vogels, de friste van de ochtend, dan zal men er ook niet wakker van liggen, als die zachte ervaringen dreigen totaal uit onze wereld te verdwijnen. Men gaat niet iets willen behouden, beschermen wat men niet kent. Wat niet weet, dat niet deert.

Hele, godganse dagen worden we overrompeld door onheilsdreigingen, terechte en opgeblazen, welke tot de ene of de andere categorie behoren, is voor velen al lang niet meer duidelijk. We willen het niet meer horen, de koppen in het zand. De vlucht in de virtuele wereld is zeer aanlokkelijk. De vlucht in een oppervlakkig leven, doorspekt met 'geweldige' ervaringen om de zoveel tijd, waarvoor men zich dan moet verplaatsen naar verre oorden, of er veel geld moet aan uitgeven, "dan weten we waarvoor we werken!" De post-apocalyptische wereld die ons zo vaak wordt voorgespiegeld in films en dergelijke, die Apocalyps, waarvan men ons in kranten en nieuwsberichten wilt laten geloven, dat het begonnen is, vergiftigen onze geesten. "Waarom ons er nog tegen verzetten?" Gedachten zijn creatief!

We hebben nood aan positieve gedachten. Zicht op een toekomst die ons en die na ons komen, iets moois te bieden heeft. Zicht op een leefbare wereld. Een wereld waarin de mens zich kan laven aan de heilzame kracht van de natuur, recht uit de bron, dicht bij huis. Onder stimulans van Europa, kwamen er de Natura2000 plannen, plannen om de degeneratie van onze natuurrijkdom tegen te gaan, door het herverbinden van de ons nog resterende natuurgebiedjes, zodat die ook levensvatbaar blijven in de toekomst. Ook aan die plannen wordt er gewerkt, ook binnen onze vereniging. Dat vergt studie van wat er nog is en wat en nodig is om dat te behouden.

Een grote, groene gordel rond Ronse! Da's iets anders en aantrekkelijker dan viaducten, denk ik. Werken aan het herstel, de genezing van de wereld, daar staan we ook als Natuurpunt voor. "De patiënt / planeet is zwaar ziek, maar er is zicht op volledige genezing, al is het best mogelijk dat die niet meer helemaal dezelfde zal zijn als tevoren."

"Waarneming verandert de realiteit" stelt men in de kwantumfysica. De manier waarop we naar de wereld kijken, verandert onze wereld! Zien we een wereld in aftakeling, of een wereld in evolutie naar iets nieuws? Verandering is toch al altijd de enige constante geweest.

Met de moed van een nieuwe lente, gaan wij ervoor! Jij toch ook?

Ronny De Clercq

‘Red de gevlekte rietorchis’
actie in Bos t’Ename mooi afgerond

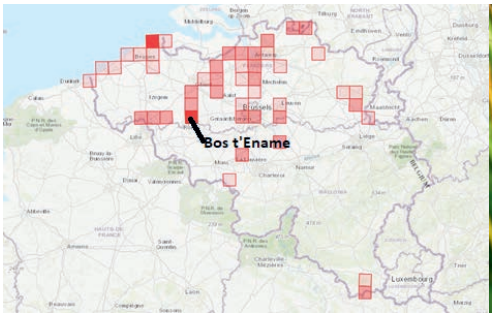

Gevlekte rietorchis in België, Bron www.waarnemingen.be, 30/06/2009-30/06/2019

foto: Gilbert De Ghesquière

De kern van één van de grootste bekende populaties gevlekte rietorchissen in België was het laatste jaar bedreigd. Door de eigenaars werd de plek waarop deze groeiden tientallen jarenlang extensief jaarrond begraasd met ezels. Door het wegvallen van de begrazing trad in 2018 vervilting en verruiging op. Orchideeën experten vreesden daarom voor het snel verdwijnen van de rietorchissen. Zomer 2019 gaven de eigenaars het beheer in handen van Natuurpunt door middel van een huurovereenkomst. Natuurpunt werkgroep Bos t’Ename zal deze plek minimum één keer per jaar maaien en sommige delen laten nabegrazen.

Gevlekte rietorchis (*Dactylorhiza praetermissa subsp. Junialis*) is een typisch West-Europese soort met hoogste dichtheden in Nederland en Zuidelijk Engeland. In Vlaanderen is ze voornamelijk bekend in natte valleigebieden. De Bos t’Ename populatie is vrij uniek omdat ze zich bevindt op een steile helling (meer dan 14%) tussen de 40 en 50 meter boven de zeespiegel. In totaal gaat het over een duizendtal gevlekte rietorchis en enkele honderden gewone rietorchis. De rietorchissen kunnen daar enkel voorkomen dankzij kwel die daar naar boven komt. Kwel is water dat aan de oppervlakte komt zoals bij een bron, maar dan over een grotere oppervlakte.

Geholpen door intensief beheer groeien verspreid over Bos t’Ename negen verschillende soorten orchideeën. Daarmee is Bos t’Ename het orchideeën rijkste natuurgebied in de Vlaamse Ardennen. Experten verwachten bij een maaibeheer op maat van rietorchissen dat ook andere soorten orchideeën zullen profiteren. Andere orchideeënsoorten waarvan Bos t’Ename nu al één van de grootste populaties heeft in België zijn o.a. de paarse wespenorchis en de bosorchis.

Wil je wandelen tussen de orchideeën? Dat kan in de late lente op al onze wandelpaden (www. https://www.natuurpunt.be/natuurgebied/bos-t-ename). Wil je mee helpen met het beheer van de gevlekte rietorchis, kom dan naar onze werkdag op zaterdag 27 juni, 9-12 en 13u30, Boskant 56 Oudenaarde. Wens je op de hoogte te blijven van de laatste nieuwtjes en activiteiten van Bos t’Ename dan kan dat via de maandelijkse Bos t’Ename nieuwsbrief of de Bos t’Ename facebook pagina.

Guido Tack en Pieter Blondé (0488/362 279, pieterblonde@hotmail.com)

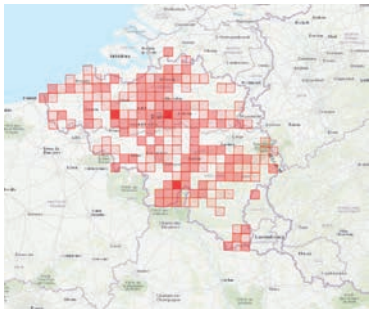

Bosorchis in België, Bron www.waarnemingen.be, 30/06/2009-30/06/2019

Paarse wespenorchis in België, Bron www.waarnemingen.be, 30/06/2009-30/06/2019

Dromen

Beeld je in dat je, gezeten aan de voet van de molen in Wannegem (Kruisem) neerkijkt over een gebied globaal begrensd door de dorpskernen van Wannegem, Kruishoutem, Lozere en Huise en dat dit gebied in plaats van de intensief gebruikte kouter met verspreide bewoning één groot natuurgebied is, waar alleen maar een zeer extensief beheer gevoerd wordt. Beeld je in dat in dit gebied met twee valleien en enkele lage heuvelruggen een kleine duizend runderen rond lopen, vergezeld van een vijfhonderd paarden, het ganse jaar rond zonder bijvoedering, aangepast aan de draagkracht van het gebied. Het equivalent van de jaarlijkse aanwas wordt ieder jaar verwijderd en als lokaal biovlees aan de man gebracht.

Een gek idee? In de context van de huidige landbouw en het intensieve bodemgebruik in dit gedeelte van Vlaanderen, zeker. In een andere context misschien minder gek.

Oost-Duitsland: begrazing zorgt voor variatie

In het vroegere Oost-Duitsland kun je een begrazing op een dergelijke oppervlakte en met een gelijkaardig aantal dieren in realiteit gaan meemaken. Het 25 vierkante kilometer grote gebied komt grotendeels voort uit een groot landbouwbedrijf en een militair terrein en is indrukwekkend om te zien, alleen al vanuit landschappelijk oogpunt. Er kon nog eens 15 vierkante kilometer aan toegevoegd worden, maar dit feestje is – spijtig genoeg – niet doorgegaan. Het zegt genoeg hoe er met natuur wordt omgegaan.

Op de website van het bedrijf (zie links onderaan het artikel) kun je één en ander bekijken; op het terrein is het nog spectaculairder. Waar kun je op een traject van twee kilometer vijf alarmerende mannetjes paapjes gaan bekijken, de koppels zien met aas, aanvliegend naar de verspreide struikjes in de ruigte, of negen mannetjes grauwe klauwier gedurende een wandeling van amper acht kilometer.

Werkelijk imposant zijn de troepen runderen en paarden. Voor mij was het nog veel indrukwekkender dan de Oostvaardersplassen, ook al ontbreken de edelherten hier.

Enkele voorbeelden. Een gemengde groep van merries en veulens (ongeveer 50 exemplaren) houdt zich op aan de drinkplaats. Je kunt er alle sociale interacties in zien, dominantiestructuren, zooggedrag, enz. Verspreid over het begrazingsblok (dat naar schatting een 500 ha groot is) zijn er enkele kleine groepjes jonge hengsten en hier en daar een duidelijke eenzaat.

Rond de drinkplaats is de bodem zo goed als kaal, vertrappeld. Ook de vegetatie in de iets ruimere omgeving heeft niet veel te bieden, overbegraasd grasland. In de wijdere omgeving is er opslag van bomen en struiken, met dominantie van meidoorn. Op het eerste zicht zitten hier alleen paarden. Tot in de late namiddag van over de heuvelkam het geloei (hoewel ik dit niet echt een goede term vind) klinkt van enkele stieren. En enkele minuten later verschijnen de eerste imposante exemplaren van Heckrunderen over de kam. Een imposante stier, gevolgd door enkele jongere exemplaren en veel koeien met kalveren. Onderweg naar de drinkplaats worden nog enkele boompjes in de vernieling geholpen: het is duidelijk, dit is zijn domein. De merriegroep is dit imposante vertoon duidelijk gewoon en schuift wat op. Op een goede vijftig meter bekijken ze de aankomst van de troep en verspreiden ze zich in een wat losser verband over het grasland. Indrukwekkend.

Rijke fauna ...

En dit ganse vertoon in een landschap met een ongelofelijke soortenrijkdom. Rode wouwen (2 tot 4) cirkelen vrijwel onafgebroken boven de weilanden, buizerd, torenvalk. Voor veldleeuwerik moeten hier geen bordjes geplaatst worden, graspieper is ook relatief talrijk. Grauwe gors en geelgors komen er in grote hoeveelheden naast elkaar voor en ook veel andere zomergasten. Op een niet begraasd stuk had ik 's avonds vier roepende kwartels. Ook kwartelkoning zou een regelmatige broedvogel zijn.

Met een beetje geluk zie je midden de dag een vos over het grasland wandelen, op zoek naar muizen.

(In de laatste natuur.oriolus verscheen een boeiend artikel over het statuut van de grauwe gors als akkervogel of niet akkervogel. Daar in Thuringen leek het beest zich ook als struweelvogel te gedragen. Ik kon er geen onderscheid maken tussen de zogenaamd 'open terrein vogel' die de grauwe gors zou zijn en de geelgors als soort van een meer gesloten coulissen landschap, maar daar komen we later nog eens op terug).

... flora

Ook de vegetatie is zeer gevarieerd. Zeer schoon zijn die graslanden waar o.a. grote ratelaar in de begraasde stukken opslaat, de anjers langs randen en in de omgeving van de jonge opslag, kapot gevreten struiken naast jonge opslag verderop, brede wegkanten met een enorme variatie aan

Grote weerschijnvlinder - foto: Rik Desmet

soorten, ... Tijdens een '*Tag der Artenvielfalt*' werd over het ganse gebied een enorme variatie aan planten- en diersoorten vastgesteld. Het was het soortenrijkste gebied van Thüringen, maar dit zegt op zichzelf niet veel. Het is algemeen bekend dat de aantallen in grote mate afhankelijk zijn van het weer, het aantal deelnemers en vooral het aantal specialisten dat aanwezig is om vooral obscure groepen of kleine beestjes te gaan determineren.

Natuur en landbouw verzoend?

Is dit de hemel op aarde? Neen, maar het geeft wel aan in welke richting een grootschalig natuur- of landbouwgebied kan evolueren. Het gebied zelf wordt enerzijds als natuurgebied bestempeld, anderzijds is het wel degelijk een onderdeel van een bedrijf. Op de website en ook te velde, is duidelijk dat het geheel als bedrijf gerund wordt en dat de eigenaar van verschillende kanten geld aangetrokken heeft om het geheel te runnen. Dat zie je bijvoorbeeld aan de uitgebreide manege, de activiteiten rond paardenfok en verkoop, enz. Ook de aanwezigheid van een klein vliegveld voor sportvliegtuigen toont aan dat verschillende kanalen aangeboord zijn om de zaak rendabel te maken. Ook andere activiteiten zijn niet altijd met de zorg voor natuur te verenigen. De eigenaar maakt op verschillende manieren duidelijk dat hij wil aantonen dat er andere, extensieve manieren zijn om aan veehouderij te doen, met minder dure investeringen in materieel en stallen, en met een rijkere natuur als bijproduct. Tot nu is hij hierin geslaagd.

Toch blijft er onduidelijkheid over de lange termijn: wanneer bv. paarden fokken een rendabele activiteit blijkt, is er de mogelijkheid dat deze dominant wordt en een meer gemengde vorm van begrazing gaat hypothekeren.

Op het terrein is ook duidelijk dat hier met van alles geëxperimenteerd is, inclusief het aanplanten van hoogstamfruitbomen langs de weinige wegen die er door lopen, het aanplanten van houtkanten (afschuwelijk, die evenwijdige rijen, ook in de filmpjes op de website te zien), enz. Er was geld te verdienen met deze activiteiten en dat zal – zeker in de beginjaren – zeer welkom geweest zijn om het geheel financieel rond te krijgen.

Toch heb ik de indruk dat natuurbehoud niet altijd sterk uit de verf komt, maar dit kan het bedrijf niet echt aangerekend worden. Ook in het dorp zelf wordt het project nog altijd argwanend bekeken: een vlot praatje in het café lukt niet en pas na enkele dagen lukte het mij om in het hotel waar ik verbleef één en ander uit te leggen. Toen ik na een kwartiertje duidelijk gemaakt had dat ik niet voor de manege gekomen was, maar voor de natuur, gaf de bazin toe dat het inderdaad eigenlijk wel mooi was wat er gerealiseerd was. En ik had de illusie dat ze het meende.

Problematisch voor mij als wetenschapper, is de onduidelijkheid over de uitgangssituatie en de monitoring. Teert het gebied verder op de soortenrijkdom die het had als vroeger militair domein en heeft de begrazing een effect in het verder behoud ervan, of is door de begrazing een dui-

delijke positieve of negatieve trend zichtbaar? Hoe is de interactie tussen niet begraasde en begraasde oppervlakken, hoe worden de kuddes beheerd, enz.

Tot nu heb ik er weinig over gevonden, en ik vrees er voor dat er ook weinig systematisch onderzoek is. Crawinkel is een beetje 'the middle of nowhere' en Thüringen staat (of stond) niet altijd op de eerste rij als het op natuurbehoud aankomt. De plaatselijke 'Joke Schauvliege' ging er enkele jaren geleden prat op dat meer dan de helft van de middelen voor het Thüringer Wald naar de landbouw gingen zonder dat er een beperking op de bedrijfsvoering was. Kan tellen.

Anderzijds was Thüringen wel één van de sponsors van een zeer goede publicatie over begrazing in natuurgebieden.

Groot-Brittannië: landbouwbedrijf zoekt andere toekomst

Beter gedocumenteerd is een ander project in Groot-Brittannië. Ik kwam het op het spoor dank zij de onvolprezen meesterwerkjes van hommelfanaat Dave Goulson. In '*Wilding Britain*' wordt het relaas gedaan van de terugkeer van de natuur op een Brits landgoed/boerderij. Het boekje is een aanrader en kan voor een goede tien euro gekocht worden.

Op de website van het Knepp Castle project kan je bovendien monitoring verslagen vinden, links naar organisaties die al dan niet adviezen gegeven hebben, enz.

Knepp Castle laat zien hoe het traditionele natuurbehoud zich min of meer vastgereden heeft in doelen en streefbeelden die dikwijls met een zeer grote inzet van mensen en middelen gerealiseerd worden maar niet altijd het gewenste resultaat opleveren.

Knepp Castle is – kort door de bocht – het verhaal van een niet leefbaar 1400 ha groot landgoed/landbouwbedrijf in het zuiden van Groot-Brittannië. De nieuwe eigenaar erft een verlieslatend bedrijf van zijn grootouders en gaat met veel enthousiasme bewijzen dat nieuwe bezems goed vegen. Na veel investeringen, landbouwsteun enz. is duidelijk dat het bedrijf nauwelijks winstgevend kan worden en worden andere wegen ingeslagen. Natuurontwikkeling op voormalige landbouwgrond, zo kan het project samengevat worden. Het boekje geeft weer hoeveel moeite het kost om afscheid te nemen van het landbouwbedrijf, het hartzeer bij de verkoop van het landbouwmateriaal, de weerstand van de omgeving, de lijdensweg om subsidies te bekomen voor de omschakeling want het past in geen enkel kader.

Het boekje noemt: 'Wilding' en niet 'Rewilding' omdat niet gewerkt wordt met 'exotische' grote grazers of (in groot Brittannië uitgeroeide, maar illegaal ten behoeve van de jacht weer uitgezette) everzwijnen, maar met oude landrassen van runderen, paarden en varkens. Na wat initiële inrichting (vooral bestaande uit het omheinen van het terrein) en het

Grauwe gors- foto: Gerard Mornie

inzaaien van voormalig akkerland met grasmengsels wordt de zaak op zijn beloop gelaten. Grazers worden ingebracht naargelang de evolutie van het terrein.

Ook hier wordt vanaf een bepaalde begrazingsdichtheid een hoeveelheid dieren overeenkomstig de jaarlijkse aanwas verwijderd. Het vlees wordt via een zogenaamde 'korte keten' verkocht. Het rundvlees wordt beschouwd als van zeer goede kwaliteit en heeft afnemers in de betere horeca (al zal hier ook wel het netwerk van de eigenaars meegespeeld hebben).

De resultaten van deze weinig gestuurde ontwikkeling zijn indrukwekkend en waren vooraf zeker niet verwacht. De grootste populaties nachtegaal, zomertortel en grote weerschijnvlinder van de Britse eilanden zijn niet te vinden in de grote traditionele natuurgebieden maar op een voormalig, landbouwkundig intensief beheerd domein, dat na een initiële aanpak (zonder ontgronding) alleen via begrazing en met de toegevoegde dynamiek van varkens een eigen leven leidt. Na deze successen zijn natuurlijk allerlei nevenactiviteiten op gang gekomen (toerisme, verhuur van gebouwen van het landgoed voor andere activiteiten), maar ondanks deze activiteiten blijft een groot deel van de inkomsten komen uit (Europese) subsidies.

Een aantal hoofdstukken in het boekje zouden mijns inziens verplichte literatuur moeten zijn, niet alleen voor mensen die zich inzetten binnen de sector van het natuurbehoud, maar ook voor velen er buiten. Vooral het hoofdstuk over zomertortels laat duidelijk zien hoe een meer dynamische natuur niet in te passen is in de door natuurdoeltypen, ontwikkelingstrajecten, beheersplannen, soortbeschermingsplannen en nog veel meer van die – voornamelijk op een statische ruimtelijke ontwikkeling gebaseerde - concepten.

(In het hoofdstuk over zomertortel komt o.a. de vraag van-

uit het 'officiële natuurbehoud' om mee te werken aan de instandhouding van de populatie door het bijvoederen van de dieren met gebroken graan en zaden en het gaan ingrijpen in de ontwikkeling van de houtige vegetatie om de situatie te fixeren, aan bod. Hierdoor zou een groot deel van de filosofie over een meer spontane, dynamische zich zelf sturende natuur verloren gaan en de huidige ontwikkeling gestopt worden. De beheerders van Knepp Castle hebben – volgens mij terecht – neen gezegd tegen dit aanbod en besloten om verder te gaan op de ingeslagen weg).

Welke goede oude tijd?

Ook de andere hoofdstukken geven dikwijls stof tot nadenken en tonen aan dat bij niet- of weinig gestuurde ontwikkeling de verrassingen soms uit onverwachte hoek komen en dat onvoorspelbaarheid met voldoende geduld soms tot goede resultaten leidt. In plaats van als basis (baseline) te kiezen voor een terugkeer naar een kleinschalig cultuurlandschap (ik weet nog hoe het gisteren was, ...) kan het interessanter zijn om te kiezen voor een basis die nog verder terug gaat in de tijd en misschien aanleunt bij een chaotisch landschap zoals het er tijdens bepaalde troebele perioden in de middeleeuwen nog uitzag, met minder rechtlijnige structuren, spontane opslag en vernietiging van bomen en struiken, beken die niet recht lopen enz.

(Het is niet verwonderlijk dat militaire oefen- en schietterreinen ook tot de soortenrijkste natuurgebieden behoren, omdat daar ook die enorme differentiatie aan begroeiingtypen op onbemeste bodems aanwezig is).

Het gedifferentieerde reliëf in de Vlaamse Ardennen zou zich zeker tot dergelijke experimenten lenen, maar we zullen dan moeten denken aan aaneengesloten gebieden van enkele honderden in plaats van enkele tientallen hectare.

Voorbeelden uit de Eifel: intensief-extensief

Utopisch? Ja, maar toch. In de Eifel/Moezel waar ik al enkele jaren regelmatig uithang, hoor ik hier en daar ook binnen de landbouw soms andere geluiden. In de leemstreek ten noorden van de Moezel is een landbouwer gestopt met een gemengd bedrijf op ongeveer 40 ha. De investeringen in een nieuwe melkveestal om aan alle hygiënische normen te voldoen leken te zwaar om dragen en de runderen zijn verdwenen. Het bedrijf is nu een zuiver akkerbouwbedrijf met grote akkers en veel 'contract teelten'. De landbouwer gaf grif toe dat hiermee een verdere stap is gezet naar de concentratie in de landbouw ten nadele van de landbouwer en ten voordele van de grote spelers in de voedingsindustrie. Aangezien er geen opvolgers zijn in het bedrijf, worden ook de investeringen in nog grotere en zwaardere machines teruggeschroefd.

Een andere landbouwer heeft de andere keuze gemaakt. Het is nog altijd een gemengd bedrijf, maar geen melkvee meer, maar Schotse Hooglanders als jaarrond buitendieren op een grote oppervlakte (waarvan een deel als natuurgebied in beheerscontract) en met hoofdzakelijk zelf gewonnen hooi en veevoer bijgevoederd in de wintermaanden. Een hoeveelheid dieren gelijk aan de jaarlijkse aanwas wordt in de herfst verwijderd, geslacht in een klein slachthuis en lokaal vermarkt. Aangezien de dieren het kunnen stellen zonder dure stallen zijn de investeringen minimaal. Zelf zou deze boer een diervriendelijker manier verkiezen om de dieren in de herfst uit de kudde te verwijderen om zo het stressniveau van de individuele dieren en de kudde naar beneden te halen, maar tot nu is er geen goede oplossing uit de bus gekomen.

Wanneer ik deze man hoorde, dacht ik: met (financiële) steun in de rug en meer grond zouden hier verdere stappen tot extensivering kunnen gezet worden en zou er zowel een inkomen voor de boer als meer natuurwaarde kan ontstaan. Maar die kanalen zijn er duidelijk nog niet.

Voor meer informatie:

Over de grootschalige beweiding in Crawinkel in Thüringen kan je informatie, inclusief filmfragmenten, bekomen op www.agrar-crawinkel.de/weidelandschaft.html.

Een geïllustreerd overzicht van de 'Tag der Artenvielfalt' geeft https://geo-tagdernatur.de/wp-content/uploads/2018/04/Artenvielfalt_2007.pdf.

Het boek 'Wilde Weiden – Praxisleitfaden für Ganzjahresbeweidung in Naturschutz und Landschaftsentwicklung' uitgegeven door Abu Soest is niet meer te verkrijgen, maar kan gedownload worden op www.abu-naturschutz.de/images/wildeweiden/WildeWeiden.pdf.

Van het recentere 'Naturnahe Beweidung und NATURA 2000 - Ganzjahresbeweidung im Management von Lebensraumtypen und Arten im europäischen Schutzgebietssystem NATURA 2000' is een tweede druk te verkrijgen tegen € 18, ook bij Abu Soest (www.abu-naturschutz.de/veroeffentlichungen/naturnahe-beweidung.html). Bij bestelling van verschillende exemplaren zijn er serieuze kortingen (bv. 3 exemplaren voor € 28). Ik kan daar eventueel voor zorgen.

Knepp Castle vind je onder www.knepp.co.uk/home. Het boek 'Wilding: The Return of Nature to a British Farm' door Isabella Tree is te koop bij de betere boekhandel. Het geeft u voor iets van een € 10 meer dan 300 blz. leesplezier.

André De Kimpe

Midwinterbloeiers

Lavendel — foto: Henk Coudenys

Midwinter, de kortste dag van het jaar. Als ik de deur open doe en naar buiten kijk, zie ik in het grasveld madeliefjes bloeien. Enkele stappen verder staat de donkere ooievaarsbek met enkele bloemen te pronken. Ik loop in de moestuin en zie herderstasjes en driekleurige viooltjes in bloei staan.

Tussen de kortste dag en de laatste dag van het jaar 2018 stonden in mijn directe omgeving 37 verschillende soorten hogere planten in bloei. Ik zag ze al fietsend en al wandelend, langs wegbermen, in tussenbermen, op kale akkers, in verwilderde voortuintjes en tussen stoeptegels. Het ging onder andere om opvallende bloeiers zoals Dalmatiëklokje, goudsbloem, klein streepzaad, witte en paarse dovenetel, bezem- en Jacobskruiskruid, kleine maagdenpalm, duizendblad, boerenwormkruid, wilde peen en avondkoekoeksbloem, naast minder opvallende soorten zoals klein kruiskruid, tuinwolfsmelk, vogelmuur, tuinbingelkruid en kleine brandnetel, alsook enkele grassen, met name straatgras, kropaar en glanshaver.

Op 21 december 2019 herinnerde ik me mijn lijstje van het jaar voordien en opnieuw keek ik uit naar midwinterbloeiers. De meeste bloeiers waren dezelfde als het jaar ervoor. Ik zag opvallend veel bezemkruiskruid, een soort die nochtans afkomstig is uit het mediterrane klimaat van Zuid-Afrika. Hoge fijnstraal was me in 2018 niet opgevallen. Nu stond deze inwijkeling uit Zuid- en Midden-Amerika op heel veel plaatsen in bloei. Ook nieuw op mijn lijstje: grote maagdenpalm en vlasbekje. Deze laatste is een typische nazomerbloeier. Langs de Scheldedijk in Gavere was hij simpelweg niet gestopt met bloeien. Enkele dagen na kerstdag zag je nog steeds hier en daar een klein bleekgeel vlekje. Tijdens een wandeling in het Herzeelse Duivenbos kwam daar nog gele kamille bij.

Maar het spectaculairst was toch de lavendel die tegen de gevel van een Gentse woning volop in bloei stond. Het huis in kwestie is van een goeie kennis van me. Ik kom er regelmatig. Tijdens de zomer van 2019 waren er links en rechts van de voordeur spontaan lavendelplantjes gekiemd. Met midwinter stonden ze in bloei.

Van sommige soorten zoals klein streepzaad en madeliefje hoeft het ons niet te verbazen dat ze tijdens de donkerste dagen van het jaar bloemen vormen. Het zijn de opportunisten van onze inheemse flora. Zolang het niet al te koud wordt en ze op een voor weer en wind beschut plekje staan wagen ze hun kans. Maar indien uitgesproken mediterrane soorten zoals bezemkruiskruid, lavendel en gele kamille met midwinter bloeien, dan is er toch wel iets vreemds aan de hand. Het zelfde geldt voor de hoge fijnstraal die vanuit de subtropen is komen aanwaaien. Zou de klimaatopwarming hier voor iets tussen kunnen zitten?

Henk Coudenys

BOOMKWEKERIJ DE BOCK

Boomkwekerij DE BOCK

Wij zijn specialisten in

Sierheesters, Rozen, Bamboes, Vaste planten, Coniferen, Sierbomen, Haagplanten, Fruitbomen

Pelikaanstraat 89, 9700 Oudenaarde - Nederename

Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax. 055/31.35.83

Dierenartsenpraktijk 'Blauwesteen'

Dierenartsen
De Pourcq Bernard en Moreaux Philippe
Blauwesteen 43 te 9600 Ronse

www.dierenartsinronse.be
T. 055 21 38 19

uit sympathie

Vertrouwen in de natuur

In ons natuur.oriolis-tijdschrift las ik een tijd geleden over wespendieven die nesten van Aziatische hoornaars als voedselbron aanspreken. Het was een toevallige ontdekking door een groepje Catalaanse ornithologen, die vaststelden dat de aldaar zeldzame wespendieven herhaaldelijk raat van Aziatische hoornaar naar hun nest brachten om hun jongen te voeden.

Geen enkele grote voedselbron blijft onaangesproken, vroeg of laat zijn er altijd wel soorten die zo'n rijkdom weten te ontginnen en met een soort als de Aziatische hoornaar moet het dus vroeg of laat ook zo gaan. In sommige streken van Frankrijk zouden er meer dan 20 Aziatische hoornaarsnesten per vierkante kilometer geregistreerd zijn, zo'n voedselbron kan dus niet onopgemerkt blijven. Als we weten dat de nauw verwante Aziatische neef van onze wespendief, ook Aziatische hoornaar op zijn menu staan heeft, was hetzelfde dus ook wel te verwachten hier in Europa.

Op zich allemaal goed nieuws en een schoon, hoopgevend verhaal, maar wat mij in het artikel een opdoffer gaf, was de n.v.d.r.: "die vogels zullen de Aziatische hoornaar niet terugdringen" en "het valt niet te verwachten dat enkele wespendieven veel impact zullen hebben". Kortom, ongeloof dat de natuur in staat is een evenwicht te herstellen. Dat is dus een bedroevende instelling bij wetenschappers die mee de richtlijnen bepalen voor het natuurbehoud in Europa. De Aziatische hoornaar staat op de lijst van invasieve exoten, die verplicht vernietigd moeten worden, met gif! En veel van de vergiftigde nesten blijven dan ook hangen, waardoor ineens ook de vogels die zo'n wespennesten als voedselbron gebruiken, mee vergiftigd worden! (In ons land zouden vergiftigde wespennesten idealiter allemaal verwijderd worden, maar dat is helemaal niet hoe het gaat, naar mijn eigen ervaring. Aangeraden wordt zelfs de nesten te laten zitten, zodat ook terugkerende wespen nog vergiftigd worden!) Een voorbeeldcase dus van hoe het ingrijpen tegen een ongewenste soort, ineens ook een natuurlijke oplossing in de weg staat! Veel beter ware het de imkers te stimuleren om honingbijen te kweken, die weten te reageren tegen aanvallen van Aziatische hoornaars, het kan, want de honingbijen in hun oorspronkelijk verspreidingsgebied, weten wel hoe te reageren en een aanval af te slaan. Net zoals zovele nieuw ingeweken soorten, zal de Aziatische hoornaar hier blijven en het beste wat kan gedaan worden, is onze bijenteelt aanpassen.

Populatiedynamiek is iets waar meer beleidsmensen zich zouden moeten in verdiepen.

De oorlog tegen invasieve exoten is mijns inziens contra productief, omdat alleen het stadium van de inpassing in onze lokale ecosystemen wordt uitgesmeerd over veel meer tijd dan nodig.

"Is dat zo?" hoor ik je al denken. Wel, laten we eens een andere invasieve soort onder de loupe nemen, géén exoot, maar de akkerdistel. Ook die wordt op veel plaatsen jarenlang bestreden, met als enig resultaat dat men nooit uit de 'distelfase' geraakt. Het milieu waarom die soort het goed doet, wordt onderhouden en daardoor blijft de plaagsoort het goed doen. (Ik zou hier ook de reuzenbalsemien als voorbeeld kunnen aanhalen, maar dan ben ik er zeker van, dat ik mij een lawine van boze reacties op de hals haal, maar het verhaal zou gelijkaardig zijn.) Op de wastine van het Burreken zijn we zo moedig geweest om nooit akkerdistels te maaien en nog geen 10 jaar later zijn zo goed als weg!

Populatiedynamiek is iets waar meer beleidsmensen zich zouden moeten in verdiepen. Een soort kan plots 'exploderen' omdat het milieu uitzonderlijk vruchtbaar is voor die soort, omdat predatoren en ziekten ontbreken. Maar na een explosie volgt onvermijdelijk de implosie. En hoe groter de eerste fase, hoe zwaarder de laatste. (Iets waar we als mensheid ook beter rekening zouden mee houden!) Als er heel veel van dezelfde organismen op een hoop leven, dan volgen er vroeg of laat, hoe dan ook

soorten die daarin een grote voedselbron zien. Zijn het geen predatoren, zoals b.v. de wespendief, dan zullen het schimmels of andere ziekteverwekkers zijn. Mocht de soort lang aan ziekten en predatie weten te ontsnappen, dan zal ze uiteindelijk de voedingsbodem zo uitputten dat het milieu ongeschikt wordt voor de soort. (Zijn wij als mens niet in dit stadium aan 't belanden?)

Zonder onderscheid te willen maken naar gelang de oorsprong van ongewenste soorten, als we de natuur laten begaan, dan herstelt zich een evenwicht(*). Dat evenwicht hoeft niet per se hetzelfde te zijn als wat er voorheen was. De vraag is of we zo'n vernieuwd 'evenwicht' kunnen waarderen, of dat we willen vasthouden aan hoe het ooit was.

** Over 'evenwicht' : In feite is de term 'evenwicht' niet ideaal, want evenwicht doet vermoeden dat dit een onveranderlijke toestand zal zijn, maar evenwicht in de natuur is altijd van tijdelijke aard, zij het langer of korter. Verandering is de enige constante. Abiotische omstandigheden veranderen (natter, droger, kouder, warmer), nieuwe concurrerende soorten duiken op, dat zijn geen hedendaagse nieuwigheden, zo ging het al altijd.*

Ronny De Clercq

P.V.S.
electronic developments
ELEKTRONICA -ONTWERP,
-PROTOTYPING, +HERSTELLINGEN,...
+ZAKLAMPEN FENIX
Clemmenstraat 2 unit 10, 9790 Wortegem-Petegem
T. +32 (0)55 30 03 66 - www.pvsed.com - info@pvsed.com

BEATRIJS
boeken, boeken & boeken
www.beatrijs.be
Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde
Tel: 055 31 44 77, Fax: 055 30 03 45
bestel@beatrijs.be

Meer dan 100 soorten vogels
en meer dan 60 soorten dagvlinders
waarnemen in 1 week tijd?
Meer dan 300 dagen zon per
jaar en een zwembad?
Vakantiewoning Casa Mata
Spaanse Pyreneeën

10% korting voor leden van Natuurpunt
(behalve in juli en augustus)
Alle info: www.casamata.info

BIO SHOP
De Zonnebloem
Al meer dan 35 jaar vind je bij ons alles voor een gezonde levenswijze
Het grootste gamma biologische voeding in de streek,
massa's alternatieve en fair trade geschenkartikelen
Steeds 10 % korting voor NP-leden op het ruimste aanbod natuurstudieboeken
Kom eens gezellig snuisteren in de Parkstraat 25, 9700 Oudenaarde
Tel. 055/31.64.30 e-mail: oudenaarde@bioshop.be www.bioshop.be

Expeditie Natuurpunt

Ook in Vlaanderen kan je indrukwekkende natuur beleven. Dat wil Natuurpunt aantonen met 'Expeditie Natuurpunt'. Op 27 en 28 juni 2020 trekken 320 avonturiers 2 dagen lang door en langs Vlaamse natuurgebieden per kano, met de fiets of te voet. De deelnemers zamelen tegelijk geld in voor een zelfgekozen natuurproject.

"De vrijwilligers van Natuurpunt beheren meer dan 500 natuurgebieden, verspreid over heel Vlaanderen. Het zijn plekken waar zeldzame dieren en planten een veilig onderkomen vinden, en waar mensen kunnen ontsnappen aan de drukte en de stress van onze wereld. Voor de 5e keer al wensen we die Vlaamse natuur op een verrassende manier te presenteren door deze Expeditie te organiseren. De boodschap is: om op avontuur te trekken in de natuur hoef je niet naar het buitenland", zegt Walter Rycquart, algemeen directeur van Natuurpunt.

Natuurpunt stippelde 2 fietsroutes, 2 wandelroutes en 1 kanoroute uit voor de tocht. De startplekken liggen verspreid over Vlaanderen: Diksmuide (natuurgebied de Blankaart), Tienen (de Velpevallei), Hasselt (domein Kiewit), Berlaar (Grote Netevallei), Meerhout (Grote Netewoud) en Lummen (Schulensmeer). De gemeenschappelijke eindbestemming is Mechelen (Mechels Rivierengebied), waar de deelnemers getrakteerd worden op een warm onthaal middenin de natuur.

Elk team kiest zelf voor een reis op het water, een fietsroute of een trektocht, die hen langs de mooiste natuurplekjes in Vlaanderen brengt. Voor die natuur zetten ze zich in, want de 1500 euro sponsoring die ze inzamelen voor hun deelname wordt gebruikt om hun favoriete natuurgebied of diersoort te helpen. Dat is nodig: natuur aankopen en herstellen kost handenvol geld.

Onderweg maken de deelnemers aan de tweedaagse tocht kennis met enkele van de mooiste natuurgebieden van Natuurpunt. Daarbij doen ze ook onze eigenste Vlaamse Ardennen aan. Zo zullen de deelnemers onder de sterren slapen aan de Boembekemolen.

Vanuit de regio Vlaamse Ardennen zijn er momenteel 4 teams ingeschreven:

- Kern rondom Burreken met twee teams 'De Fruitratjes' en 'Nothing but Flowers':
- NP Tussen Leie en Schelde met 'De Muskies' en 'Levende Leie'.

We stellen ze graag aan u voor:

Team De Fruitratjes

Wij besloten om opnieuw mee te doen omdat de vorige edities een succes waren. Samen gaan we opnieuw fietsen van Diksmuide naar Mechelen, een tocht van 260 kilometer. We fietsen langs de mooiste natuurgebieden en passeren door de Vlaamse Ardennen, de streek waar we thuis zijn. Het is voor die prachtige natuur dat wij die inspanning doen.

Met ons team, De Fruitratjes, willen we steun inzamelen voor het Burreken. In het hartje van de Vlaamse Ardennen, tussen de dorpskernen van Brakel, Maarkedal en Horebeke, ligt dit sprookjesachtig stuk natuur.

Een van de bijzondere bewoners van het Burreken is de eikelmuis ook wel fruitratje genoemd, vandaar onze teamnaam. Dat komt omdat hij zich graag tegoed doet aan het fruit in hoogstamboomgaarden en op zolders.

Je moet wel een beetje geluk hebben om deze slaapmuis te zien: tijdens hun maandenlange winterslaap verbergen ze zich in nestkastjes of op zolders. In het Burreken komen nog eikelmuizen voor. Maar ook hier zijn er minder en minder. Daarom willen wij, de Fruitratjes, ons inzetten om hun leefgebied te beschermen. En dus springen we op de fiets en rijden we met de glimlach van Diksmuide naar Mechelen. Met deze sportieve prestatie willen we 1.500 euro (en liefst veel meer) inzamelen voor het behoud van de fruitratjes.

De Fruitratjes van dienst zijn Luk Daniëls, Regine, Sander Verbeke en Filip Hebbrecht. Meer info: www.burreken.be

U kan ons project steunen door een gift te doen op ons project.
https://expeditie.natuurpunt.be/project/26589

Team Levende Leie fietst dit jaar al voor de vijfde maal met 10 fietsers de Natuurpunt Expeditie voor de aankoop van natuurgebied in de vallei van de Levende Leie, een prachtig natuurgebied tussen Deinze en Gent. We zetten ons dit jaar in voor het aankopen van broedgebieden voor de grutto's. Grutto's zijn majestueuze weidevogels die in de Leievallei enkel nog voorkomen in de meersen in de buurt van het kasteel van Ooidonk. Natuurpunt kon er pal in de bestaande broedplaatsen onlangs maar liefst 6 ha gronden aankopen en is op zoek naar nog meer kansen voor deze en andere weidevogels. Door het gericht aankopen van de percelen geven we meer kansen aan de grutto's om hun jongen groot te brengen. Steun de grutto's voor meer natuurgebied tussen Gent en Deinze! Team Levende Leie 2020 dankt je!

Steunen kan ons op volgende manieren:
- doe een gift via https://expeditie.natuurpunt.be/project/25962
- neem deel aan onze traditionele spaghetti-avond op zaterdag 9 mei in Deinze.
- leef je uit op onze yoga-in-het-groen sessie op zondag 7 juni in een van de mooiste natuurgebieden in Deinze.
- kom zelf de grutto's in de Leievallei bekijken in hun broedgebied op zaterdag 6 juni. En leer ook alles over het historisch gebruik van de Leie terwijl we een historische 'draaipaal' weer oprichten in samenwerking met Erfgoed Deurle. Afspraakplaats Leiepark 12 in Deurle. Iedereen welkom tussen 14 en 17 uur.

Inschrijven voor deze activiteiten en meer info vind je op http://www.natuurpunttussenleieenschelde.be/

Uw fietsers 2020: Paul Geeroms, Kathy Geldhof, Kurt Haelvoet, Barbara Rayee, Jeroen Bossaer, Kerlijn Puttemans, Herman Janssens, Angelique Cornelis, Piet Moerman en Koen Houthoofd.

Team De Muskies

We nemen in 2020 voor het eerst deel aan Expeditie Natuurpunt. Wij zijn een groepje oud-studievrienden en beschouwen de expeditie als de perfecte manier om onze vriendschap (en onze conditie) te versterken, waarmee we bovendien onze schouders zetten onder een heel mooi project. Wij wandelen de Grote Neteroute ten voordele van de Zeverenbeekvallei in Deinze, een prachtig en divers natuurgebied met uitgestrekte meersen, dotterhooilanden, bloemrijke ruigtes en een broekbos. Om de nodige fondsen in te zamelen organiseren wij op 16 mei een quiz. Alle praktische informatie hierover vindt u terug op onze teampagina: https://expeditie.natuurpunt.be/project/26175

Steun ons engagement en draag uw steentje bij voor de natuur in het prachtige Leieland!

Sportieve groet,
Christof Jochems, Pieter Van de Wiele, Jurgen Van Laere, Bart van Oosterhout

LE ROY RINASSUR BVBA
Crelan
Warandestraat 17, 9810 Nazareth
T. 09 385 44 60 - 09 385 61 32
e-mail: leroy@rinassur.be
verzekeringsmakelaar nr. 13839
ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN VERZEKERINGEN

Bezemkruiskruid: explosieve aangroei

De laatste jaren zag ik in veel artikels waarin de klimaatverandering ter sprake kwam de naam bezemkruiskruid (*Senecio inaequidens*) opduiken. Aangezien het maken van verspreidingskaartjes mijn stokpaardje is, leek het me interessant om die kaartjes van bezemkruiskruid in onze streek, gespreid over een aantal jaren te vergelijken.

In de 'Atlas van de Belgische en Luxemburgse Flora' van 1972 is er in onze streek geen enkele melding van deze plant. De plant kwam toen enkel maar voor in het oosten van België.

In 1979 kwam er een vernieuwde versie van die Flora en dan zagen we al enkele kruisjes net ten noorden van Gent, waarschijnlijk in het havengebied. Maar in onze streek nog altijd geen bezemkruiskruid te bekennen. Ik herinner me nog dat mijn eerste waarneming van deze plant in die periode gebeurde langs een kanaal in de buurt van Harchies in Henegouwen. Toen was de plant al schuchter begonnen aan haar opmars langs spoorwegen en kanaalbermen in de steenkoolgebieden, waar de snel opwarmende stenige bodem gunstig was voor haar ontwikkeling en overleven in de winter.

Als we dan kijken naar de kaart uit onze regionale plantenatlas zien we dat ze tussen 1972 en 2002 al flink wat plekjes gevonden had in onze streek. Als we rekening houden met het feit dat ze tot 1979 hier nog niet voorkwam, gaat dit toch over een periode van 23 jaar.

Maar op diezelfde kaart zien we meer dan een verdubbeling in de periode tussen 2002 en 2019, dus op 17 jaar tijd. Een spectaculaire toename dus, en in natuurbeschermingskringen spreekt men zelfs van een invasieve soort. Terecht denk ik.

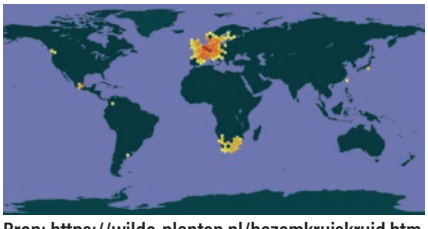

Bron: https://wilde-planten.nl/bezemkruiskruid.htm

Bezemkruiskruid op E17 brug — foto: Gilbert De Ghesquiere

Ik herinner me dat ik in die laatste periode – het moet ergens rond 2010 geweest zijn – eens een busreis meemaakte van Deinze, via allerlei autostrades, naar Berlijn, en dat ik toen tijdens driekwart van de rit een geel lint zag van bloeiend bezemkruiskruid langs de midden- en zijberm. Ik kon er niet aan weerstaan: ik heb mijn medereizigers er toen opmerkzaam op gemaakt en verteld hoe de zaden van die plant hier oorspronkelijk in de streek van Aken en Verviers via de wol ingevoerd uit Zuid-Afrika terecht gekomen waren. En dat het verspreidingsgebied zich lange tijd beperkte tot die streek en enkel in stand gehouden werd door verse aanvoer van zaden met de wol. De win-

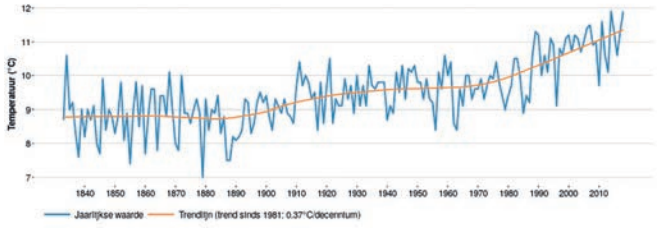

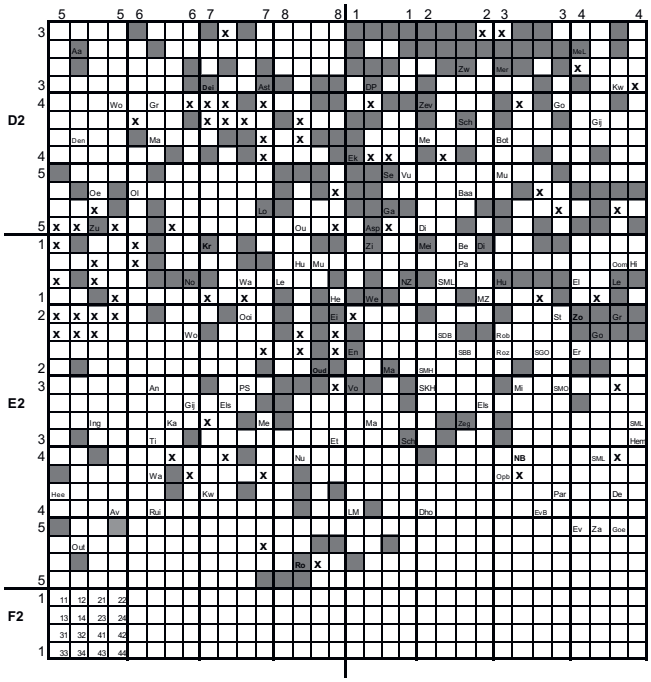

Ter oriëntatie staan de meeste dorpen aangeduid met twee of drie letters in dit rooster. Voor de duidelijkheid: Deinze staat in D2-37-33; De Pinte in D3-31-34; Waregem in E2-15-41; Oudenaarde in E2-28-43; Zottegem in E3-24-11; Nederbrakel in E3-43-12; Kruishoutem in E2-17-11 en Ronse in E2-58-32.

x Periode 1972-2002

Periode 2002-2019

periode tot 1972: geen meldingen in dit kaartgebied

ters waren in die tijd nog een beperkende factor voor verdere verspreiding.

Op de kaart met de gemiddelde jaartemperaturen in Ukkel kunnen we zien dat sinds 1980 dit gemiddelde boven de 10°C is gestegen en nog altijd stijgt. Is het dan niet begrijpelijk dat dit ook vertaald wordt in de plotselinge en daarna gestage uitbreiding van het groeiareaal van deze plant?

En werpen we tenslotte een blik op de wereldkaart dan vallen twee grote vlekken op: het land van herkomst, Zuid-Afrika, én een nog veel grotere vlek in Europa. Met daarnaast enkele verspreide kleine bolletjes in Noord- en Zuid-Amerika en in Oost-Azië (maar ook al in Zuid-Australië en Nieuw-Zeeland, waar de zaden waarschijnlijk binnengebracht zijn via invoer van schapen, maar die staan blijkbaar nog niet op deze kaart).

Karel De Waele

De warmste week met De Widde Botses

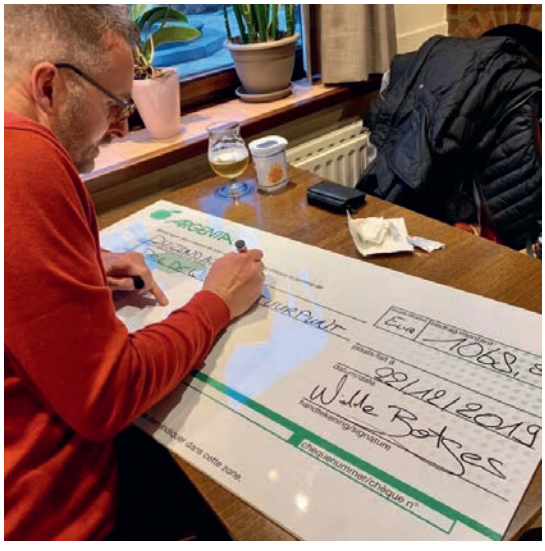

5 jaar geleden overleed ons bestuurslid, natuurgids en grote vriend Paul De Wilde.

Paul stond mee aan de wieg van het prille bestuur van Natuurpunt Deinze, hij was heel graag gezien en zeker ook door zijn vrienden van de wandelvereniging 'De Widde Botses'. Een gans jaar werd geld ingezameld tijdens hun wandeltochten. Tijdens de Warmste Week, op zondag 22 december werd in Zeveren, café De Reisduif, de cheque overhandigd aan Natuurpunt tussen Leie & Schelde, waarvoor onze grootste dank!

Met deze steun kopen wij nieuwe natuur aan, zodat iedereen van meer natuur kan genieten. Paul vertoefde veel in dit mooie stukje natuur en zette zich samen met zijn vrienden van het bestuur actief in voor het behoud ervan. De Zeverenbeekvallei mocht dus zeker niet ontbreken op deze herdenkingswandeling.

Bedankt Widde botses !!!

Eddy Vervynck

Hoge fijnstraal:
explosieve opkomst en aangroei

Toen ik het artikel van Karel over het bezemkruiskruid las, moest ik spontaan aan een andere nieuwkomer in onze flora denken: de hoge fijnstraal (*Conyza sumatrensis)*. Deze is afkomstig uit Zuid- en Midden-Amerika. In tegenstelling tot wat zijn wetenschappelijke naam suggereert, komt hij van nature niet op Sumatra voor. Ook daar is het een adventief. In ons land en in andere landen van West-Europa raakte deze soort ingeburgerd ergens tussen 1975 en 1999, maar veel gegevens hebben we niet over deze periode.

Toen in 2002 de regionale plantenatlas van de Vlaamse Ardennen verscheen, werd de hoge fijnstraal in onze streek nog over het hoofd gezien. Op het eerste zicht lijkt hij op zijn alomtegenwoordige neefje de Canadese fijnstraal (*Conyza canadensis)*, wat wellicht een deel van de verklaring is van het feit dat hij zolang genegeerd werd. Sinds 2011 inventariseer ik één tot enkele keren per jaar de vierkante kilometer waarin ik woon en die als Ifbl-code D2 58 11 heeft meegekregen. De hoge fijnstraal dook er pas op in 2013. Anno 2020 zien ik hem overal om me heen, in elke straat, tuin en berm, zelfs bloeiend in het putje van winter.

Karel's verspreidingskaartje van onze regio omvat 1024 vierkante kilometers. In 192 hiervan werd tot nu toe hoge fijnstraal geregistreerd, wat neer komt op een kleine 19% van de betrokken ifbl-kilometerhokken. In werkelijkheid is de verspreiding echter veel ruimer. Bij elke inventarisatie van de laatste drie jaar, waar dan ook in Vlaanderen, vinden we hoge fijnstraal. Hij groeit massaal op elk braakliggend terrein, in wegbermen, tussen stoeptegels, tussen de kieren van het straatbeton, in bosranden, als onkruid in tuinen en plantsoenen. Op akkers waar de onkruidverdelgers uitgewerkt zijn, schiet in de nazomer eveneens hoge fijnstraal op.

Ik schat dat deze plant momenteel reeds in minstens 90% van de kilometerhokken voorkomt, maar nog steeds door veel waarnemers

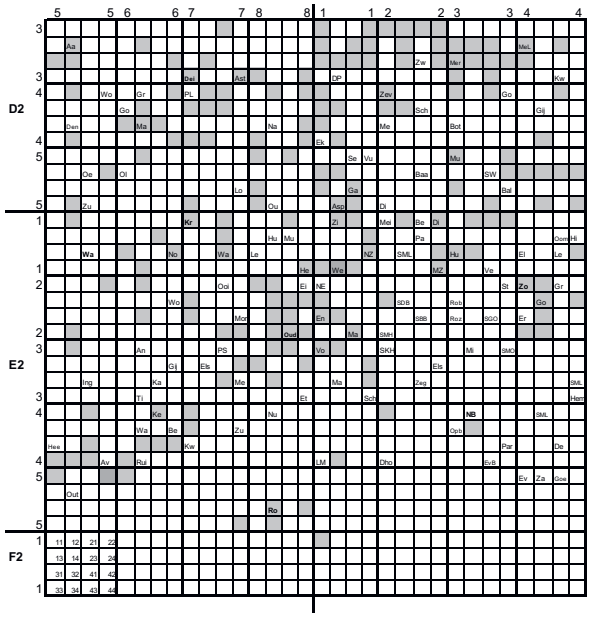

Ter oriëntatie staan de meeste dorpen aangeduid met twee of drie letters in dit rooster. Voor de duidelijkheid: Deinze staat in D2-37-33; De Pinte in D3-31-34; Waregem in E2-15-41; Oudenaarde in E2-28-43; Zottegem in E3-24-11; Nederbrakel in E3-43-12; Kruishoutem in E2-17-11 en Ronse in E2-58-32.

over het hoofd gezien wordt of verward wordt met de Canadese fijnstraal. Het duidelijkste verschil tussen beide zit hem in de beharing van de blaadjes: bij de Canadese fijnstraal zien we lange, afstaande wimperharen aan de bladranden, bij de hoge fijnstaal gaat het om korte, haakvormig naar binnen gebogen haartjes. Gewoon een blaadje plukken en tegen het licht houden is reeds voldoende om het onderscheid te kunnen maken. Na verloop van tijd hou je ze op het eerste zicht reeds uit elkaar: de hoge fijnstraal is veel donkerder groen dan de Canadese.

Tien jaar geleden kende ik deze soort nog niet. Sinds 2011 dook hij jaar na jaar op steeds meer plaatsen op. Nu zien we hem zowat overal en in steeds grotere aantallen groeien, het hele jaar door. Van een zich explosief verbreidende, invasieve soort gesproken...

Henk Coudenys

LEZERSBRIEF

Niet iedereen is het altijd eens met de standpunten van onze redactieleden en auteurs. Dat hoeft ook niet. Hoewel het niet onze gewoonte is om lezersbrieven te publiceren, maken we graag een uitzondering. Ecorealisme is een trend waaraan we niet voorbij willen gaan. We gebruiken het graag als toetssteen voor toekomstige realisaties die momenteel als de oplossing van veel problemen naar voor worden geschoven. Tot zolang zwijgen de vogels in bossen, weiden en akkers. Hierbij het standpunt van NVA-politicus Louis Ide, gezondheidsspecialist van N-VA en gemeenteraadslid in Zwalm.

Als lid van Natuurpunt stoor ik me aan bepaalde beweringen in de laatste Meander van januari-februari-maart 2020.
In het stuk 'Opgelet, nieuwe profeten' schrijft Rik Desmet over Maarten Boudry.
Dit is een ongenuanceerd standpunt. Wetenschapsfilosoof Maarten Boudry schreef een boek 'Waarom de wereld niet naar de knoppen gaat'. In zijn boek legt hij mooi uit waarom onze planeet er nog nooit zo goed voor stond (op vele vlakken). Hij doet dit aan de hand van honderden referenties. Nergens beweert hij dat het niet beter kan. Tegelijk onderbouwt hij heel goed waarom de planeet nog nooit zo goed er aan toe was. Als de redactie dergelijke standpunten toe laat, moet ze ook de standpunten over het ecomodernisme toelaten. Misschien een goed voornemen bij een nieuw jaar om ook eens met een zeker optimisme naar onze planeet te kijken zonder dat je – vanzelfsprekend – de problemen onder de mat moet vegen.
Ik wil er verder op wijzen dat de heer Desmet de Vlaamse Regering met de vinger wijst omdat ze subsidies aan EXXON zou geven. Ik meen te mogen stellen dat Natuurpunt ook steun mocht ontvangen … van Ineos. Het ware beter geweest dat de heer Rik Desmet dergelijke commentaar voor zich had gehouden, want dit is pijnlijk.
En tot slot stelt de heer Norbert Desmet zich de vraag – in een ander artikel – of we er op vooruit zijn gegaan. Hij stelt dat «iedereen kan zien dat natuur op de ladder van de macht steeds lager geklasseerd staat». Ik ga hier helemaal niet mee akkoord. Heel recent werd het Ravottersbos in Zottegem gered van de kap door minister van omgeving Zuhal Demir (N-VA). Maar ook lokaal worden er inspanningen gedaan. In het meerjarenplan van de gemeente Zwalm bijvoorbeeld staat 1.000.000 euro ingeschreven voor bos. En tot slot, nog maar onlangs erkende Zuhal Demir bijna 700 hectare nieuw natuurgebied. Gelukkig reageerde de nationaal voorzitter van Natuurpunt wél enthousiast in De Standaard: "We weten dat er hard is gewerkt door het agentschap Natuur en Bos en door het kabinet Demir". "We zien ook opnieuw dier en plantensoorten waarvan we nooit hadden gedacht dat we ze nog zouden terugzien". De voorzitter zegt ook nog – terecht – dat er nog veel werk aan de winkel is.
Zowaar een positieve boodschap, waarvan ik hoop dat ik ze ook vaker in Meander mag terugvinden. Misschien een goed voornemen voor 2020?

Louis Ide

Sciurus Boomverzorging

Bomen zijn bepalend voor de uitstraling van uw tuin en de omgeving.

Kies voor de juiste boom op de juiste plaats en behoedt u voor overdreven onderhoudswerken. Goed onderhouden oudere exemplaren kunnen perfect veilig gehouden worden. Kies bij bouwwerken vooraf voor een professioneel advies zodat statige bomen behouden kunnen worden. Soms zijn gespecialiseerde snoeiwerken noodzakelijk of kan de boom niet meer behouden worden.

Sciurus Boomverzorging staat garant voor professioneel advies bij aanplant, aangetaste bomen, constructiewerken, gespecialiseerde snoeiwerken, demonteren en vellen.

Pieter Heyse | sciurusboomverzorging@gmail.com | 0486 86 99 12

Zandbijen

Geelschouderwespbij - foto's: Johan Raes, digitalis

Een expert in zandbijen ben ik niet, laat staan in andere wilde bijen of insecten in het algemeen. Waarom ik dan toch dit artikel geschreven heb? Wel, (al) deze beestjes fascineren mij meer en meer, en ik wens meer natuurpunters daarvoor warm te krijgen.

Als kleine jongen verzamelde ik al vlinders, die dan opgespeld werden volgens de regels van de kunst. We spreken van de jaren zeventig van de vorige eeuw, toen de massa insecten nog niet gedecimeerd was. Een aantal vlindersoorten dat nu zeldzaam is in Vlaanderen fladdert nog rond als 'algemene soort'.

Mijn oude collecties zijn al lang verpulverd, en mijn verdere leven bracht andere interesses.

Maar drie jaar geleden gebeurde er iets dat mijn vroegere liefde deed opflakkeren: op een mooie lentedag in mijn tuin landde er plots een reus van een insect op mijn parasol. Na contact met www.waarnemingen.be bleek het om een reuzenhoutwesp (*Urocerus gigas*) te gaan, een zeldzame soort. Meteen mijn eerste geregistreerde waarneming.

Omdat ik vroeger nog dagvlinders en waterjuffers had gefotografeerd, kon ik mijn geregistreerde waarnemingen bewijzen met degelijk fotowerk. En zo begon een nieuw hoofdstuk entomologie ... Nu drie jaar later zijn al duizenden waarnemingen met foto's opgeladen.

Maar terzake nu! Zandbijen: wie zijn ze, waar vinden we ze, wat doen ze...? Misschien eerst deze bijtjes taxonomisch plaatsen:

Vanaf *Insecta*: / *Hymenoptera* (vliesvleugeligen) / *Apocrita* (wespentaille*)* / *Apoidea* / *Aculeata* (angeldragers)/ *Andrenidae* (genus *Andrena* (zandbijen) en *Panurgus* (roetbijen).

Over de indeling van bijen zijn verschillende meningen, globaal in *Apidae* of in 9 families.

Zandbijen zijn dus angeldragende vliesvleugeligen met een wespentaille, die behoren tot de solitaire (wilde) bijen. In tegenstelling tot de honingbij (*Apis mellifera*) of hommels leven ze dus solitair, en niet in groepsverband ((eu)sociaal). Toch nestelen sommige soorten dicht bijeen in 'aggregaties'. Zo kan je bijvoorbeeld nestelende grijze zandbijen in grote aantallen terugvinden op een kleine oppervlakte.

Hoe herkennen we zandbijen?

De grootte varieert van 4 mm (dwergzandbijen) tot 16 mm (= groter dan honingbij).

Van primordiaal belang is het onderscheid tussen mannetjes- en vrouwtjesbijen (seksuele dimorfie). Dit onderscheid geldt trouwens niet enkel voor zandbijen, maar ook voor onze andere wilde bijen (behalve sommige koekoeksbijen).

We kunnen de voornaamste verschillen opsommen:

	Mannetje (zie coverfoto)	Vrouwtje
Aantal antenneleden	13 (soms langere antenne)	12
Aantal tergieten (bovenachterlijf-segmenten)	7	6
Kleuren/beharing	Minder fel/minder behaard, soms "witte baard"	Feller/meer behaard
grootte	kleiner	groter
angel	neen	ja
Scopa (extra beharing aan achterpoten)	Neen (geen stuif-meeldrager)	Ja (stuifmeeldrager), eventueel ook met flocculus

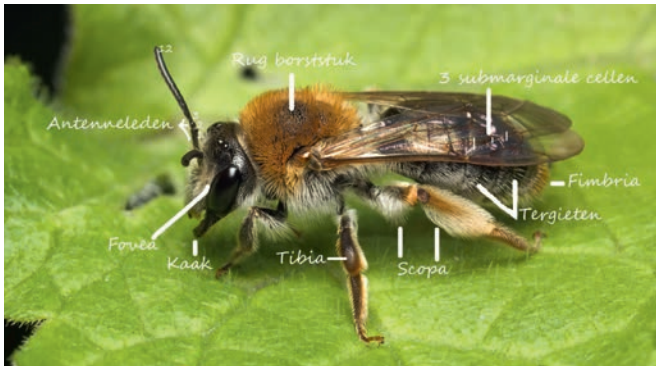

Kenmerken van zandbijen:

- met loupe: kort-tongig, twee groefjes onder de antenne-implant, meestal foveae (korte viltige beharing aan binnenkant oogrand), 3 submarginale cellen waarvan de derde met een scherpe knik, basale ader (bijna) recht.
- met blote oog: borststuk meestal dicht behaard, achterlijf meestal zwart of donkerbruin en matig tot dicht behaard, dikwijls haarbandjes op de tergieten (achterlijfsegmenten).

In België zijn er een honderdtal soorten zandbijen gekend (de aantallen variëren volgens bron), waarvan een aantal al zo goed als uitgestorven of ernstig bedreigd. Ik heb geen specifieke gegevens teruggevonden voor onze regio, maar ik vermoed een 30- tot 40-tal soorten.

Waar kunnen we zandbijen vinden (biotoop)?

Een goede methode is op zoek te gaan naar een locatie met zand(plekken). Net als sommige andere wilde bijen (groefbijen, zijdebijen) zijn zandbijen namelijk ondergrondse nestelaars (niet alleen in zand trouwens). Zoek ze dus niet bij uw bijenhotel, daar vind je vooral *Osmia* soorten (metselbijen).

In de tuin kan je zandbijen wel terugvinden waar ze pollen verzamelen (bvb. op paardenbloemen), of nectar drinken (diverse bloeiende planten).

Een ideale plek in onze regio is langs Schelde en Leie. Als je ergens op de dijk een zandige plek ziet tussen gras en gesteente, best langs de (zonnige) zuid- of oostkant, dan is de kans op zandbijen daar zeer groot.

Diverse biotopen leveren diverse bijensoorten op, door de aanwezigheid van de bijhorende specifieke planten (kalkgronden, heide,...). Onze zandleemstreek kent, voor zover mij bekend, geen (zeldzame) zandbijen specifiek voor onze contreien.

Verder vind je *Andrenae* natuurlijk daar waar ze foerageren. Typische voorjaarsbloeier als (bos)wilg en sleedoorn trekken veel bijen aan. Bij de eerste zonnewarmte 's morgens kan je er dikwijls tientallen vinden, zich opwarmend op de stam. De eersten die te voorschijn kruipen zijn de mannetjes (terwijl ze ongeduldig op de vrouwtjes wachten), veel kans dus dat je bij de eerste lentezon die ook het eerst waarneemt. Verder zijn de meeste zandbijen polylectisch (= foerageren op diverse bloemen/planten).

Een andere manier om ze te ontdekken is door de aanwezigheid van hun vijanden: predatoren, broedparasieten en parasitoïden.

Blaaskopvliegen van het genus *Myopa* parasiteren vooral op *Andrena*, en de gewone wolzwever (*Bombylius major*) legt een eitje in de buurt van het nest van sommige *Andrena*. Er zijn plekken waar je evenveel wolzwevers aantreft als (grijze) zandbijen.

Specifieke wespbijen (*Nomada)* zijn ook broedparasiet van bepaalde zandbijen, zoals bvb. de geelschouderwespbij van de vroege zandbij (*A. praecox*)

Na deze algemene info hierna een twaalftal species zandbijen die in onze regio courant zijn.

Gegevens voor determinatie, gebaseerd op vrouwtjes: grootte/vliegtijd/kenmerken

- *A. carantonica* (meidoornzandbij): 9,5-10,5 mm/eind maart-eind juni; relatief lange antennes; scopa bovenaan zwart, onderaan licht behaard

- *A. fulva* (vosje): 10-11 mm/half maart-half juni; vliegt veel op bloesem van aalbessen; bovenkant lang rossig behaard, onderkant (kop, borst, poten) volledig zwart

- *A. gravida* (weidebij): 9-10,5 mm/ half maart-eind juni; 4 witte haarbanden op het achterlijf; witte haren zijkant borst en kop

- *A. clarkella* (zwart-rosse zandbij): 10-11 mm/eind februari-eind mei; bovenzijde borststuk oranjebruin behaard; zwart achterlijf met lange haren; scopa oranjebruin; veel op wilgen

- *A. flavipes* (grasbij): 8-9 mm/begin maart-begin juni en half juni-begin september; meest algemene zandbij; vier crèmekleurige haarbanden op het achterlijf; scopa oranje-bruin

- *A. nitida* (viltvlekzandbij): 9,5-12-5 mm/half maart-half juli; borststuk oranjebruin behaard; achterlijf zwart met op zijkant haarvlekken ('vilt')

- *A. haemorrhoa* (roodgatje): 8-10 mm/half maart-begin juli; bovenkant borst ros behaard; zijkant zilverwit; fimbria ros

- *A. humilis* (paardenbloembij): 8-8,5 mm/begin april-eind juli; bruinzwart met lang bruingeel behaarde achterlijfspunt en scopa; verzamelt pollen uitsluitend op gele composieten

- *A. proxima* (fluitenkruidbij): 7,5-8,5 mm/begin april-eind juli; achterlijf zwart en glad, witte haarvlekken op tergiet 2-4, veel op schermbloemigen

- *A. tibialis* (grijze rimpelrug): 10-12 mm/half maart-eind juli; kop en zijkant borst grijs behaard; achtertibia (scheen) en -tarsen + scopa oranje

- *A. vaga* (grijze zandbij): 11-12,5 mm/begin maart-begin juni; borststuk grijs behaard; scopa zwart; achterlijf zwart en glimmend

- *A. ventralis* (roodbuikje): 7-9 mm/half maart-eind mei; sternieten roodachtig aangelopen; scopa en flocculus zilverwit behaard

Nog even vermelden dat de meeste zandbijen univoltien zijn, en dus één generatie per jaar hebben. De meeste soorten vliegen in het voorjaar, wat meevalt bij het tijdstip van verschijnen van deze Meander (opm.: soms gebeurt het ook wel eens dat in de herfst een zandbij komt piepen). Als je het dus voelt kriebelen, leg dan de Meander even opzij en trek erop uit.

Naast zandbijen komen nu ook vele andere insecten tot leven, er is altijd wat te beleven.

Wie aan *citizen science* doet, kan zijn/haar vondsten registreren op www.waarnemingen.be.

Zorg voor een zo duidelijk mogelijke foto ter staving. Zandbijen determineren in het veld is een zware dobber, en dat geldt bij uitbreiding ook voor veel andere bijen en insecten.

Wees kritisch bij soortbepaling. Het is verleidelijk bij keuze een zeldzame soort te noteren, meestal klopt dat dan niet. Ik moet erkennen dat ik mij daar vroeger ook heb laten door verleiden. Desnoods registreer je op genusniveau (*Andrena spec.*), of zelfs hoger (*Apocrita*,...). Kruis het vakje 'zeker' ook enkel aan als dit effectief het geval is.

De ingebouwde soortherkenning is nuttig, soms verrassend correct, maar geeft soms ook vreemde resultaten (een onduidelijke foto van een bij kan bvb. als een schimmel herkend worden).

Ter info: zandbijen kunnen niet steken. Mannetjes sowieso niet, maar ook de angel van de vrouwtjes geraakt niet door onze huid. Als je dus toch gestoken wordt, zal het wel geen zandbij zijn, maar een andere soort. Dat heet dan empirische wetenschapsbeoefening ...

Nog enkele nuttige links:
boek: Veldgids Bijen voor Nederland en Vlaanderen / Steven Falck (Kosmos), Aangepast aan Vlaanderen door Jens d'Haeseleer en Pieter Vanormelingen, van Natuurpunt Studiedienst
websites:
- http://tinyurl.com/nrywslu (veel detailfoto's)
- www.denederlandsebijen.nl
- www.wildebijen.nl

Johan Raes

Waarneming de groene zandbij – *Andrena viridescens*

(Viereck 1916) in de Vlaamse Ardennen

foto: David De Grave

Samen met Gunther Groenez ben ik vaak op wandel in onze mooie Vlaamse Ardennen. Regelmatig proberen wij verschillende locaties te bezoeken zonder ons op een bepaald item te focussen. In 2018 troffen we een vrij grote populatie dwerglangsprietmot – *(Cauchas fibulella)* aan in Ronse. Dit microvlindertje werd in onze regio al enkele malen gezien op locaties waar veel gewone ereprijs staat. Ook in 2019 bezochten we op 24/04 de locatie om na te gaan of de populatie gewone ereprijs nog aanwezig was na de maaibeurt van dit door het Agentschap voor Natuur en Bos beheerde gebiedje.

Bij het 'doorzoeken' van de gewone ereprijs troffen een klein, groenachtig, glanzend bijtje aan. We konden het actieve beestje vangen en waren zo in de mogelijkheid om enkele mooie foto's ter determinatie te maken. Na de fotosessie gaven we het bijtje de vrijheid terug. Thuis gekomen en de foto's van het bijtje ingevoerd op waarnemingen.be. De automatische herkenning gaf met 64,9% zekerheid aan dat het de groene zandbij – *(Andrena viridescens)* betrof. Dit bijtje staat als zeer zeldzaam gecatalogeerd, dus uit voorzorg ingevoerd als zandbij spec.. Op 28/02/2020 kreeg ik een bericht van David De Grave die om wat meer informatie vroeg. Op 08/03 kregen we de bevestiging dat het inderdaad een groene zandbij was die we op 24/04/2019 zagen.

De groene zandbij is een kleine (7 mm), weinig behaarde, zeer zeldzaame zandbij. De naam dank ze aan de blauwgroene glans van het lichaam bij bepaalde lichtinval en als je dit bijtje onder de loep bekijkt. De mannetjes hebben een witte tekening op het hoofd. Dit bijtje is sterk afhankelijk van de aanwezigheid van gewone ereprijs (soms ook brede ereprijs), waarvan het stuifmeel wordt verzameld.

In 2015 en 2016 werd het voor het eerst na 20 jaar teruggezien in België, namelijk in Beersel. Het zwaartepunt van de waarnemingen ligt in Vlaams-Brabant.

Habitat: begroeide hellingen, bermen, taluds, boomgaarden en vaak langs bosranden.
Levenswijze: één generatie. De vrouwtjes nestelen solitair, soms in kleine aggregaties, zowel in zandige als lemige grond. De nesten worden gegraven op schaars begroeide plekken tussen de vegetatie.

Dus, binnenkort terug de vliegperiode (de mannetjes vliegen vanaf eind april tot begin mei, de vrouwtjes in mei) van dit zandbijtje. De locaties waar gewone ereprijs aanwezig is best eens grondig onderzoeken en wie weet. Wat het beheer van de locatie betreft gaf David De Grave de eenvoudige tip: zorg dat de gewone ereprijs blijft. Zonder dit plantje geen groene zandbij!! Dus er best voor zorgen dat de begrazingsdruk niet te hoog wordt, maar er ook voor zorgen dat het niet helemaal dichtgroeit.

Ik kreeg ook nog de opmerking van David De Grave: als je op zoek gaat naar dit bijtje ook uitkijken naar de vermoedelijke broedparasiet *Nomada artoscutellaris*, een wespbij.

Jo Glibert

40 jaar JNM en Natuurpunt in de Zwalmvallei: een terugblik

Hieronder bespreken we het ontstaan, groei en werking van 40 jaar JNM Zottegem en Natuurpunt Zwalmvallei. Strikt genomen is de viering niet exact 40 jaar na datum maar een compromis tussen beide verenigingen. De Wielewaaljongeren Zottegem zagen het levenslicht in 1978 (bestaan in 2020 dus 42 jaar) en de opstart van een Wielewaal werking was pas in het najaar van 1981, waardoor Natuurpunt Zwalmvallei 39 jaar jong is.

Het prille begin...

In 1977 lopen enkele jongeren uit Zottegem met de idee rond om een progressieve jongerenbeweging(en) op te richten. Op 24 november van dat jaar is er een infoavond met als titel 'Wat zou een jongerenwerking kunnen zijn in Zottegem'. Een van de zes thema's was: 'Natuur en Milieubehoud'. Na een begeesterende voordracht door André De Kimpe, toen actief lid van de Wielewaaljongeren Schelde-Leie wordt besloten om een lokale werkgroep op te richten. De leden hiervan bestuderen verschillende mogelijkheden hoe verder te werken en besluiten uiteindelijk op 3 februari 1978 in zaal Ten Berg te Grotenberge om een plaatselijke afdeling van de Wielewaaljongeren op te richten. Veertien personen waren aanwezig op de oprichtingsvergadering waaronder Paul Geeroms en Karel De Vuyst. Een van de eerste activiteiten was de verkoop van kringlooppapier, wat meteen ook wat centjes opbracht voor de afdelingskas. Met veel schroom organiseren we een eerste succesvolle natuurwandeling rondom de Munckboshoeve die geleid werd door Guido Tack. Vervolgactiviteiten worden het opruimen van een sluikstort, een knotactie en een voordracht. Kortom de drie motto's waarvoor de Wielewaaljongeren stonden: natuurstudie, natuurbehoud en natuurbeleving. In het begin kregen we logistieke steun van RALDES (Regionaal Actiecomité Leie, Dender en Schelde). Er werd ons een kalkafdruk installatie ter beschikking gesteld voor het reproduceren van talrijke affiches van de hand van Ann Cosijn.

Het eerste zomerkamp van Wielewaaljongeren Zottegem te Postel in 1978

Wielewaaljongeren

In 1981 werd er ook gestart met een werking voor de allerjongsten de regenboogkabouters, een voorloper van de latere piepwerking en gevolgd door een tienerwerking (wereldspinners) elk met hun eigen tijdschriftje. Trekkers van beide werkingen waren Danny Baele, Claudine De Vuyst, Hans Cromphout, Ria Magherman en Hilde D'Hondt. De Wielewaaljongeren Zottegem namen intussen hun intrek boven de wereldwinkel in de Trapstraat. Dit zorgde voor een kruisbestuiving met andere maatschappelijke bewegingen met aandacht voor vrede (betogingen tegen atoomwapens), ecologie, kernenergie, derde wereld, alternatieve energie en 11.11.11.

Naast natuurstudie en -beleving in eigen streek worden ook kampen en weekends georganiseerd. In de zomer van 1978 werd een eerste afdelingskamp georganiseerd te Postel, dat gevolgd werd door zomerkampen te Couvin (1979), Leeuwergem (1980), Pittefaux in de Boulonnais (1982), Hoge Venen (1983) en Romag-

ne-sous-les-Côtes in de Lorraine (1984). Paasweekendjes gaan in deze periode herhaaldelijk door te Everbeek. En de winterkampen gaan traditioneel naar de Hoge Venen. Natuurbehoud en -beheer beperkt zicht tot winterse knotakties (in 1980 gevolgd door een heuse 'Knot-TD'), het maken en verkopen van nestkastjes en vleermuizenkasten. Op milieuvlak wordt vooral gewerkt rond energie (o.a. infoavonden rond kernenergie en alternatieven, deelname aan nationale betogingen te Doel en Mol), glasrecyclage (voorstellen naar gemeente), inzameling van oud papier, verkoop van kringlooppapier en opruimen van sluikstorten. Bij een aantal activiteiten wijkt men inhoudelijk wel eens af van de pure natuur- en milieuthema's. Zo stonden voor de geitenwollensokken ook cursussen wol spinnen, plantaardig wol verven en gezond koken op het programma en werd er nogal wat gevolksdanst op fuiven en kampen.

Van Wielewaaljongeren tot vzw Milieuhuis

In 1983 organiseren we naar aanleiding van het 5-jarig bestaan een heuse Milieubeurs in het legendarische ATC van Zottegem waar alle milieuorganisaties van Vlaanderen present waren. De beurs was een grandioos succes en deed sommigen dromen van een eigen milieucentrum in Zottegem. Al snel kreeg dit concrete vorm en in 1984 werd een huis gevonden in de Kazernestraat te Zottegem en werd de vzw Milieuhuis opgericht. Een permanente etalage, met afwisselende en uiteenlopende onderwerpen van milieu over natuurstudie en -behoud hoopten we veel volk te winnen voor 'de goede zaak'. Er werd een basiscursus over ruimtelijke ordening georganiseerd waardoor Jan François actief werd. Om de huur te kunnen betalen werd er gewerkt met permanente bankopdrachten en met het inzamelen van oud papier. Onafgebroken bleven we de gemeente bevragen met betrekking tot hun milieubeleid. We bleven ijveren voor de uitbouw van een milieudienst en een milieuraad in Zottegem. In het Europees jaar van het milieu in 1988 bezorgden we alle gemeenteraadsleden een bloemetje vergezeld van voornoemde vragen. In 1990 nam de stad Zottegem een milieuambtenaar aan en werd de milieuraad opgericht. In 1991 organiseerde Zottegem als enige in Vlaanderen een mobiel containerpark.

De JNM jaren

Ondertussen was men op nationaal vlak gesprekken begonnen over een fusie tussen de Wielewaaljongeren en de Belgische Jeugdbond voor Natuurstudie (BJN). Dat leidde uiteindelijk tot een fusie op 16 april 1983 tot de Jeugdbond voor Natuurstudie en Milieubescherming (JNM), later vereenvoudigd tot Jeugdbond voor Natuur en Milieu. Plaatselijk werd de naamsverandering pas doorgevoerd in de loop van 1984. Ondertussen waren de lokale pioniers al enkele jaren ouder geworden en soms al ruim de JNM leeftijdsgrens van 25 jaar overschreden. Eind 1984 hielden de meesten het voor bekeken binnen de JNM en vonden een onderkomen in het pas opgestarte Milieuhuis of in de plaatselijke Wielewaal afdeling. Met enkelen beslisten we om toch verder te gaan met een eigen lokale JNM werking en begonnen we aan een nieuwe start. Na jaren van zwoegen eerst door Geert De Knijf nadien versterkt met o.a. Bart Magherman, Filip Schepens en Leen Van Wambeke hadden we een paar jaar later terug een bloeiende afdeling. We kozen resoluut voor enkel nog nationaal lidmaatschap, een eigentijdse werking en het zoveel mogelijk promoten van de nationale zomerkampen. In de zomer van 1986 werd er nog een afdelingskamp georganiseerd te Péruwelz. Al die jaren bleven we echter wel onze traditionele winterkampen organiseren, eerst vooral in de Hoge Venen, met regelmatig deelnemers van andere afdelingen en nadien in het Oost-Vlaamse Krekengebied te Assenede. Tijdens het paasweekend was er de traditionele busreis met JNM Kortrijk, Roeselare en Leievallei naar de Argonne (Frankrijk). Ook waren we steeds present op het Nazomerfeest, het wederzien van heel wat andere JNM'ers na het kampenseizoen en het congres tussen kerstdag en Nieuwjaar. In de zomer van 1994 zakten we met een tiental afdelingsgenoten af naar de Pyreneeën voor een trektocht van 10 dagen tussen de hoogste toppen. Een echt hoogtepunt.

Vanaf 1985 zorgden we ook verschillende jaren voor de overzet van de padden op Traveins. Hiertoe spanden we een afsluiting, graafden emmers in de grond en zetten we tijdens de piek van de paddentrek elke ochtend en avond de diertjes veilig de straat over. Het enthousiasme sloeg snel over op de plaatselijke jeugd van St-Goriks-Oudenhove en Zottegem waardoor het ledenaantal fors toenam. Om nog meer voor de amfibieën te doen, werden verschillende subsidieprojecten (1990, 1991) ingediend om materiaal aan te kopen zodat we verschillende poelen konden herstellen, en waar nodig werden nieuwe gegraven (o.a. Pardassenhoek, Traveins, Zwartland). Tevens lanceerden we in 1991 vanuit

Aandacht voor betere fietsinfrastructuur in Zottegem, oktober 1992. (foto: Geert De Knijf)

JNM Zottegem een nationaal JNM poelenproject om zoveel mogelijk poelen in kaart te brengen en werden nog wat nieuwe poelen gegraven. Benieuwd wat er daar nu nog van overblijft. Door dit poelenproject stond JNM Zottegem 'in the picture' bij de nationale JNM-werking. Andere subsidiedossiers die toen werden ingediend bij de toenmalige Stichting Leefmilieu waren hakhoutbeheer in het Vossenhol (1991) en inrichting van de ijskelder te Grotenberge (1992). Voordien waren er ook al dossiers over kerkuilen (1984), vleermuizen (1985) en later zouden er nog veel meer volgen.

Eind jaren '80 werd het afdelingsgebied dat voordien de gemeenten Zottegem, Zwalm en Herzele omvatte, uitgebreid met Brakel. Dat zorgde ook voor heel wat nieuwe leden en vooral veel nieuwe schitterende natuurgebieden. Later kwam daar ook nog Lierde bij.

Met de fiets werd niet alleen de Zwalmstreek maar ruimere omgeving verkend. Klassiekers waren de talrijke tochten naar het Mijnwerkerspad waar we o.a. het aantal zangposten van geelgors telden, de tochten langs de Zwalm of het Burreken en voor de dapperen zelfs naar de Everbeekse bossen en d'Hoppe om de voorjaarspracht te gaan bewonderen. 's Winters zetten we koers naar de Scheldevallei met de hoop op een paar zeldzamere wintergasten te zien. Vanaf Zottegem vertrokken we zo naar Zingem en Eke om dan terug te keren via Oudenaarde en onderweg namen we er nog een paar hellingen bij, waarbij telkens een tussenspurtje werd ingezet. Bij het vertrek van elke activiteit scandeerden we eerst nog even onze lijfspreuk "Hey! Ho! Let's go!" naar een illustere Amerikaanse rockband.

Om het gebrek aan ruimte voor de fiets aan te kaarten organiseerden we in oktober 1992 een eerste fietseling. Hierbij kwamen een 100-tal deelnemers afgezakt naar het centrum van Zottegem met bakfietsen, fietskarren, steps, tandems. Omdat de situatie de jaren daarop niet veel verbeterde werd deze actie nog eens herhaald. In maart '97 organiseerden we samen met de Zottegemse Jeugdraad een fietseling waar een 250-tal jongeren en ouderen samen met ons opkwamen voor beter en meer fietsverkeer in Egmonts hometown.

Een van de hoogtepunten in de 40 jarige JNM werking was wellicht de organisatie van het nationale Nazomerfeest te Velzeke in 1993. Meer dan 150 JNM'ers zakten uit gans Vlaanderen af om elkaar terug te zien en om te feesten. Voor het eerst waren er twee zalen, de kleine zaal voor diegene die wilden volksdansen en de grote zaal, waar er tot de vroege uurtjes werd doorgedaan op de betere gitaarmuziek.

Beheerswerken JNM - foto: De Beiaard 16/7/98

Ondertussen waren de pioniers van de eerste JNM jaren ouwe sok geworden en namen onder meer Ward (†) en Dries Verhaeghe, Hilde Van Lancker, Robin Goubin, Stijn Devriese, Koen Van Delsen en Willem Vanderlinden de afdeling op sleeptouw. In 1997 werd er ook het afdelingslokaal ten huize Robin Goubin te Opbrakel in gebruik genomen.

Naast de al eerder vermelde aandacht voor de fietsproblematiek organiseerden de JNM nog verschillende andere milieuactiviteiten. In april 1996 namen we massaal deel aan de betoging tegen de plannen om kernafval in de streek te dumpen. Op 31 maart 1997 organiseerden we zo een warenhuisenquête. Gewapend met stylo en recyclagepapier trokken we dapper alle Zottegemse warenhuizen binnen, alwaar we alle gegevens i.v.m. drankverpakkingen netjes invulden op prefab-formulieren. Voor de invasie nam de plaatselijke pers nog enkele kiekjes. Later op de dag werden de gegevens met elkaar vergeleken en kregen we een beeld van het aanbod van de verschillende winkels. Zo konden we een winnaar uitroepen die op vlak van milieuvriendelijke verpakking en afvalpreventie het best scoorde en hadden we een beeld van wat nu eigenlijk het goedkoopst is. De resultaten formuleerden we in een deftige perstekst die we opstuurden naar de verschillende media. In een brief aan de warenhuizen zetten we onze standpunten op een rijtje en probeerden hen te overtuigen om milieuvriendelijker producten te verkopen. Van enkele warenhuizen kregen we zelfs positieve reacties en we kwamen ook nog eens uitvoerig in de pers, wat als promotie best te pruimen is.

In die periode werden ook heel wat afdelingskampen georganiseerd zoals te Everbeek (1996), Voeren (1997), piepkamp te Opbrakel (1998), combikamp met JNM Brugge in de Argonne (1998), paaskamp in Pays-des-Collines (1999), beheerwerkkamp in het Burreken (1999), Hoge Venen (1999) en nog veel meer. In september 1997 werd ook de Nacht van het Zoogdier in de Cordenuit te Everbeek georganiseerd. Een nacht lang werden muizen en spitsmuizen met behulp van life-traps geïnventariseerd in de Everbeekse bossen.

Ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van JNM Zottegem werd er op de eerste dag van de lente in 1998 een 'woest dansfeest' georganiseerd te Strijpen waarop 300 personen aanwezig waren. Op 24 oktober 1998 werd de Zottegemse Pijl georganiseerd. Hierbij werden de andere JNM-afdelingen uitgedaagd voor een ploegenfietsrit doorheen de afdeling. Tijdens een 80 km lange koers worden de zwaarste concentraties van hoogtelijnen op een rijtje gelegd en gezwind genomen. Zo reden we achtereenvolgens via Strijpen naar Schorisse, Brakel en Geraardsbergen. Elke ploeg bestond uit 5 renners, met minstens 1 vrouwelijke deelneemster. Ook de piep- en de iniwerking draaiden toen heel goed waarbij Gwendolyn Goubin en Jeroen De Pessemier trekker waren.

JNM
JE BEESTIGSTE JEUGDBEWEGING

De JNM periode vanaf 2000

Na de hoogdagen van de jaren negentig, werd het de eerste jaren van het nieuwe millennium iets minder. Niettemin werden nog verschillende kampen georganiseerd, zoals afdelingsbeheerkampen in het reservaat de Moenebroek, het voor andere JNM-afdelingen opengestelde zomerkamp naar Polen met onder meer de Biebrzavallei en het oerbos van Bialowieza. De winterse 'super-Scheldefietstocht' bleef op de agenda staan. Hierbij werd vanuit Zottegem via de Zwalm naar de Schelde gefietst, en op weg naar Oudenaarde werd gezocht naar overwinterende watervogels. De terugkeer verliep dan via Elst, waarbij men zich tegoed deed aan een portie geutelingen. Trekkers in die periode waren o.a. Ruben Segers, Dries Lamarcq, Maarten Van Liefferinge en Wouter Cromphout. Laatstgenoemde organiseerde een zomerkamp waar met een reisbus met drie ini's en een handvol begeleiders koers werd gezet naar de omgeving van Laôn (Frankrijk). Tijdens de vele regenbuien door werden Risk veldslagen gespeeld in de patrouilletenten en wanneer het even ophield werden de muren van de kathedraal van dichtbij onderzocht, de lokale bergtoppen overwonnen en werd op zoek gegaan naar orchideeën en ander moois.

Terwijl de piepwerking automatisch steeds meer dan voldoende leden aantrok, was de groep van plus 15-jarigen altijd veel schaarser. Verschillende van de huidige bestuursleden waren in hun ini-jaren vaak de enige aanwezigen op de activiteiten. Ondanks het zeer gering aantal actieve ini's, werden voor die enkelingen toch activiteiten georganiseerd, zoals een afdelingskamp te Brakel en Lierde dat tevens voor ini's van andere afdelingen was opengesteld. Het niet doorstromen van piepers naar ini's en verder naar de grote werking leidt tot bloedarmoede, zeker gecombineerd met de leeftijdsgrens van 25 jaar, ondertussen opgetrokken tot 26 jaar, zorgt ervoor dat men slechts een aantal jaren actief kan zijn. Als er op dat moment niet direct een nieuwe groep mensen klaar staat om het over te nemen, kan het op een paar jaar

heel veel minder zijn. Veel tijd en energie zijn er altijd gegaan naar de piepwerking, met de hoop dat die zouden doorgroeien, maar dit verliep niet altijd zo vlot als gehoopt. Die leeftijdsgrens heeft net ook als voordeel dat jonge mensen gedwongen worden om initiatief te nemen en met frisse ideeën naar voren te komen.

Begin 2010 bevond de afdeling zich echter op een tweede kantelmoment en was er bij de leden grote twijfel over het al dan niet voortbestaan van JNM Zottegem. Alvorens op de vergadering van 10 februari te stemmen gaf wijlen Ward Verhaeghe eerst een emotionele speech om er niet mee te stoppen. Waar zouden anders zijn zonen naar toe moeten gaan... Met slechts 1 stem verschil werd er beslist om verder te gaan. Er volgde een periode waarin An De Bie en Sien Cromphout het voorzitterschap deelden, ook Ellis De Mets en de familie Ghijs (Lotte, Wietse en Jakob) waren toen actief in het bestuur. Op deze manier werd voldoende draagkracht gecreëerd om JNM Zottegem te laten bloeien.

Doorheen de jaren hebben kampen altijd een zeer grote rol gespeeld, ze zijn als het ware een kapstok van herinneringen aan zotte bestemmingen met de strafste verhalen. Kampen moeten echter niet ver zijn om legendarisch te zijn. In de zomer van 2012 werd het blauwe-kousjes piepkamp georganiseerd in Brakel. Dit was eveneens een opengesteld piepkamp. Het kamp begon zeer zonnig, maar halverwege begon het te regenen en al snel waanden we ons in een tropische moesson. Dit resulteerde in ondergelopen tenten, nat vuurwerk, paletten lenen van de scouts om een pad door de modder te maken, een regendans in zwemkleren en drijvende crocs in de hudo (voor niet kampgangers, dit is een zelfgemaakt toilet). De bak trappist die toen wegdreef in de beek hebben we echter nooit meer teruggezien. Het zijn maar een paar verhalen van dit legendarisch kamp. In de zomer van 2013 nam JNM Zottegem het initiatief voor de organisatie van een kamp naar Roemenië. In juli 2015 organiseerden we voor de ini's en de groten het 'Tour-de-pappilonkamp', een fietstrip door Vlaanderen en het zuiden van Nederland. En sinds 2017 is er het jaarlijkse combi-zomerkamp met JNM Poekebeek (regio Aalter-Nevele). De voorbije jaren trokken we met een enthousiaste groep piepers en ini's naar Moerbeke en Bütgenbach. En in 2020 gaan we met zijn allen naar Voeren. Ook wordt al jaren lang afdelingsweekends georganiseerd voor de piepers en de ini's.

Naast de kampen organiseren we elke maand verschillende activiteiten, waarbij geprobeerd wordt om steeds een piep en een ini-activiteit op te nemen. Het werkjaar wordt op gang getrokken met een startweekend eind september in het reservaat Parkbos-Uilenbroek. In de loop van het jaar volgen dan nog klassiekers als een paddenstoelenwandeling, winterwandeling, op zoek naar voorjaarsbloeiers. Al een paar jaar doen we mee aan de nationale activiteit 'waarnemingscontest', waarbij men als afdeling probeert om zoveel mogelijk soorten te zien binnen het eigen werkingsgebied op 1 dag tijd. In 2018 haalden we de tweede plaats en verzamelden we de meeste waarnemingen van Oost Vlaanderen. Door deze overwinning en in het bijzonder door het enthousiasme van Cédric De Noyette kreeg natuurstudie een serieuze boost in de afdeling. Naast natuurstudie organiseren we ook een paar werkdagen, en gaan we op de Dag van de Natuur meehelpen in een van de plaatselijke Natuurpuntreservaten.

Een hoopvolle toekomst tegemoet

De laatste jaren stromen verschillende dolenthousiaste piepers door naar de ini-groep. En die blijven op hun beurt komen waardoor de komende jaren veel ini's zullen overgaan naar de groten en zo naar het bestuur. Het voortbestaan van JNM Zottegem lijkt hierbij nog voor jaren verzekerd. We kijken uit naar een toekomst vol nieuwe actievelingen en JNM-ervaringen.

Ontstaan Wielewaal Zwalmvallei

Voordat er in Zottegem of de Zwalmvallei een eigen werking was, maakte het deel uit van het werkingsgebied van de grote afdeling Schelde-Leie. Reeds halfweg de jaren zeventig waren Paul De Clercq en later ook Marc Verstraete (†) lid van Schelde-Leie. Voor de maandelijkse bijeenkomst zakten ze af naar Kruishoutem bij Marcel Nachtergaele (†) thuis, toenmalig secretaris van de afdeling. Samen met Karel De Waele spoorde hij hen aan om in de ruime Zwalmstreek gebieden te gaan verkennen om zo de plaatselijke natuurwaarden te ontdekken. Met behulp van topografische kaarten (stafkaarten) werd de streek geleidelijk aan onderzocht en werd de plantenrijkdom per kilometerhok genoteerd (het 'strepen'). Op die manier ontdekten ze al vrij snel het wondermooie landschap en de botanische rijkdom van het Burreken. Nadien (1975-1976) kwamen ze ook terecht in het Vossenhol en vonden daar een grasland waarop weliswaar populier van ongeveer 15 jaar oud was ingeplant, maar waar nog wel vleugeltjesbloem en blauwe knoop bloeide. Deze floristische inventarisaties vormden later de basis bij de aankoop en be-

heer van de eerste reservaatpercelen (zie verder).

Marcel Nachtergaele enthousiasmeerde hen ook om een eigen lokale afdeling op te richten, hierbij gesteund door Toon Stautemas en René van de Sijpe. In november 1981 kwam Paul Cardon van de afdeling Schelde-Leie naar Zottegem voor de oprichting van afdeling Zwalmvallei. Stichtende leden waren Dirk Van De Kerkhove, Guy Eeckhout, Anna Minnaert, Paul De Clercq, Rita Merchiers, Danny Baele, Toon De Geyter, Willy Ramon, Patrick Rouckhout, Nadine Vermeersch en Paul Geeroms, die meteen verkozen werd als voorzitter. Met de verhuis van Paul in 1983 buiten het afdelingsgebied werd zijn functie overgenomen door Anna Minnaert.

Groei van de Wielewaal

De Wielewaal profileerde zich vooral op het vlak van natuurstudie en -beleving. Ook werd gestart met de uitbouw van een netwerk van reservaten in de afdeling (zie reservaten). Het smeden van een zo groot mogelijk draagvlak daartoe is een noodzakelijk maar vooral ook logische consequentie. Er werden dan heel wat laagdrempelige natuurwandelingen en -activiteiten georganiseerd waarbij in de loop der jaren beroep werd gedaan op een sterk betrokken ploeg natuurgidsen zoals Paul De Clercq, Toon De Geyter, Patrick en Nadine Rouckhout, Guy Eeckhout, Koen Van Den Berge, Koen Verhoeyen en Frank De Waele. Voor de eigen groep werden ondertussen ook heel wat weekends, vooral met Hemelvaart en rond 1 november georganiseerd. Met niet minder dan 11 trips was de Argonne (Frankrijk) de absolute favoriet (eerste keer in 1988), maar ook de Hoge Venen en de Nederlandse Waddeneilanden stonden hoog op het verlanglijstje. Deze weekends vielen sterk in de smaak en laten vele goede herinneringen na. Eind jaren '80 kwamen we op het Mijnwerkerspad per toeval broeder Joris De Ruyver (†) tegen, die ons inwijdde in de bijzondere wereld van de bramen en mossen. Onder zijn impuls werd later in het Burreken een bramentuin aangelegd om de grote diversiteit aan bramen, kenmerkend voor de Vlaamse Ardennen, te behouden.

Met de uitbouw van de reservaten begin jaren '90 was er ook geld nodig om de aankopen te kunnen financieren. Als dank voor de talrijke renteloze leningen, bezorgde Jacques Vanheuverswyn ons een doos vol vogelzang cd's. Om een blijvende bron van inkomsten te genereren werd in 1994 de Lentemaaltijd voor het eerst georganiseerd waarbij André D'Haeseleer (†) Marcel Gezels, Joris Otte (†) en Anna Minnaert die taak voor ettelijke jaren op zich namen. Het succes nam ieder jaar toe en daarom werd in 1998 ook voor het eerst een vegetarisch alternatief aangeboden. Die vegetarische maaltijd werd de eerste jaren zelf klaargemaakt door Anna Minnaert. Met de stijgende populariteit van vegetarisch eten werd die taak de jaren daarop dan ook toevertrouwd aan een traiteur. Ondertussen was het aantal eters gestegen tot ruim boven de 500, met sommige jaren tot zelfs bijna 800 tafelgasten. De steeds opnieuw talrijke opkomst is een duidelijk bewijs van de maatschappelijke rol en zichtbaarheid die Natuurpunt Zwalmvallei vervult in de streek.

In 1993 zorgde de afdeling ervoor dat in Zottegem de spits werd afgebeten van de rondreizende en spraakmakende tentoonstelling 'Welkom Vos', georganiseerd vanuit Milieufront Omer Wattez. Vanaf 1995 wordt de 'Natuurmarathon' georganiseerd. Hierbij werden activiteiten georganiseerd van 's ochtends vroeg toen het nog donker was (bezoek aan een vogelringer), gevolgd door een vlinder- en plantenwandeling en eindigden we toen het donker was met een natje en een droogje waarbij we nog even de aanwezige nachtvlinders bekeken.

De afdeling nam ook initiatief of steunde volop milieuacties zoals tegen de plannen om kernafval te dumpen in de Kleilagen in Lierde (1995), tegen sluikstorten in de Lippenhovestraat (1996), tegen bouwovertredingen en tegen de plannen voor de opslag van een groot mestdepot te Velzeke (1998). Deze laatste zaak werd ook gewonnen nadat het voor de Raad van State kwam. Hiervoor werd zelfs een heuse sponsormaaltijd georganiseerd. Deze activiteiten waren een logisch vervolg van de werkzaamheden van de ontbonden vzw Milieuhuis, waarbij de actieve leden zich engageerden in de werking van de lokale Wielewaal afdeling.

Het voorzitterschap werd in 1986 overgenomen door Koen Van Den Berge en in 1995 door Johan Cosijn. Maar achter hen stond een hele groep gereed om de handen uit de mouwen te steken. We denken hierbij aan Patrick Rouckhout die bijna 20 jaar lang de secretaris was, Guy Eeckhout, Rita Merchiers, Marnic Vermeersch (†), Herman Haustraete en alle reeds hierboven opgesomde personen.

Van Wielewaal Zwalmvallei naar Natuurpunt Zwalmvallei

Eind jaren '90 zijn er nationaal gesprekken lopende tussen de Wielewaal en Natuurreservaten om de krachten te bundelen en tot een grote natuurvereniging in Vlaanderen te komen. De fusie in 2001 tot Natuurpunt heeft ook gevolgen op lokaal vlak.

De voormalige Natuurreservaten kern Rondom het Burreken, met inbegrip van Horebeke, wordt toegevoegd aan het werkingsgebied van Zwalmvallei, dat tot dan bestond uit de gemeenten Zottegem, Zwalm, Brakel en Lierde. In 2004 is er terug een hertekening van het werkingsgebied binnen afdeling Zwalmvallei. De kern Rondom het Burreken wordt geïntegreerd in de afdeling Vlaamse Ardennen, een van de talrijke afdelingen die ontstonden uit het voormalige gewest Schelde-Leie, waardoor Zegelsem en Horebeke niet langer tot het afdelingsgebied behoren. De Werkgroep Everbeekse Bossen kiest er op dat moment voor om aan te sluiten bij de Natuurpunt afdeling Geraardsbergen, nu Boven-Dender en neemt Lierde, Parike en Everbeek mee. Onder impuls van afdeling Geraardsbergen waren indertijd ook de eerste percelen van de Everbeekse Bossen aangekocht. Deze hertekening zorgde voor een grondige verandering en vernieuwing van de groep actievelingen. Zo nam Vincent Decroock, die voordien vooral actief was rond de Boembekemolen, de honneurs als voorzitter waar en werd Dominiek Decleyre eerst bestuurslid om een paar jaar de fakkel als voorzitter over te nemen.

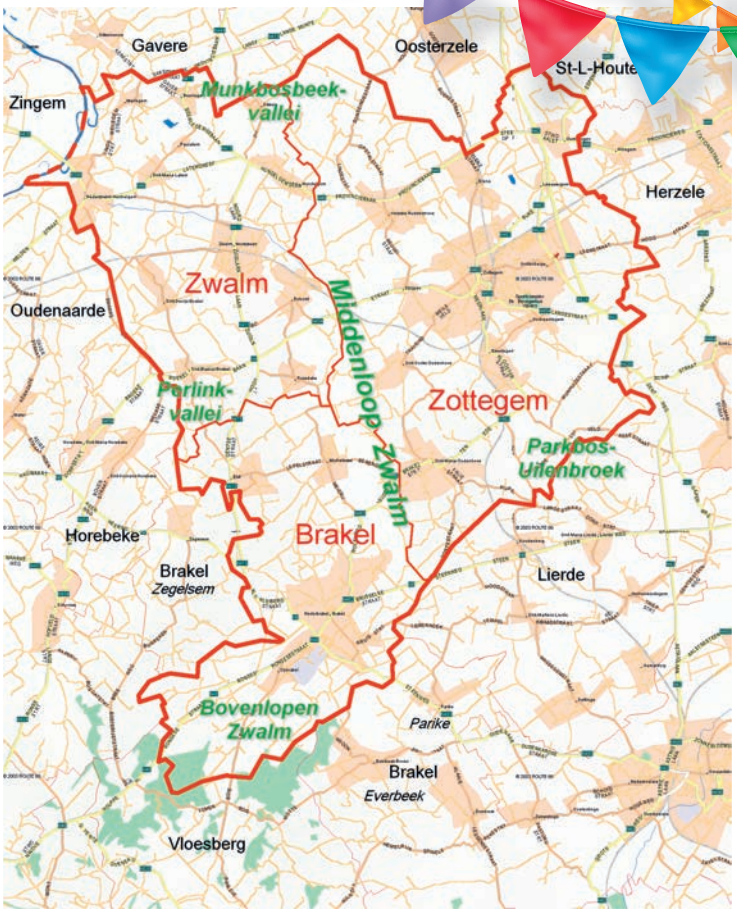

Situering van de verschillende reservaatsprojecten van Natuurpunt Zwalmvallei

Uitbouw van natuurreservaten

De botanische inventarisaties van Paul De Clercq en zijn kompaan Mark Verstraete (†) resulteerden in een goed overzicht van de meest waardevolle percelen in de streek. Zo ontdekten ze ondanks de aanwezigheid van een eerste generatie populieren, of was het net dankzij (?), de botanische waarde van een grasland in het Vossenhol te Sint-Maria-Oudenhove. In de loop der jaren nam de verruiging toe waardoor bramen en jonge bomen opschoten in het perceel. Beheer ervan drong zich op. In 1981 kon met de privéeigenaar een huurovereenkomst worden afgesloten door de Wielewaal om dit perceel te beheren. De eerste jaren werd er laat op het jaar gemaaid om planten als blauwe knoop en echte guldenrode in zaad te laten komen. Ook werd er even geëxperimenteerd met gedeeltelijke begrazing door schapen, maar dat gaf niet het gewenste resultaat. Op 3 juli 1989 kon dan finaal het perceel aangekocht worden, waarna in januari 1991 een erkenningsdossier voor het reservaat 'Het Vossenhol' werd ingediend bij de Vlaamse administratie. Dit was een van de eerst aangekochte en erkende percelen binnen de Natuurpuntregio Vlaamse Ardennen plus.

Al snel kwam het besef dat men zich niet alleen op de meest waardevolle percelen moest focussen, maar dat men grotere gebieden onder beheer diende te krijgen voor het functioneren en behoud van de biodiversiteit, en om de talrijke negatieve invloeden (verdroging, vermesting, versnippering ....) tegen te gaan. Dit leidde tot de visie om een reservaat, genaamd 'Middenloop Zwalm' uit te bouwen dat verspreid lag over de deelgebieden Jansveld, Vossenhol en Boterhoek. In 1993 volgden een tweede aankoop in het Vossenhol en werd ook een eerste perceel verworven op de Boterhoek te Michelbeke. In 2000 werd er een nieuw dossier ingediend voor de erkenning van ruim 30 ha. Dezelfde tijdsperiode werd door de overheid de afbakening van de gebieden die beschermd wer-

den door de Europese Habitatrichtlijn herzien, en werd een groot deel van de middenloop van de Zwalm erkend als Europees beschermd. In 2003 was er een tweede uitbreidingsdossier en werd het gebied verruimd stroomafwaarts tot de Moriaan te Velzeke (met deelgebieden Bruul en Bruggenhoek) en werd de Molenbeekvallei richting Zottegem, waarin het deelgebied Jan De Lichte ligt, mee opgenomen. De aankopen volgden elkaar op, meer werkdagen werden georganiseerd en de kennis over de gebieden nam sterk toe. In 2012 sluiten we ook een overeenkomst met de gemeentebesturen van Brakel en Zottegem om de bermen van het Mijnwerkerspad onder natuurbeheer te krijgen. Voor de beheerdoelstelling konden we terugvallen op het beheerplan dat werd opgesteld in 1991 door Koen Van Den Berge. Het Mijnwerkerspad vormt samen met de Zwalm de laaggelegen ruggengraat van het reservaat en meteen ook een uitstekende manier om de vallei te verkennen. In 2001 werd de centraal gelegen Boembekemolen gekocht. Na jaren van fondsenwerving en restauratie werd de molen in 2014 geopend als natuurpunthuis en is het terras tijdens het zomerhalfjaar elke zondagnamiddag open. De uitbouw van het grootste reservaat in de afdeling was slechts mogelijk dankzij onder meer Jan François, Herman Haustraete, Joris Otte (†), Geert De Knijf, Jan De Durpel (†), Dominiek Decleyre, Ward Verhaeghe (†), Koen Gintelenberg en Pieter Cabus.

Het inventariseren van kilometerhokken op hun aanwezige plantensoorten door Paul De Clercq resulteerde in de tweede helft van de jaren '70 ook in de vondst van een perceel met orchideeën en vleugeltjesbloem in de Steenbergse Bossen te Erwetegem. Om deze botanische parel te behouden kocht hij begin jaren '80 ten persoonlijke titel 3 ha aan en zorgde decennialang voor een goed beheer. Eind 2010 wordt het eerste perceel door de afdeling gekocht en dankzij het werk van Chris Nuyens en Diederik Volckaert staat de teller daar ruim 10 jaar later op bijna 20 ha. Via de Karnemelkbeek en de Traveinsbeek staan de Steenbergse bossen in verbinding met de Zwalm, van groot belang voor de aanwezige relictpopulatie van de rivierdonderpad. Het was dan ook logisch om Middenloop Zwalm uit te breiden met dit nieuwe deelgebied, waardoor de totale oppervlakte in 2020 uitkomt op ruim 125 ha in beheer.

De eerste aankoop in het Uilenbroek dateert van 1993. Oorspronkelijk lag de focus enkel op het Uilenbroek maar in de loop der jaren werd dit uitgebreid met het Parkbos. Het reservaat Parkbos-Uilenbroek ligt zoals heel wat reservaten op de grens van verschillende gemeenten, ver weg van de dichter bevolkte dorpskernen. Onder impuls van Herman Haustraete en nadien Dominiek Decleyre werd er verder aangekocht waardoor het reservaat momenteel bijna 25 ha omvat. Het deelgebied Parkbos is vooral bekend wegens zijn zeer waardevol bosgebied, zowel naar structuur als naar soortensamenstelling met alle typische en zeldzame soorten van de Vlaamse Ardennen. In het gebied Uilenbroek ijvert men voor het behoud en herstel van een kleinschalig landschap, dat gekenmerkt wordt door een afwisseling van gras- en hooilanden omzoomd door brede hagen en houtkanten en met hier en daar een veldbosje. Tussen beide gebieden werd een hoogstamboomgaard aangeplant. De plaatselijke werkgroep de 'Vrienden van het Uilenbroek' zorgt voor de opvolging en het beheer.

Het derde reservaatproject, Bovenlopen Zwalm ligt in Opbrakel en wordt gevormd door de vallei van de Sassegembeek en de Dorenbosbeek. Het eerste perceel werd hier, zoals bijna overal in de afdeling, gekocht door Jacques Vanheuverswyn in 1993. Het betrof een populierenbosje en was een van de eerste locaties in de regio waar kramsvogels broedden, maar dit is ondertussen al lang geleden. Het maakte de eerste jaren deel uit van het reservaat Everbeekse Bossen en ging vanaf 2004 als een eigen reservaat verder met Heidi Demolder en Geert De Knijf als bezielers. De beheerde oppervlakte bedraagt ongeveer 30 ha en omvat vooral natte graslanden, met onder meer holpijp en blaaszegge, en prachtige bronbossen en hellingbossen met wilde hyacint. Deze bosbestanden vormen enerzijds de noordelijke uitloper van het Brakelbos en de noordwestelijke Vlaamse uitloper van het Levierenbos, dat grotendeels in Flobecq ligt. In beide beken komen rivierdonderpad, beekprik, beekforel en gewone bronlibel voor en zijn naar Vlaamse norm absolute top.

Naast deze drie grotere gebieden heeft de afdeling ook nog twee kleinere reservaatprojecten van elk 5 ha in de vallei van de Munkbosbeek te Dikkele-Beerlegem (start 1993) en in de vallei van de Perlinkbeek te Boekel, Zwalm (start 1997). De bezielers hiervan zijn Laurent Flostroy voor Munkbos en Vincent Decroock voor Perlink. In beide gebieden helpen verschillende lokale mensen mee aan het beheer ervan.

Alles samen resulteert dit in 185 ha die door Natuurpunt Zwalmvallei beheerd worden.

Natuurpunt Zwalmvallei

Hoewel de focus in de werking verschoof naar de uitbouw van de reservaten en de restauratie van de Boembekemolen, bleven we talrijke familie- en landschapswandelingen organiseren. De jaarlijkse Lentemaaltijd staat na 25 jaar nog steeds op de planning en krijgt nog steeds ruim 500 eters over de vloer. Een duidelijk bewijs van het blijvend maatschappe-

lijk belang van Natuurpunt Zwalmvallei in de streek. Ook werden heel wat cursussen gepland, zoals over mossen en lichenen (2002), composieten en schermbloemigen (2007), digitale fotografie (2009), slakken (2009), cursus natuurgids (2009-2010), zoogdieren (2010), cursus kettingzagen (2012)... In 2014 was er dan de rijzende tentoonstelling 'Sporen in de Tijd' over de rol en betekenis van het Mijnwerkerspad. Het initiatief hiervan kwam van vzw Trage Wegen. Sinds 2016 staat deze tentoonstelling permanent opgesteld in de Boembekemolen. Niet alleen de oppervlakte van de reservaten nam sterk toe, ook het ledenaantal nam in de loop der jaren fors toe. Zo hadden we eind 1999, het voorlaatste jaar van de Wielewaal 219 leden, na de fusie en de hertekening van de afdeling waren dit 307 leden en eind 2019 klokten we af op niet minder dan 826 leden.

Met de start van de Natuurpunt regio Vlaamse Ardennen *plus*, werden de plantenwerkgroep, de vogelwerkgroep, de invertebratenwerkgroep en de zoogdierenwerkgroep op regioniveau georganiseerd. In de afdeling verschoof de focus naar het beter kennen van de biodiversiteit in de reservaten. Zo ging er de laatste 15 jaren veel aandacht naar nachtvlinders die met speciaal ontworpen nachtvlindervallen werden bestudeerd in onder meer het Uilenbroek, het Vossenhol en in Bovenlopen Zwalm. Dit resulteerde minstens in de vondst van een nieuwe soort voor Oost-Vlaanderen en verschillende zeldzame soorten voor Vlaanderen, bijna allemaal typisch voor structuurrijke bossen en bosranden. In de periode 2004-2008 werden de sprinkhanen geïnventariseerd in de reservaten. In die periode wordt ook gestart met jaarlijks verschillende plantenwandelingen waarbij per reservaatsperceel alle plantensoorten worden genoteerd. Om een goed beeld te hebben, worden de inventarisaties gespreid in de tijd. In 2008 ging ook waarnemingen.be van start, waar sindsdien al onze waarnemingen worden ingevoerd. In april 2008 werden een 20-tal poelen met fuiken geïnventariseerd op de aanwezige amfibieënsoorten. Een verslag hiervan werd gepubliceerd in Limoniet. En sinds 2016 worden alle populaties van de vuursalamander in de afdeling (gelegen in Bovenlopen Zwalm, Perlink en Parkbos) nauwgezet opgevolgd, dit in het kader van de opgestarte soortenmeetnetten door het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) en uitgevoerd door vrijwilligers van Natuurpunt. Een beetje afwijkend in dit overzicht was het plaatsen van verschillende peilbuizen in 2003 en het jarenlang opvolgen van de fluctuaties in de grondwaterstand.

Folder over de natuurwaarden van het Mijnwerkerspad

De Boembekemolen

Op 18 april 2001 kocht de afdeling, samen met een paar percelen weiland langsheen de Zwalm, de Boembekemolen aan. Dit is een van de vijf watermolens op de Zwalm en betreft een streektypische bovenslagmolen. Hierbij wordt het opgestuwde water via een gegraven brede waterloop naar de bovenzijde van het waterrad geleid. Door de snelheid en gewicht van het water wordt het rad in beweging gebracht. Het rad werd overigens verwijderd bij de aanleg van de vistrap en de automatische stuw in 1995. Ondertussen werd er een nieuw rad geplaatst. De Boembekemolen ligt op de grens van Brakel, Zottegem en Zwalm en op die plaats waar de Zwalm en het Mijnwerkerspad elkaar kruisen of midden in het reservaat Middenloop Zwalm. Rond de molen werd er dan ook gekozen voor behoud en herstel van het historisch kleinschalig landschap met onder meer een grote hoogstamboomgaard en een kapel, die in 2009 werd gerestaureerd. Met Jan François als drijvende kracht slaagt de afdeling erin om de historische en industrieel archeologische waarde van de molen veilig te stellen. Bij de grondige restauratie werd er gekozen voor de nodige voorzieningen eigen aan een bezoekersruimte en een vergaderlokaal. Op 11 mei 2014 is er dan de plechtige opening van de gerestaureerde molen en sindsdien is de molen en het terras elke zondagnamiddag open van april tot oktober. Ondertussen werd er ook een eigen bier, 'Boembeke Luiwerk' gelanceerd dat gekenmerkt wordt door een frisse toets, afkomstig van de appels uit de nabijgelegen hoogstamboomgaard en wordt er eigen appelsap verkocht. Op het voormalig ingestorte deel willen we finaal komen tot de uitbouw van een ecologisch verantwoord gebouwd Natuurpunthuis. Ondertussen doet de molen dienst als vergaderruimte en als locatie voor tal van piep en iniweekends van JNM Zottegem.

Dit historisch overzicht is zeker niet volledig en allicht ontbreken hier en

De Boembekemolen met zonnig terras

daar belangrijke zaken. Het moge duidelijk wezen dat de uitbouw van een lokale JNM of Natuurpuntwerking en hun voorgangers niet mogelijk was en is dankzij de inzet, betrokkenheid van heel veel mensen. Hun bijdrage was onmisbaar om dit allemaal te realiseren. Van harte bedankt! Onze excuses alvast voor het niet vermelden van alle namen en taken die iedereen in de loop der 40 jaar heeft uitgevoerd.

Dit overzicht is het resultaat van de input van heel wat personen. In het bijzonder wil ik de volgende personen bedanken: Karel De Vuyst, Filip Schepens, Dries Verhaeghe, Robin Goubin, Koen Van Delsen, Sien Cromphout, Ellis De Mets, Jakob Ghijs en Margot Lenssens voor het overzicht van de WJ en de JNM. Input over de Wielewaal en Natuurpunt werd verkregen van Paul De Clercq, André De Kimpe, Koen Van Den Berge, Patrick Rouckhout, Anna Minnaert, Johan Cosijn, Dominiek Decleyre en Jan François.

Geert De Knijf

Een eigen tijdschrift

JNM Zottegem

Vanaf september 1980 begint men met een eigen driemaandelijks tijdschrift met de evidente naam 'Wielewaaljongeren Zottegem' om vanaf 1983 verder te gaan als 'Zottegemse Milieusprokkels' waarbij Annie De Keyzer en Ria Magherman de redactie op zich namen. Vanaf 1985 worden bijdragen over de JNM gepubliceerd als een afzonderlijk katern in de Milieubundel, een gemeenschappelijke uitgave samen met vzw Milieuhuis en Wielewaalafdeling Zwalmvallei. Vanaf 1988 worden de JNM bijdragen niet langer als een afzonderlijk onderdeel in de Milieubundel gepubliceerd. Als JNM willen we meer onze jeugdige en speelse eigenheid tonen. Het eerste jaar zijn we nog op zoek naar een naam voor ons blad, maar vanaf 1989 wordt dit' 't Kwikkelt', met een knipoog naar een bruisende, bloeiende afdeling en naar een kenmerkende vogelsoort van de Vlaamse Ardennen, de grote gele kwik. De redactie werd al die jaren gedaan door Geert De Knijf, Bart Magherman en Leen Van Wambeke. Vanaf het najaar 1993 is er dan de onvolprezen opvolger 'Vulgaris', dat als ondertitel 'vrolijk en opwindend 10-wekelijks tijdschrift' heeft. Legendarisch zijn de prachtige, soms zelfs wat bizarre kaftont-

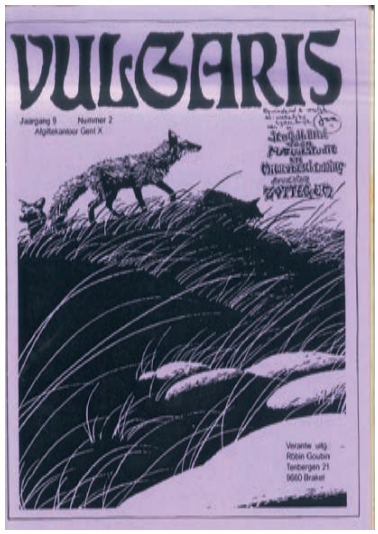

Tijdschrift van JNM Zottegem

werpen geheel in de stijl van een fanzine. Jarenlang werden er 5 nummers van ruim 30 pagina's dik gepubliceerd, of meer dan 150 pagina's per jaar vol weetjes, hilarische verslagen van tochten en nieuws over en van de plaatselijke afdeling. De literaire uitspattingen en de hilarische tochtverslagen zijn vele jaren later nog steeds een plezier om te lezen en een duidelijk bewijs van een hoogconjunctuur in de afdeling. Redacteurs waren achtereenvolgens Hilde Van Lancker, Robin Goubin, Stijn Devriese en Lieven De Temmerman. De 'Vulgaris' verschijnt uiteindelijk tot 2007. Door de terugval van de afdeling beslist men om geen eigen blad meer uit te geven. Men beperkt zich voortaan tot de aankondiging van de activiteiten die verstuurd worden onder de naam 'JNM Zottegem'. In 2015-2016 neemt Ellis De Mets het redacteurschap op zich en wordt de 'Gele tijger' gepubliceerd. Vanaf 2017 verandert de naam in 'Eliomys'. JNM Zottegem heeft een eigen webpagina www.jnm.be/afdeling/zottegem en een facebook pagina.

Vanaf 1981 is er ook een eigen blad 'Het Web' voor de toenmalige tienerwerking en een boekje voor de piepers. Eind jaren tachtig hield zowel de plaatselijke tienerwerking en piepwerking voor even op te bestaan.

Natuurpunt Zwalmvallei

Een van de belangrijkste zaken van een lokale werking is een eigen tijdschrift, het communicatiemiddel bij uitstek naar de leden toe. In 1982 kwam de eerste uitgave van ons afdelingstijdschrift 'Madeliefje' uit de stencilmachine gerold met Anna Minnaert als eerste redacteur. Eind 1984 beslist men om de krachten te bundelen samen met de plaatselijke JNM afdeling en met de in 1984 opgerichte vzw Milieuhuis om de 'Milieubundel' te publiceren. Elk behoudt zijn voorblad waarna artikels van de respectievelijke verenigingen ondergebracht worden. Geleidelijk aan neemt Patrick Rouckhout de taak van redacteur over. Het maken van een tijdschrift was in die jaren echt pionierswerk: typmachines met corrector, stencillen, rond de tafel lopen om de blaadjes samen te rapen, een nietje inslaan en dan de geschreven adresetiketten kleven. Een klus die enkel kon geklaard worden door vele handen. Eind 1987 gaat de JNM afdeling zijn eigen weg. Het Milieuhuis en Wielewaal Zwalmvallei werken samen tot eind 1994, wanneer de vzw Milieuhuis zichzelf ontbindt, niet omdat alle milieuproblemen in de streek zijn opgelost maar om de werking verder te zetten onder de plaatselijke Wielewaalafdeling en Milieufront Omer Wattez (MOW). De Milieubundel verschijnt dan tot eind 2002. Na de fusie in 2001 tussen de Wielewaal en Natuurreservaten beslissen de plaatselijke Natuurpunt afdelingen in de ruime regio om de krachten te bundelen en een regiowerking op te starten, de regio Vlaamse Ardennen *plus* (VA *plus*). Een van de meest concrete resultaten is de uitgave van een gedrukt regiotijdschrift 'Meander' vanaf 2003. Een buitenbeentje in dit tijdschriftenoverzicht is 'Limoniet', het regiotijdschrift over natuurstudie, natuurbehoud en -beheer. Dat verscheen van 2008 tot en met 2011 en werd getrokken door Geert De Knijf. Hierin verschenen verschillende bijdragen over de afdeling. Met de intrede van het digitale tijdperk kwam daar ook de website www.natuurpuntzwalmvallei.be bij, snel gevolgd door een digitale nieuwsflits 'zwalmvallei.flits' en sinds enkele jaren ook een facebook pagina.

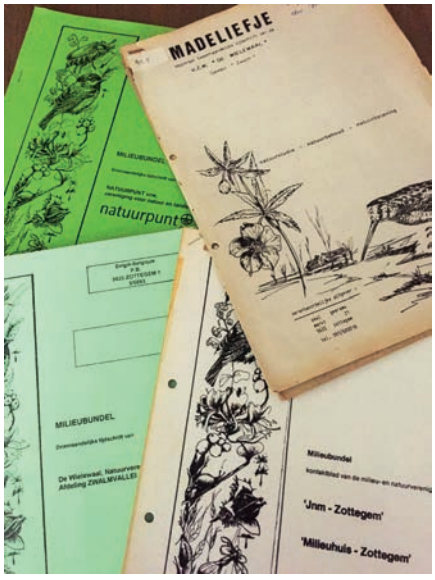

Foto: Anna Minnaert

Jan FRANCOIS
Landmeter-expert
Gentse Steenweg 138
9620 Zottegem
09/361 03 00
jan.francois@telenet.be
www.aardbol.be

De Varen
UITVAARTCENTRUM Dierik & An
Hauwaart 37 - OUDENAARDE
Hoogstraat 63 - ZOTTEGEM
www.devaren.be 0478/303.960

In opvolging van de oproep van het Europees plattelandsproject *Leader* diende *Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus* eind vorig jaar een demonstratieproject in over faunavriendelijk bouwen op het platteland. Dat is begin 2020 goedgekeurd en onze vereniging ontvangt hiervoor 65% van de nodige financiële middelen.

Leader-project 'Faunahuis' gestart

Het project '*Faunahuis*' omhelst vooreerst de inrichting van een gebouw te Brakel – nabij natuurgebied het Burreken – waarin de verschillende mogelijkheden voor 'natuurinclusief bouwen' worden getoond en gedemonstreerd. Concreet betekent dit dat in het gebouw alle technieken en voorzieningen worden getoond – zowel oude als nieuwe – die in landelijke gebouwen (kunnen) worden toegepast om dieren aan te trekken en een gebouw ecologisch-landschappelijk in te passen. Het betreft zowel de materialen als de (in)bouwtechnieken. De voorzieningen zijn vooral gericht op het aantrekken van soorten, maar daarnaast worden ook enkele diervriendelijke methoden voor uitsluiting van soorten getoond. Ook de onmiddellijke omgeving van het gebouw wordt in de inrichting betrokken.

De mogelijkheden zijn veelzijdig en beperken zich niet alleen tot de betrokken woning. Deelaspecten worden ook gedemonstreerd op (minstens) een twintigtal locaties in de onmiddellijke en ruime omgeving van het gebouw in het bijzonder bij hoeves, stallen/schuren, landelijke woningen, monumentale gebouwen en andere infrastructuren die kenmerkend zijn voor het buitengebied en de daarin gelegen dorpskernen en gehuchten. De fiets- en wandelroute vertrekt aan het faunahuis en wordt bewegwijzerd. Onderweg komen er kleine infopalen die de locaties aanduiden en de genomen maatregelen toelichten.

Het gebouw zal na afwerking dienst doen als ontvangst-, demonstratie- en vergaderruimte. Ook de terreinbeheerders vinden er een vaste stek.

Meer informatie vind je voorlopig op de speciale websitepagina van het Burreken www.natuurpunt.be/afdelingen/kern-rondom-burreken. Later volgt nog een eigen website.

Dirk Criel

Oproep tot medewerking Het project loopt over een periode van 2,5 jaar. We doen een oproep aan onze leden en sympathisanten om met raad en daad de goede uitvoering ervan te ondersteunen. We zijn op zoek naar een breed scala aan vrijwilligers. Dat zijn deels handige en deskundige mensen die vertrouwd zijn met bouwen en verbouwen, in al zijn vormen en hoedanigheden: van constructie tot technieken; zowel binnen als buiten. Tegelijk zoeken we ook creatieve mensen die weten hoe je op een aantrekkelijke en informatieve manier dingen kan presenteren en/of die bepaalde voorstellingen concreet kunnen uitwerken. Daarbij hoort ook de constructie en inbouw van allerlei specifieke voorzieningen. Ten slotte is ook iedereen die gewoonweg handig of geïnteresseerd is en bereid is om een handje toe te steken welkom; ook al is het maar voor een enkele keer.

Neem contact op met de werkgroep via contact@faunahuis.be met de vermelding van jouw contactgegevens en de bijdrage die je wil leveren. Wie het project financieel wil steunen kan een fiscaal aftrekbare bijdrage overmaken op het projectnummer F-04031 van het faunahuis op rekeningnummer BE56 2930 2120 7588 - GEBABEBB met vermelding "gift + F-04031 faunahuis". Er is ook mogelijkheid om het project financieel te ondersteunen met een kortlopende renteloze lening.

Wil je met het project kennismaken? Kom dan naar de voorjaarswandeling in het Burreken op zondag 10 mei om 14.00 uur (zie kalender) voor een bezoek aan de site en het gebouw.

KALENDER april - juli 2020

UUR VAN VERTREK/EINDE
PLAATS VAN AFSPRAAK
TOELICHTING
GIDS
BIJZONDERHEID
CONTACTPERSOON
ZEKER MEEBRENGEN

HRZ: Natuurpunt afdeling Herzele
HOU: Natuurpunt afdeling Houtem
JNM: Jeugdbond voor Natuur en Milieu
KBE: Kern Werkgroep bos t'Ename
KR: Natuurpunt afdeling Kruisem
KRB: Kern Rondom Burreken
MOW: Milieufront Omer Wattez vzw
NWB: Nationale Werkgroep Botanie
OUD: Natuurpunt afdeling Oudenaarde-plus
PWG: Plantenwerkgroep Natuurpunt Vl. Ardennen-*plus*
PAWG: Paddestoelenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
RLVA: Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen
RO: Natuurpunt afdeling Ronse
TLES: Natuurpunt afdeling Tussen Leie en Schelde
TW: Trage Wegen vzw
VA: Natuurpunt afdeling Vlaamse Ardennen
VA-plus: Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
VUB: Vrienden van het Uilenbroek
VWG: Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*
WMB: Werkgroep Munkbosbeekvallei
WMBV: Werkgroep Maarkebeekvallei
ZV: Natuurpunt afdeling Zwalmvallei
ZWG: Zoogdierenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-*plus*

Omwille van de coronacrisis worden de Natuurpunt-activiteiten afgelast tot en met 19 april. Voor activiteiten na 19 april is het raadzaam je vooraf te vergewissen via het contact of de website van de organisator, zo werden bv de Vlaamse Ardennendag en de viering Zwalmvalllei al afgelast tijdens de opmaak van deze Meander.

Van zondag 5 april tot zondag 25 oktober

ZV: Zomerseizoen Boembekemolen

14u-18u
Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
Van zondag 5 april tot zondag 25 oktober is de Boembekemolen elke zondag geopend van 14 tot 18u. We zullen je er graag verwelkomen in de molen en op ons terras! De Boembekemolen is bovendien hét vertrekpunt voor een lichtvoetige of stevige wandeling in de Zwalmvallei. Kaartjes en diverse info beschikbaar in de molen.

Woensdag 22 april

HRZ: Uiltjes haken - voor hakers (m/v) met ervaring

19u30 – 21u30
Parochiezaal Livinuskring Sint-Lievens-Esse
Activiteit in samenwerking met KVLV
Vooraf inschrijven bij Trui Mortier
Trui Mortier trui_mortier@hotmail.com
Info rond mee te brengen materiaal wordt bezorgd na inschrijving.

Zaterdag 25 april

KRB + PWG: Lentebloeiers in het natuurreservaat 't Burreken

10u - 13u
Kerk Schorisse (Maarkedal), Zottegemstr.
Plantenwandeling voor beginners.
Marie-Anne De Geest, 0474 56 05 04
Flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen.

TLES: Samen werken in en voor de natuur

Elke laatste zaterdag van de maand werken we in één van onze natuurgebieden.
Meld je aan via koen.houthoofd@gmail.com Je krijgt dan telkens een bericht om te weten waar we aan de slag gaan en wat het werk inhoudt.

KBE: Werkdag Bos t'Ename

9u -12u en/of 13u30- 17u
loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.
Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

WBE, OUD en Gezinsbond: Bushcraft in Bos t'Ename

14u -17u
Einde Kapellestraat Ename (voetbalplein)
De kunst van het leven en overleven in de natuur, in harmonie met en respect voor de natuur
Pieter Blondé, 0488 36 22 79

Zondag 26 april

RO + PWG: Planteninventarisatie Hotond, Ronse

10u - 13u
Parking tegenover de Hotond molen, Hoek Zandstraat (N 425) – Riekestraat, Ronse
Karel De Waele, 093 86 45 60 (of GSM -enkel die dag te gebruiken – 0474 77 82 76)
Flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen.

TLES: Aperitiefwandeling in stadsbos Deinze

9u30-12u30
De Ceder, Parijsestraat Deinze
Het stadsbos van Deinze is best een boeiende locatie, een mix van een heel oude dreef en een jong bos. Dit resulteert in een verscheidenheid van waarnemingen en ervaringen.
Marcel Van Oost
Organisatie De Ratel – aperitief om 11u30 in cafetaria De Ceder – inschrijving verplicht via www.natuurpunt.be/agenda/aperitiefwandeling-het-stadsbos-van-deinze-38321. Max deelnemers 40, zorg dat je op tijd bent ingeschreven!
laarzen of hoge wandelschoenen

KR: Wandeling in het Vuilbroek

14u-16u
Speelplein Kruishoutem thv Waran-

destraat 2
- Voorjaarsbloeiers in brongebieden
- Axel Heyerick
- Axel Heyerick
- Laarzen of stevige stapschoenen, veldgidsen, verrekijker

WBE + OUD: Voorjaarswandeling in Bos t'Ename

- 9u - 12u
- Prov. Archeologisch Museum (PAM), Lijnwaadmarkt 20 te Ename
- Eddy De Bock
- Stevig schoeisel of laarzen

ZV: Feestdag 40 jaar natuurbescherming te Zottegem

- Zie pagina 23 in deze Meander
- devuystkarel@gmail.com

Woensdag 29 april

HRZ: Uiltjes haken - voor hakers (m/v) met ervaring

- Zie woensdag 22 april

MEI 2020

Vrijdag 1 mei

HOU: Vroege Vogelwandeling met aansluitend ontbijtbuffet

- 5u - 8u
- Zaal Sint-Michaël, Kloosterstraat 12, Sint-Lievens-Houtem
- Bij het krieken van de dag gaan we op pad in een mooi stukje natuur. We gaan op zoek naar vogels en vogelgezang in bosgebied en open terrein in en om Cotthembos. Vogelspecialist Roman Eyckerman leert ons het gezang onderscheiden van de verschillende zangvogels, en vertelt ons daarnaast over de levenswijze van vogels.
- Roman Eyckerman
- aansluitend ontbijtbuffet: leden 10 euro, niet-leden 12 euro en kinderen tot 12 jaar 5 euro. Betaling ter plaatse, inschrijven noodzakelijk via nphoutem@gmail.com
- Roman Eyckerman 0477 47 24 15
- Stevig schoeisel

VWG: Soortendag vogels

- Nader te bepalen zie FB
- Op deze soortendag gaan we een inventarisatieronde uitvoeren in een bepaald gebied. Dit jaar en de komende jaren start na 20 jaar een nieuwe inventarisatie van onze broedvogels, en komt er in 2024 een Vlaamse broedvogelatlas. Je kan eens meegaan met een teller zien hoe zo'n telling in zijn werk gaat. Meer info over tijden en plaatsen zal verschijnen op onze Facebook-pagina https://www.facebook.com/groups/vwgvap/
- Diverse
- Paul Vandenbulcke (0475 346586)
- Verrekijker, goed schoeisel, telescoop kunnen nuttig zijn.

Zondag 3 mei

RO + VWG: vroegemorgenzangtocht in de moerassen van het reservaat in Harchies

- 5u parking Auto-5 in de César Snoecklaan te Ronse. Terug in Ronse om 12 u.
- We trachten te carpoolen, ook mensen zonder auto kunnen mee. Daarom best inschrijven om alles te regelen.
- Patrick Alexander, Philippe Moreaux
- Zang van bos- en rietvogels, broedende futen, eenden en meeuwen, reiger- en aalscholverkolonie. Een specialeke: roerdomp, geoorde fuut, blauwborst, boomvalk ...?
- Patrick, 0495 45 37 77 en indien geen antwoord, Philippe, 0476 49 24 61.
- Laarzen of stapschoenen, kijker

TLES + VWG: Vroege ochtendwandeling in Wontergem

- 7-10u
- Kerk Wontergem, Stroomkesstraat Deinze
- Stevige wandeling langs kouters, meersen en bos. We zijn benieuwd of dit ook grote variatie van vogelgeluiden zal opleveren. Met wat geluk zit daar ook de wielewaal erbij. Ook voor beginners.
- Etienne Colpaert en Koen Bilcke
- Verrekijker en veldgids natuurlijk.

OUD + PWG: Planteninventarisatie in het Koppenbergbos te Oudenaarde (streeptocht)

- 10u – 13u
- parking Maria Van der Gheynstraat, Oudenaarde.
- Inventarisatie hogere planten in het ifbl-uurhok E2 38 34.
- Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
- plantengids, loep, laarzen of stevige stapschoenen.

Vrijdag 8 mei

ZV: Introductie-avond voor nieuwe vrijwilligers of geïnteresseerden

- 20u - 22u
- Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Introductie en kennismakingavond voor geïnteresseerden over de werking van de afdeling en de mogelijkheden om jezelf in te zetten als vrijwilliger, (toogwerking/natuurstudie/natuurbeheer/vereningingswerking/...). Voor ieder wat wils.
- Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be

Zaterdag 9 mei

TLES: Spaghetti-avond ten voordele van Expeditie Natuurpunt

- 18u30 - 24u
- Zaal Ter Wilgen, Poelstraat 70, Deinze
- Laat u een avondje verwennen met een verse, huisbereide spaghetti (vlees of veggie) à volonté ! Vorig jaar sprokkelden we bijna 10.000 euro samen ten voordele van Expeditie Natuurpunt (en dus voor onze natuurgebieden), dit jaar willen we dit zeker herhalen. Gezelligheid en straffe kuitenverhalen gegarandeerd! Bijdrage 15 euro pp (8 euro voor kind 5-12 jaar). Ten laatste op 1 mei inschrijven via mail: spaghetti@NatuurpuntTussenLeieEnSchelde.be of tel 0470 55 02 36 (Koen)

Zondag 10 mei

OUD + VWG: Vroegemorgenzangtocht te Oudenaarde

- 5u30 – 8u30
- Parking aan de vestingen te Oudenaarde (Meerspoort, einde van Minderbroederstraat).
- We luisteren en genieten van de vogelzang. Ideaal voor de beginnende vogelliefhebber om kennis te maken

met een heel gamma aan vogelwijsjes
André Wandels, 09 383 66 25.
Laarzen, verrekijker.

RO: Ruige tocht doorheen het reservaat "Pyreneeën"

14u - 18u.
Hof ter Guchten, Rotterijstraat 278, Ronse
We volgen geen pad maar lopen dwars doorheen grasland, moeras en bos. Geen grote afstanden maar wel bramen, zompige plaatsen en grote hoogteverschillen. Daarom laarzen en lange broek, ook als preventie tegen teken! Na de wandeling houden we nog 'n uurtje "café" in Hof ter Guchten om wat na te praten en/of te determineren.
Philippe Moreaux en Lieve Mornie
Zeer interessante bronbosflora, water- en vuursalamanders in poeltjes, vogels
Philippe Moreaux , 0476 49 24 61
Laarzen en lange broek

ZV: Belevingsnamiddag voor kinderen rond de 5 elementen water, vuur, aarde, lucht en ruimte

14u - 17u
Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
Aangepaste activiteit in de omgeving van de Boembekemolen. Annelies Van der Linden laat hen de 5 elementen, water, vuur, aarde, lucht en ruimte in de natuur ontdekken met een educatief moment & creatief spel. Let op: inschrijving voor 28 april verplicht bij Annelies Van der Linden, a_vdl@hotmail.com Max. 20 deelnemers !
Voor kinderen van 7 tem 10 jaar.
Annelies Van der Linden, a_vdl@hotmail.com

KRB: Wilde Floraliën en bezoek aan het project 'Faunahuis'

14u-17u
Voetbalveld Zegelsem, Rovorst
Het Burreken is op zijn mooist in het voorjaar. Tapijten van bosanemomen worden afgewisseld met boshyacinten, daslook en andere voorjaarsbloeiers. We brengen een bezoek aan het nieuwe project ' Faunahuis'.
Filip Hebbrecht en Dirk Criel
www.burreken.be
Filip Hebbrecht, tel 0490 57 18 33 contact@burreken.be
Stapschoenen

Woensdag 13 mei

VWG: Bijeenkomst & nieuwjaarsreceptie van de Vogelwerkgroep

20u – 23u
Stedelijk Centrum te Heurne
Bijeenkomst van vogelkijkers uit de regio (of daarbuiten). Er worden enkele voorstellingen gebracht, die kunnen gaan over diverse thema's: determinatie, reisverslagen, projectresultaten, etc. Dit zowel voor de beginnende vogelkijker als de meer gevorderde.
Meer info steeds op: https://www.facebook.com/groups/vwgvap/
Paul Vandenbulcke, 0475 34 65 86

Zaterdag 16 mei

ZV: Werkdag Perlinkvallei

9u - 12u
Parking Kerk Sint-Blasius-Boekel, Marlboroughstraat.
Lentewerkjes en maaien
Vincent Decroock, vincent.decroock@proximus.be

TLES: Kalehappening

14-18u
Galerij Lieve Lambrecht, Oostergemstraat 18, 9850 Merendree
Natuurpunt Nevele en Natuurpunt Lovendegem namen onlangs een groot aantal percelen hooiweiden in beheer. Die zijn eigendom van de stad Deinze en de gemeente Lovendegem, maar Natuurpunt gaat die in de toekomst beheren, samen met plaatselijke landbouwers. Daar moet op gefeest worden! Met vrije wandeling, fotozoektocht, Kalebar en beeldententoonstelling.
Toon Spanhove
Organisatie De Ratel. Inschrijven verplicht via natuurpunt.be/agenda/kalehappening-39644

TLES: quiz de Muskies

20-24u
Zaal Leiezicht, Sint-Janstraat 59, Deinze
Algemene luchtige quiz ten voordele van de groep 'de Muskies', vier enthousiastelingen die deelnemen aan Expeditie Natuurpunt t.v.v. de Zeverenbeekvallei. Inschrijven via jurgenvanlaere@hotmail.com. Prijs 20 euro / ploeg
jurgenvanlaere@hotmail.com

Zondag 17 mei

KR: Vroegemorgenzangtocht

5u30 - 8u30
Parking De Zandvlooi Passionistenstraat 48, Kruisem
Herkennen van vogels aan de hand van hun zang en het gebruiken van hun biotoop
André Wandels
André Wandels
Verrekijker, stapschoenen of laarzen

TLES: fietstocht: de groene geschiedenis van Gent

Start 9u/10u - Einde 17u/18u
Kerk Sint Martens Leerne om 9u / Gent Sint Pieters Station (voorzijde) 10u
We brengen de geschiedenis van Gent terug tot leven via een fietstocht langs enkele "groene getuigen" van het roemrijke verleden van Gent. Amandus, Graaf Boudewijn de 2e, Jacob van Artevelde, Josephine, de Heilige Dorothea en ... schepen Tine Heyse zijn onze gidsen.
Paul Geeroms en Noël De Loof
Stadsfietstocht
Paulgeeroms@telenet.be
Picknick, aangepaste kledij, fiets

Donderdag 21 mei

VWG: Slechtvalkenkijkdag

Op donderdag 21 mei kan iedereen tussen 10u en 13u genieten van de derde slechtvalkenhappening te Oudenaarde. Het team van Swarovski Optik staat klaar met een legertje aan telescopen om de volwassen slechtvalken en de kuikens in ideale omstandigheden te kunnen bewonderen, leden van de Vogelwerkgroep Vlaamse Ardennen *Plus* geven dan weer tekst en uitleg bij zoveel moois.
Wie weet zie je vlakbij de nestbak wel een kuiken zitten of ben je getuige van de eerste vliegkunstjes van de baby slechtvalkjes! Uiteraard vliegen de trotste ouders ook voortdurend af

en aan met voedsel. Spectaculaire en acrobatische vliegkunsten verzekerd!
Gunther Groenez – 0486 16 74 30
Verrekijker / telescoop

Zondag 24 mei

VA + PWG: Planteninventarisatie (streeptocht) 'Grijs Hok' Maarkedal

Aanvang: 10u – einde omsteeks 13u
St-Britiuskerk, Etikhovestraat, Etikhove
Inventarisatie hogere planten binnen ifbl-uurhok E2 38 43
Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
Een 'grijs hok' is een vierkante km waarin tot nu toe minder dan 100 plantensoorten werden geregistreerd
Meebrengen: plantengids, loep, laarzen of stevige stapschoenen

VA+ WMBV: Familiale natuurwandeling langs Ladeuze en de Longkruidbosjes te Etikhove

14u – 17u
kerk van Etikhove, Etikhoveplein
Genieten van het landschap van Valerius de Saedeleer... en enkele late lentebloeiers.
Johan Cosijn, 055 30 98 10
Stevig schoeisel

Woensdag 27 mei

OUD: Avondwandeling in de Langemeersen

19u – 22u
Meersstraat, Petegem a/d Schelde
Paul Cardon, 0474 39 02 77 Cardon.paul@gmail.com
Goede stapschoenen, verrekijker

Zaterdag 30 mei

KBE: Werkdag Bos t'Ename
TLES: Samen werken in en voor de natuur

Zie zaterdag 25 april

ZV: Werkdag Perlinkvallei

9u - 12u
Parking Kerk Sint-Blasius-Boekel, Marlboroughstraat.
Lentewerkjes en maaien
Vincent Decroock, vincent.decroock@proximus.be

Zondag 31 mei

MOW + VA: Lang leve de bijenplekjes!

14 u - 17 u
St-Vincentiuskapel, Kapelleberg, Maarke
Maarkedal heeft enkele pareltjes van bijenplekjes, verspreid over de hele gemeente. We gaan ze symbolisch inhuldigen, met de fanfare 'de Bijenkorf' erbij. We proosten met een bio-drankje, gegarandeerd zonder schadelijke middelen voor bijen en insecten. Wie weet zoemen er wat bijen ter plaatse. Kom liefst te voet of per fiets.
Ga op de foto met een bij. Laat je opmaken als een bij. Bezoek de standjes van MOW, Natuurpunt en Velt. Deelname gratis mits inschrijving bij MOW tot woensdag 27 mei 2020
info@milieufrontomerwattez.be
Opvouwbare boodschappentas voor als je iets koopt aan onze standjes.

HRZ: Busuitstap naar het Verdronken Land van Saeftinghe

8u30 - 18u30
Kerk Herzele
Deze busuitstap wordt gezamenlijk georganiseerd door Natuurpunt Herzele, Houtem en Haaltert. Deelnamekost 20 € voor leden en 25 € voor niet leden. Daarin zijn begrepen de busreis + de toegang tot het natuurgebied.
Onder leiding van ervaren gids
Inschrijven verplicht op www.natuurpuntherzele.be
info@natuurpuntherzele.be
Lunchpakket, laarzen

JUNI 2020

Pinkstermaandag 1 juni

TLES: Orchideeënwandeling in de Zeverenbeekvallei

14-17u
Kerk Zeveren
Bezoek aan de orchissen van de Blekerij, het paradepaardje van onze afdeling
Werner Dejonckheere en Axel Heyerick
i.s.m. Natuurpunt De Ratel. Reserveren verplicht via natuurpunt.be/agenda/orchidee%C3%ABnwandeling-de-zeverenbeekvallei-41086
Werner Dejonckheere 0477 84 72 35
Laarzen en fototoestel om de "pareltjes" te vereeuwigen

Dinsdag 2 juni

MOW: Zaden- en plantenruilbeurs

19u - 21u.
Secretariaat MOW, Dijkstr. 75, Oudenaarde
Op onze ruilbeurs kan je naar hartenlust plantjes, zaden, groenten en bloemen weggeven, ruilen, (ver-)kopen en letsen. Ook welkom voor een gezellige babbel, een hapje of een drankje.

Woensdag 3 juni

MOW: Historische landschapswandeling

18 tot 22u.
Kerk van Melden
Zomerwandeling van 9 km langs de Oude Schelde en over de Koppenberg met verhalen over de historiek van het landschap en zijn bewoners. Halverwege genieten we van een picknick en een drankje in een authentiek cafétje.
Nancy Lemay van Stones and Stories
Kostprijs: 13 euro (MOW-leden) of 15 euro (niet MOW-leden). Inschrijving is pas definitief na overschrijving op rek. nr. BE84 9796 1861 3259.
Inschrijving verplicht via info@milieufrontomerwattez.be

Zaterdag 6 juni

OUD + PWG: Planteninventarisatie (streeptocht) Vestingen Meerspoort Oudenaarde

14u – 17u
Parking Minderbroederstraat
Inventarisatie hogere planten in ifbl-uurhok E2 28 34
Alexander Van Braeckel, tel. 0473 85 45 62.
Stevig schoeisel of laarzen, flora, evt. loep

Zondag 7 juni

TLES: Erfgoed – en natuurwandeling in de Zeverenbeekvallei (Zeveren Planke)

14u - 17u
Kerk Zeveren
De eerste sporen van het dorp dateren

uit de twaalfde eeuw. Zeveren is altijd nauw verbonden geweest met haar beek. Sinds de jaren tachtig ontwikkelde zich een belangrijk natuurgebied in de vallei. Eddy en Stefaan, allebei met roots in Zeveren, vertellen al wandelend over de geschiedenis van het dorp en de gebouwen, enkele opvallende inwoners vroeger en nu, het landschap, fauna en flora.
Eddy Vervynck en Stefaan De Groote
i.s.m. met de heemkundige kring Het Land van Nevele, naar aanleiding van hun vijftigjarig bestaan
Stefaan De Groote
Stevige schoenen

ZV: Hommelexcursie

14u - 17u
Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
Excursie met inventarisatie en uitleg over de verschillende hommels in onze streek
Jens D'Haeseleire
Week van de bij
Cédric De Noyette: cedric.dn93@hotmail.com

HRZ: Daguitstap naar Harchies

8u - 18u
Kerk Herzele
Patrick Rouckhout, Ward De Groote
Carpoolen
www.natuurpuntherzele.be
info@natuurpuntherzele.be
Lunchpakket

KRB: Open natuurtuinen Horebeke

13u30-17u30
Verschillende adressen te Horebeke
Natuur ontdekken begint in je eigen tuin, de oppervlakte aan tuinen in Vlaanderen is immers veel groter dan de oppervlakte aan beschermd natuurgebied. Door de natuur in je tuin te helpen, kan je al een groot verschil maken. Kom kennis maken met 5 ecologische tuinen.
De verschillende tuineigenaars leiden je rond.
www.burreken.be
Filip Hebbrecht, tel 0490 57 18 33
contact@burreken.be

Woensdag 10 juni

ZV + PWG: Plantendeterminatie en – inventarisatie in het Vossenhol te Sint-Maria-Oudenhove

19u - 22u
Ingang van het reservaat in de Vossenholstraat te Sint-Maria-Oudenhove
Op zoek naar de Mannetjesereprijs in uurhok E3-33-42
Heidi Demolder, tel. 0476 40 34 52
Stevig schoeisel of laarzen, flora, evt. loep

Zaterdag 13 juni

VA: Spaghettiavond te Sint-Maria-Horebeke

18 u (ouders met kinderen) en 19u30 (volwassenen)
Zaal De Kroon, Dorpsstraat 12, 9667 Sint-Maria-Horebeke
Etentje in een gezellige sfeer ten voordele van de natuurreservaten het Burreken, de Maarkebeekvallei en het Paddenbroek
Kaarten: volwassenen 15 euro, kinderen < 12 jaar: 8 euro. Bestellen bij Johan Cosijn 055/30.98.10 en Filip Hebbrecht 055/49.55.63 ten laatste op 10 juni 2020. Betaling: overschrijven op rekeningnummer BE72 9733 5819 9816 van Natuurpunt Vlaamse Ardennen met vermelding van Spaghetti + uur + naam + aantal volwassenen en kinderen. Indien voorkeur vegetarische spaghetti, dan ook vermelden.

Zondag 14 juni

HRZ: Herboristenwandeling

9u30 - 12u
Kerkplein Sint-Lievens-Esse
Frederik Dierickx
www.natuurpuntherzele.be
info@natuurpuntherzele.be

OUD: Excursie in de Langemeersen met bijzondere aandacht voor planten van hooilanden

14u - 17u
Wortegem-Petegem, Meersstraat, Petegem a/d Schelde
Alexander Van Braeckel, 0473 85 45 62, alexandervanbraeckel@telenet.be en Paul Cardon, 0474 39 02 77 Cardon.paul@gmail.com
Stevige schoenen of laarzen

TLES en NP Gent: Levende Leiedag in Drongen

Doorlopend van 9 – 18u
Oude Abdij, Drongenplein 27, Drongen
Zie ook elders in deze Meander
Alle activiteiten vind je op de website www.levendeleie.be
Opgelet, voor sommige activiteiten moet je op voorhand reserveren.

TLES en NP Gent: de helse tocht van Ridder Rogier

15u30 tot 17u
Adbij van Drongen, Drongenplein 27, Drongen
Beschermd door ridders en jonkvrouwen verkennen we de Assels met het beroemde dagboek van Ridder Rogier als betrouwbare gids. Het dagboek laat jullie geboeid kennismaken met de ongetwijfeld strafste verhalen van Ridder Rogier: over een ontmoeting met vliegende vampieren, over de mysterieuze Bomenfretzwam en natuurlijk ook over Slodder, de slordige vos. Afsluiten doen we traditioneel met een heus riddertornooi in de Gaard der Bomen. Een knotsgekke wandeling van 5 km voor alle jonge gezinnen en voor iedereen die zich nog jong voelt.
Deze activiteit is een onderdeel van de Levende-Leiedag. Alle activiteiten vind je op www.levendeleie.be

TLES en NP Gent: kajaktocht Baarle - Drongen

Groep 1: 9u-12u , groep 2: 13u-17u
Groep 1 verzamelt om 9u00 aan de ingang van de Oude Abdij te Drongen en rijdt eerst per bus naar Baarle, groep 2 verzamelt om 13u00 aan de ingang van de Oude Abdij te Drongen en vaart dan naar Baarle (terugkeer met de bus van De Lijn).
Dit jaar verkennen wij weer met de kajak de verrassende en bochtige Leie; wij varen van Baarle-veer naar Drongen-dorp (voormiddag, groep 1) en terug (namiddag, groep 2). Dit wordt zeker ongetwijfeld opnieuw een prachtige tocht doorheen het natuurpark Levende Leie. Deze activiteit is onderdeel van

de Levende Leiedag dat doorgaat op de site van de Oude Abdij in Drongen. Daar staan er ook foodtrucks klaar voor een lekker middagmaal. Deelnameprijs kajaktocht, verzekering en bus: 12 EUR, 8 EUR voor kinderen – 12 j. Inschrijven is verplicht vóór 7/6/2020 via natuurpunt.be/agenda/kajaktocht-op-de-leie-baarle-drongen-41080.

Deze activiteit is een onderdeel van de Levende-Leiedag. Alle activiteiten vind je op www.levendeleie.be

Vrijdag 19 juni

PWG VA+ KRB: Bramencursus

19u30 – 21 u 30 u
Stokstraat 54, 9688 Schorisse
Inleiding, determineren herbariummateriaal
Karst Meijer
Henk Coudenys; coudenys.henk@belgacom.net; 09 386 97 11
(tel op de dag zelf: Ronny De Clercq 055 45 63 42)
Loep, pen en papier

OUD: Kerkuilenwandeling in Mullem

19u30 - 22u30
Mullemstraat, pleintje Mullem
André Wandels
Lies Van Der Mast, liesje.vdm@hotmail.com

Zaterdag 20 juni

PWG VA+ KRB: Bramencursus

9u30 – 12u30 en 14u – 17u en 19u30 - 21u30
Stokstraat 54, 9688 Schorisse
Bramenexcursies in voor –en namiddag. Een halve dag deelnemen is ook mogelijk
Karst Meijer
Henk Coudenys; coudenys.henk@belgacom.net; 09/3869711
(tel op de dag zelf: Ronny De Clercq 055 45 63 42)
Loep, pen en papier, snoeischaar, plastiek zakken

KRB: halve dag werken in de natuur

9u- 12u30
Perreveld t.h.v N°14 te Zegelsem
Niets zo heerlijk als de handen uit de mouwen steken in en voor de natuur. Allerlei klusjes zijn voorzien zoals maaien, afval opruimen, werken aan het Natuur.huis...
www.burreken.be
Ludo Vanderlinden, tel 0479/46.69.37, contact@burreken.be
werkhandschoenen

ZV: Werkdag Middenloop Zwalm

10u - 16u
Wordt rondgestuurd ifv de uit te voeren werken. Mail contactpersoon voor opname in de mailinglist.
Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be

Zondag 21 juni

PWG VA+ KRB: Bramencursus

9u30 – 12u30 en 14u – 17u
zie zaterdag 20 juni

RO: Fietstocht naar het gemeentelijk natuurreservaat van Frasnes-lez-Anvaing

11u aan de voorkant van het station te Ronse. Terug in Ronse om 18u30.
We bezoeken onderweg het grote "Bois de Hubermont" op de grens van Frasnes, Elzele en St-Sauveur waar we picknicken. Mogelijkheid om aan te sluiten om 14 u aan de ingang van het reservaat aan de achterkant van de gemeentelijke bibliotheek van Frasnes (Rue de la Fauvette!). Bezoek aan het gemeentelijk natuurreservaat van Frasnes, zijnde de oude bezinkingsbekkens van de gesloten suikerfabriek.
Philippe Moreaux en Patrick Alexander
Philippe Moreaux, 0476 49 24 61
(Elektrische) fiets, lange broek (teken), picknick

Vrijdagavond 26 tot zaterdagavond 27 juni

TLES : '1000 soorten'-dag in onze afdeling

Bezoek onze website of facebook om alle begeleide streeptochten te ontdekken. Je kan natuurlijk ook zelf alleen op stap.
Hoe is het gesteld met de biodiversiteit in onze afdeling? Vanaf vrijdagavond tot zaterdagavond hebben we 24 uur de tijd om zoveel mogelijk te inventariseren: planten, zoogdieren, vogels, insecten, zwammen, algen, korstmossen en ga maar door. Je kan je aansluiten bij een groepje specialisten of je kan ook alleen op stap in je buurt of tuin, zolang deze maar in ons werkingsgebied ligt (Deinze zonder Nevele, Zulte en Nazareth). Geef alles door op waarnemingen.be. Op naar de 1000 soorten en hopelijk vinden we een paar nieuwe verrassende waarnemingen. Afsluiten en napraten in het Brielpaviljoen (Deinze). In samenwerking met de JNM en verschillende werkgroepen.
info@natuurpunttussenleieenschelde.be

Zaterdag 27 juni

KBE: Werkdag Bos t'Ename
TLES: Samen werken in en voor de natuur

Zie zaterdag 25 april

Zondag 28 juni

TLES: in de voetsporen van Emile Claus en andere kunstenaars

10u15 - 17u15
MUDEL (museum van Deinze en de Leiestreek), Lucien Matthyslaan 3 Deinze
We starten in de bietenzaal van het Mudel met heel wat info over het leven

www.ferynjan.be info@ferynjan.be
JAN FERYN BVBA milieuconsulent

van Emile Claus en zijn schilderwerken, waaronder natuurlijk het monumentale schilderij van De Bietenoogst. Met de fiets bezoeken we dan een tiental plaatsen waar Claus zijn werken geschilderd heeft. Onderweg komen ook andere Leiekunstenaars uit die tijd aan bod en we staan ook stil bij de natuur en andere bijzonderheden uit de streek. Rond de middag houden we een picknick, er zal drank voorhanden zijn. De fietstocht bedraagt ongeveer 30 km en we doen het op een rustig tempo met veel stops.

Noël De Loof en Paul Geeroms
Iedereen koopt een postkaart 1€ als inkomprijs museum
Noël De Loof 09 386 21 43
Goede fiets en picknick

ZV: Boembekefeesten

vanaf 18u BBQ
Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
Meer info op https://www.natuurpuntzwalmvallei.be/boembeke.html
Indien mogelijk vooraf inschrijven voor de BBQ
An De Schrijver, 0484 77 72 44

JULI 2019

Zaterdag 4 juli

RO: Opzetten lichtvallen voor nachtvlinders

21u. Na het opzetten van de vallen korte wandeling in reservaat "Pyreneeën"
Rotterijstraat 307, Ronse
Lichtval blijft ganse nacht branden. Determinatie gebeurt de volgende ochtend: zie 5 juli!
Jo Glibert en Philippe Moreaux
We verwachten bos- en graslandsoorten!
Jo: 0475 51 94 19

Zondag 5 juli

RO: Controle van de lichtvallen op nachtvlinders. Determineren en lossen van deze!

Start om 6u. Einde 9u.
Rotterijstraat 307, Ronse
Jo Glibert, 0475 51 94 19
Loep

TLES en PWG: Educatieve plantenwandeling voor beginners langs de Leie te Petegem-aan-de-Leie

14-17u
Europalaan 44, Deinze (kruispunt met Tichelbeekstraat)
We bekijken en determineren bloeiende en goed herkenbare hogere planten, verschillende plantenfamilies met weetjes en folklore komen aan bod.
An G. en Werner Dejonckheere
An: 0472 55 04 94 en Werner: 0477 84 72 35
Plantengids, loep, laarzen of stevige wandelschoenen, fototoestel

Zondag 12 juli

RO: Planten- en insectentocht naar de nieuwe Ronsische industriezone, zijnde Pont-West

Start om 10u. Einde 12 u.
Doornikse steenweg ter hoogte van kruispunt met de Engelsenlaan
Prachtige zeldzame flora op de niet-verkavelde delen van deze zone. Beheer wordt uitgevoerd door het Regionaal Landschap Vlaamse Ardennen.
Jo Glibert en Philippe Moreaux
Elke plantensoort is waardplant voor zijn specifieke insecten! We trachten die te vinden!
Jo: 0475 51 94 19
Planten- en insectengids, loep

KRB: Zomervlinders leren kennen

14u – 17u
Stokstraat 54, Schorisse
Op bezoek in een vlinderrijke tuin en de wastine van het Burreken
Ronny De Clercq, 055 45 63 42
Dagvlindergids, goed schoeisel

Woensdag 15 juli

TLES: woensdagavondwandeling in St Martens Leerne

20u-22u (wandeling) – tuin Paul: vanaf 22u tot ...
Leernsesteenweg 321, St. M. Leerne
Een zomerse avondwandeling in het behaaglijke landschap van Sint-Martens-Leerne en nagenieten bij een drankje in de tuin van Paul. Bij droog weer wordt een nachtvlinderval in de tuin van Paul geplaatst
Paul Geeroms en Noël De Loof
Avondwandeling/vleermuizen/nachtvlinders/verrassende verhalen
paulgeeroms@telenet.be
Aangepaste kledij

OUD: Avondwandeling Oude Scheldemeanders rond Domein De Ghellinck

19u – 22u
Wortegem-Petegem, Parking Domein De Ghellinck, Kortrijkstraat 74
Aandacht voor oeverplanten en libellen
Paul Cardon, 0474 39 02 77 Cardon.paul@gmail.com
Stevige schoenen, ev. libellengids

Zondag 19 juli

VA + PWG: Planteninventarisatie (streeptocht) 'Grijs Hok' Zulzeke

10u - 13u
Kerk Zulzeke, Zulzekestraat, Kluisbergen
Inventarisatie hogere planten binnen ifbl-uurhok E2 47 22
Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
Een 'grijs hok' is een vierkante km waarin tot nu toe minder dan 100 plantensoorten werden geregistreerd
Loep, stevige stapschoenen, plantengids

Zaterdag 25 juli

KBE: Werkdag Bos t'Ename
TLES: Samen werken in en voor de natuur

Zie zaterdag 25 april

Zondag 26 juli

TLES: Zoektocht lieveheersbeestjes

14-17u
Ondernemersbos Zulte
Wat is het verschil tussen een inheems en een aziatisch lieveheersbeestje en hoeveel vinden we er?
Jeroen Bossaer, Hannes Buyle en Etienne Colpaert
Voor jonge gezinnen met kinderen
Nuttig: insectenpotjes, vergrootglas, sleepnet/vlindernet, witte paraplu

Wardwandeling

Zondagnamiddag 13 oktober werd het Wardpad officieel ingewandeld. Met driehonderd waren we om onze kameraad Ward nog eens te herdenken. Het Wardpad dat Natuurpunt en het Agentschap voor Natuur en Bos ter nagedachtenis van Ward samen aanlegden was eindelijk klaar. Het is een behoorlijke wandeling geworden die de leukste hoekjes en doorsteekjes toont van de omgeving van de Boembekemolen. Het pad loopt langs heel gevarieerde mix van beekvalleitjes, bronbosjes, holle weggetjes, kleine graslanden, knotwilgen, spontaan verbossende wildernis, boomgaarden, akkers, houtkanten en uiteraard cafeetjes. Af en toe ook door heel natte gebieden dus, en daarom werd een deel van het pad ook als vlonderpad heraangelegd. Wie vandaag de wandeling doet zal begrijpen dat zo'n droog vlonderpad een absolute noodzaak is om deze gebiedjes te kunnen verkennen.

Om twee uur ging de wandeling van start en al snel kronkelde er een lang lint van wandelaars door het landschap, met af en toe een pauze voor een woordje uitleg of een verhaal over Ward. De wandeling bleek geschikt voor alle leeftijden, takken dienden als houten zwaard of als wandelstok. Na de nodige kilo- en hoogtemeters werd er bij de Boembekemolen door de familie van Ward nog een kopje koffie (met taart) of een kom soep aangeboden. En tot lang na de wandeling bleven vrienden en familie napraten.

Lieven Nachtergale

We delen in de rouw van

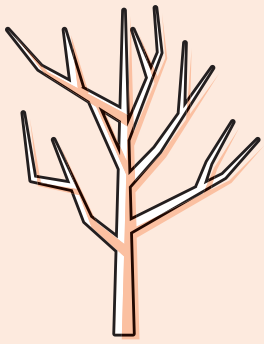

Kirsten Matthijs, zijn levenspartner, en zijn kinderen Thibau en Niels bij het overlijden van Marc Martens (°2-5-1979) op 13 februari 2020. Marc had een groot hart voor de natuur en voor het bos in het bijzonder en paste dit toe in zijn werk als houthakker.

Peter en Chris Van De Kerckhove – Eggermont en familie bij het overlijden van schoonmoeder en moeder Gabriëlle Lema (°14-2-1936) op 1 februari 2020.

Joke Dermaut (echtgenote) en Simon, Helena en Jacob (kinderen) bij het overlijden van bio-landbouwer en (akker)vogelliefhebber Geert Colembie (°22-1-1961) op 15 januari 2020. (Zie 'In memoriam' op p. 44)

FLEXIBELE GROENTEMANDEN
www.ourobouros.be

WEKELIJKS een gevarieerde mand HEERLIJK verse biologische seizoens GROENTEN en -FRUIT

OUROBOUROS
Dikkelsebaan, Dikkele
info@ourobouros.be
T 055 49 58 55
M 0485 61 65 48

Bijzondere waarnemingen en vogelnieuws

WINTER 2019-2020

De afgelopen maanden zijn eigenlijk de naam winter niet waard. Zeer zacht, geen enkele sneeuwdag, amper wat vorst en vooral een zeer winderig slot in februari met Ciara, Dennis, Ellen, … . Dat heeft ook zijn weerslag op de vogels. De echte wintergasten komen gewoon niet meer afgezakt naar Vlaanderen. Waarom zouden ze ook? Ten noorden van ons is het immers ook gewoon zacht. Het nieuwe normaal?

De grote plassen in de regio bleven ook relatief leeg. De Donkvijver is een schim van wat het ooit was als overwinteringsplaats. Dat ligt ook aan het feit dat er op de Donk enorm veel verstoring is door recreatie. Toch bleken 2 grote zee-eenden (LVDL) het wel oké te vinden. Ze bleven van begin januari tot half februari aanwezig. Dat was toch al van 2012 geleden dat we er nog op bezoek hadden in de regio. Ook een geoorde fuut (DVDP) tekende present.

De Callemoeie kent ook steeds lagere aantallen. Toch vond je er de hele winter grote zaagbekken. Maximum aantal: 8 (VLO). Op de oude Leiearmen werden er af en toe ook gezien (BDE, VLO). Eind december zat er ook een geoorde fuut op de Callemoeie (TNA, e.a.).

52 kolganzen deden eind februari de Leiemeersen te Bachte-Maria-Leerne aan (GSP).

Over Franskouter te St-Denijs-Boekel vlogen 64 goudplevieren in februari (BHE, DVDP). Houtsnippen werden op een 20-tal locaties gezien. Bokjes waren te vinden in Godveerdegem (EDB), tot 3 ex Snippenweide Eine (DDG), Langemeersen Petegem en Meerspoort Oudenaarde (LVDL). Een overwinterende oeverloper zat langs de Schelde te Melden (NGE). Een wulp (HVE) vloog over St-Maria-Latem. Eind februari bezochten grutto's de Callemoeie: max. 15 ex (LNE).

Ooievaars bezetten in februari opnieuw enkele nesten in de Brielmeersen te Deinze. Een slaapplaats van grote zilverreigers werd ontdekt in de Scheldemeersen te Zingem.

In de winter worden ook de meeuwenslaapplaatsen goed opgevolgd. Maximale aantallen van 8 pontische meeuwen en 4 geelpootmeeuwen werden geteld op de Callemoeie (NGE, BDE). De hele winter verbleven er ook 2 geelpootmeeuwen aan de sluis in Berchem. Een zwartkopmeeuw bezocht de slaapplaats op de Callemoeie in december (NGE) en februari (LNE, BDE). Er zat er ook eentje in St-Martens-Leerne in februari (BNO, JeVH). Eind januari haalde NGE er ook een dwergmeeuw uit op de Donk. Een grote mantelmeeuw werd 2 keer gezien op de Callemoeie (BDE, NGE) en nog 2 keer aan Noorderwal Deinze (VLO, KVE).

Aan het Beiaardbos te Kwaremont werd in februari een havik gezien (WDC). Blauwe kiekendieven werden de hele winter gezien over de hele regio. De slechtvalken van de Walburga hebben hun nestbak ook opnieuw gevonden, al heeft het mannetje Han een nieuw vrouwtje gevonden (GGR).

Vanaf januari lieten oehoes zich horen in het zuiden van de regio. Ransuilen waren te zien in Zingem, Welden, het Kluisbos, Kwaremont en Astene.

Middelste bonte spechten lieten zich zien in het Kluisbos, Ronse, Schorisse en Beerlegem. In het Kluisbos heeft ook de zwarte specht een territorium ingenomen.

Boomleeuweriken werden gezien in Gavere, Zingem, 't Burreken en St-Denijs Boekel. De steeds zeldzamer wordende grote lijster werd nog maar op een handvol locaties gezien. In de Langemeersen overwinterde een koppeltje roodborsttapuit, net als in Mater en Zulte. Appelvinken werd gezien in Meilegem, Ronse en Michelbeke. Een goudvink werd gezien in Lierde (BHO). Op Franskouter te St-Denijs-Boekel verbleef een ijsgors voor enkele dagen (HVE).

Bedankt aan alle waarnemers. Blijf je waarnemingen invoeren op www.wgvap.waarnemingen.be!

Dimitri Van de Populiere

Bokje (*Lymnocryptes minimus)* - foto: Adobe Stock

In memoriam **Geert Colembie**

Mijn eerste kennismaking met de immer rustige Geert gaat terug naar 1979. In de eerste kandidatuur biologie bracht professor Coomans ons de insecten aan. Voor mij waren dat niet direct de dieren die mijn interesse wisten te wekken. Toch bleek de kennis van het onderscheid tussen een vlinder, een hommel en een sprinkhaan onvoldoende om te kunnen slagen voor het vak dierkunde. Geert bleek mijn reddende engel om mijn praktische kennis over de Arthropoden bij te spijkeren. Hij beschikte immers over een insectengids die ik mocht ontlenen. Steenuilen, gekraagde roodstaarten en trekvogeltellingen werden door de jaren heen zowat ons bindmiddel. Alleen in de '80 en '90-er jaren hielden we er een regelmatig contact op na. Met de tijd bleef het bij occasionele ontmoetingen, frequent naar aanleiding van waarnemingen waarvan ik de correctheid in twijfel trok. De laatste was een groep van meer dan 40 lepelaars. Kon dat wel? Alleen de affirmatie van Geert verstrekte mij het fiat de waarneming digitaal in te geven.

Niets ontsnapte aan Geert's uiterst scherpe waarnemingszin. Hoe hoog zijn gevleugelde vrienden ook vlogen,

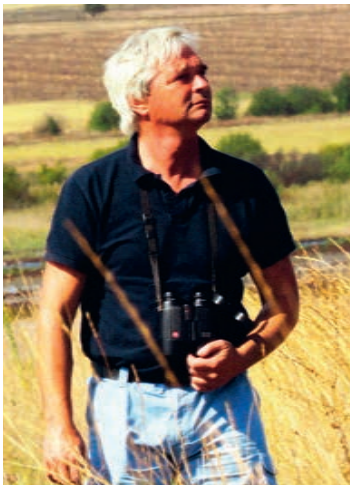

hoe miniem hun geluid of hoe ver ze ook verwijderd waren, steeds wist hij er een correcte naam op te plakken. Niet alleen de soortnaam maar frequent ook het geslacht en/of de leeftijd kon hij achterhalen. Hij was overduidelijk een discipel van de eerste generatie ornithologen - die naam waardig - van toen nog Wielewaal Schelde-Leie. Met figuren als Marcel Nachtergaele, Gust Schamelhout en Daniël Packet deelde hij ontegensprekelijk de passie voor de ornithologie. Aan Geert Delsoir had bij een boezemvriend.

Met de jaren bleek Geert vooral een voortrekker te worden van bio-landbouw. Gegroeid vanuit een traditioneel landbouwbedrijf waar vooral gefocust werd op productie en kwantiteit, verlegde Geert de klemtoon naar kwaliteit. Unieke aardappelrassen die hun afzet vonden in uitgelezen restaurants werden in kleine hoeveelheden en met de meeste zorg gekweekt. Hij was in dit opzicht ontegensprekelijk een pionier in onze regio. Als geen ander wist hij op een diplomatische wijze een brug te slaan tussen de traditionele landbouw en bio-landbouw. Hij bewandelde de gulden middenweg.

En dan bereikten mij, meestal via zijn zus en schoonbroer Carl, de onheilsmeldingen. Geert had kanker. Ongeloof en vooral opstandigheid domineerden mijn gemoed. Zijn vechtlust werd exemplarisch en toch werd het een ongelijke strijd. Tot enkele dagen voor 15 januari gaf hij quasi dagelijks nog waarnemingen in. Zijn zus Mimi vertelde me dat zelfs tijdens zijn verblijf in het UZ dé verrekijker een onmisbaar instrument was.

Een overvolle kerk nam afscheid van Geert. Op zijn bidprentje werden twee emblemen afgebeeld. Geert met één van zijn ontelbare verrekijkers om de

foto's: Geert Delsoir

hals op de voorzijde. Starend naar de hemel. Kon het symbolischer? Een getaande huid, een grijze haarbos, de oren gespitst. Hoorde bij de aanzet van de vijfde symfonie van Beethoven? Geert tussen hoge grashalmen. Het kon één van zijn vele wildakkers zijn. Op de achtergrond hagen en struwelen die akkers scheiden. Zijn gedroomde biotoop. Hét biotoop van zijn embleem; de grauwe gors. Op de keerzijde van het bidprentje werd een foto van de hand van zijn boezemgenoot Geert Delsoir opgenomen. Even symbolisch als de geelgors werd voor de grauwe gors gekozen. Beide soorten; zowel de geelgors als de grauwe gors worden zeldzaamheden. Alleen initiatieven als deze van onze betreurde Geert kunnen nog redding brengen. Twee weken terug hoorde ik de eerste zangposten van veldleeuwerik op de hoge kouters rondom Kruishoutem. Enkele dagen later las ik een waarneming die ingestuurd werd door één van Geert's kinderen. Het stemde me tegelijk droevig om het verlies en maar ook hoopvol. Ik luister vanaf nu naar 'The lark ascending' van Ralph Vaughan Williams met Geert in gedachten ...

Lieven Kinds

Milieufront Omer Wattez en Natuurpunt nodigen inwoners uit om nestkast of bijenhotel op te hangen

Het is bekend: door de toenemende verstedelijking en het gebrek aan kwaliteitsvolle open ruimte hebben diverse diersoorten het steeds moeilijker in Vlaanderen. Vogels en wilde bijen gaan daardoor achteruit in aantal. Ook in de Vlaamse Ardennen.

Nochtans zijn vogels heel nuttig en bovendien leuk om naar te kijken. Ze zorgen voor vrolijk gekwetter en activiteit in de tuin. Bovendien eten ze insecten zoals muggen en vliegen. Met een paar kleine ingrepen kan je jouw tuin omtoveren tot een thuis voor koolmees, roodborst of huismus.

En wilde bijen zorgen dan weer voor de bestuiving van fruit, groenten en planten. Daarom is het belangrijk hen zoveel mogelijk te helpen om hun aantallen op peil te houden. Natuurpunt Vlaamse Ardennen organiseerde daarom samen met Milieufront Omer Wattez (MOW) een verkoop van diverse types nestkastjes en insectenhotelletjes. Er werd een selectie van enkele populaire, duurzame nestkasten gemaakt. Ze zijn getest en goedgekeurd door vogels. Bovendien werden ze gemaakt van hout uit duurzaam beheerde bossen. Leden van MOW konden ze ophalen in het secretariaat van MOW op zaterdag 21 maart. Ter plekke kregen ze extra informatie over vogels en bijen. Natuurpunt gaf tips waar je de nestkasten best kon ophangen. De opbrengst van deze actie gebruikte Natuurpunt om de natuurgebieden in de Vlaamse Ardennen verder uit te breiden.

(copyright Vivara)

Filip Hebbrecht

TUINAANLEG EN -ONDERHOUD

alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen

MICHAEL BEKAERT

Ganzendam 9 - 9890 Vurste
T. 0497 43 01 79

Biodiversiteit, *nog steeds naar af*

In de artikels over klimaat duikt soms de afname van de biodiversiteit op als belangrijke factor, weliswaar wat ondergesneeuwd tussen vliegreizen en bedrijfswagens. De natuurlijke buffering tegen de opwarming door een goede biodiversiteit is van grote waarde en duidelijk onderschat in het publieke debat. Doen we daar wat aan? Er wordt al wat meer over geschreven en een zeldzame reporter of politieker durft het al iets steviger zeggen, maar in realiteit?

We proberen iets dichter bij huis in ons werkingsgebied, waar het grootste verlies aan natuur over de laatste 50 jaar te situeren is in de Scheldemeersen van Doornik tot Gent, met rijke kernen toen in Pottes, Avelgem, Melden, Oudenaarde, Zingem en Zevergem. Pompstations oa. in Melden en Oudenaarde luidden de ondergang in: weg hooiweiden en overstromingen en daarmee ook zoveel soorten die nu het gebied op 'Europees belangrijk' zouden zetten. Industrie en intensieve landbouw namen over, de verschraling was ingezet, 'streekontwikkeling als nieuwe slogan' smoorde het groene protest in de kiem.

2019: met op pensioen te gaan heeft men al wat meer tijd en ik kon op mijn 69e toetsen wat we allemaal kwijt geraakten in de tussentijd, wandelen in de natuur van mijn jeugd. Het zou een lange reeks kunnen worden maar ik wil me beperken tot drie voorbeelden uit dat jaar.

Waterbeheer

Warme zomers, we worden stilaan experts! Ik herinner me nog alle beken waar we ooit kikkers vingen maar ons tegelijk verwonderden over planten als waterviolier, pijlkruid en grote boterbloem en over massa's kikkers, maar ook kleine snoekjes, salamanders, zomertalingen en noem maar op. Verleden jaar vonden de wateringen van Melden het een schitterend idee om eens 'goed te ruimen' in de Heilsbroek, Berchem (en bovendien alle smurrie blijvend op de kant te deponeren). Met de droogte was dat een aanslag op wat nog in de beken voorkwam: in die laatste centimeter water lagen de stekelbaarzen te sterven, samen met slakken en ander waterleven, droge leegte zou volgen. Biodiversiteit? Blijkbaar nooit van gehoord, terwijl men toch na drie droge zomers zijn plannen al wat had kunnen aanpassen. En dat is niet alleenstaand: een paar jaar eerder op een winterse dag was een aannemer een beek aan het ruimen, de aangrenzende paar lage knotwilgen incluis. "Voor de afwatering hé mijnheer ... Ja, maar er staat hier nooit water in ... het hoort bij ons werkplan ..." daarmee verdwenen de laatste restjes groen uit de nu echt blote kouter. Nooit verder daar nog een zingende roodborsttapuit gezien, wiegend op zijn wilgenstokje, nestje in de berm.

De wateringen, dat is een bastion met veel macht en gestuurd door de landbouw, zo ongeveer overal in de clinch met natuur en met particulieren en zo te zien met erg weinig aandacht voor biodiversiteit. Wat overleg zou hier geen kwaad kunnen, hoog tijd voor ons Natuurpunters om eens die grens over te steken? Misschien ook om het kostenplaatje, aanleunend bij natuurbeheer! eens te bekijken dat jaarlijks van de gemeentekas daarheen vloeit ... duizenden euro's werkingskosten!

Wegbermbeheer

Dat is nu een hoofdstuk waarvan veel lezers denken: dat is goed geregeld ... Maaischema's, firma's, data ... in meerdere gemeenten is dat ook zo, maar in nog veel meer niet en wat met de grond van de zaak: meer biodiversiteit? Een voorbeeld, weer in de Heilsbroek, nu een echt landbouwgebied met gelukkig nog wat bredere bermen. Daarin bloeiend bij het begin van de zomer: (4 juli) knoopkruid, vlasbekje, wilde peen, veldlathyrus en co. en wilde bertram, allicht nog een overblijfsel uit tijden dat het gebied een echt broek was. Het was de tijd van de distelvlinders, tientallen op al wat bloeit, maar ook zandoogjes, witjes en zowaar twee koninginnenpages ...

Een paar dagen later passeren we er opnieuw, alles is 'netjes' gemaaid, eerder geschoren en opgezogen, geen bloem staat nog recht. Er staat daar één huis met een grote bos lavendel voor de deur, en daar zitten alle vlinders samen als vluchtelingen op dool naar voedsel, want de berm is 'correct gemaaid'. Weg zijn ook alle rupsen en insecten aan deze rijk gedekte tafel, geen zwaluw probeert nog zijn kans ...

Kluisbergen is een gemeente met een bermbeheerplan, waar ze veel geld aan uitgeven, te goeder trouw en verdienstelijk in vergelijking met andere gemeenten en toch schort er wat. Het ligt hem in de grootschaligheid van dat industrieel maaibeheer, alles weg op korte tijd over kilometers wegberm, een gat in de jaarcyclus van veel soorten. Hier ligt de oplossing in een gefaseerd maaibeheer, gegoten in een plan, na inventarisatie van de bermen. Het kan bv al helpen door eerst de berm aan de goed bemeste perceelsranden te maaien en in een latere fase de brede uitbloeiende wegkant, ook ruimtelijk gespreid zodat er steeds een

De sleedoornhaag op de Waaienberg in Kluisbergen, voor (links) en na (rechts) - foto's: Robin Vanheuverswyn.

vluchtroute is voor al wat leeft in de berm. Het is misschien niet eens zo een groot wonder als men ziet dat landbouwers reeds via een digitale kaart hun land bemesten om niet in overtreding te zijn naar de mestbank ... En als men rekening houdt met de droogte dan zijn veel bermen misschien niet eens aan jaarlijks maaien toe of eenmaal per jaar kan voldoende zijn.

Kleine landschapselementen

Die verdienen terecht aandacht en bescherming, niet alleen wegens hun waarde voor ons erg bejubelde landschap maar uiteraard omdat houtkanten, holle wegen, kleine ruigtes, alleenstaande bomen een grote betekenis hebben voor tal van levensvormen. We denken daarbij aan vleermuizen, egels, steenuilen in de knotbomen, vlinders, insecten met wilgenhoutrups als mooi voorbeeld in veel oude tronken en vogels uiteraard, niet alleen als voedselgebied maar ook als schuil- en nestplaats.

En toch blijven het de zwakke broertjes, ook al geeft men de indruk dat ze belangrijk zijn, zeker als toeristische troef, groen kader voor de 'Ronde' weet je wel ... De laatste twintig jaar hadden ze erg te lijden, in stilte verdwenen ze zelfs op veel plaatsen. Maar durf eens gewoon het aantal hoge bomen tellen die verdwenen zijn uit het landschap, met of zonder herplant-verplichting. De spontane opvolging is miniem, steeds maar tussen komen bij de milieudienst, tot je het opgeeft. Of men geeft een vergunning voor het kappen van een populier (opbrengstboom) die later een gezonde heel oude es blijkt te zijn ...

Heel straf is het recent rooien van een schitterende sleedoornhaag van meer dan 60 m lang aan de Stooktestraat op de Waaienberg in Kluisbergen. Op een schone morgen in december ligt ze opgeruimd met wortels en al, en dit in VEN gebied, waar zoiets niet zonder vergunning kan. Het blijft stil op de milieudienst, de natuurinspectie moet het oplossen en wordt verwittigd. Verschillende pistes komen naar boven in de daarop volgende twee maanden, we hadden een herstel 'in de oorspronkelijke' staat verwacht met inheemse sleedoorn over de volle lengte. Maar je weet niet wat je ziet: de eigenaar heeft ondertussen de bui zien hangen en snel wat meters meer haagbeuk geplant. Tot ons ongeloof lezen we dat hier en daar een tussenin geplante sleedoorn kan volstaan om de regeling te ontwijken, maar het wordt nog straffer als we de sleedoorns gaan tellen: geen enkele! Zo kwam men daar twintig geleden veel te gemakkelijk mee weg, maar ditmaal toch niet meer.

Ondertussen is het dossier afgehandeld met een heraanplant van sleedoorn over de volle verdwenen lengte naast de haagbeukhaag en met inlands plantgoed, met dank aan de natuurinspectie van het Agentschap voor Natuur en Bos en vele anderen. Toch blijft het een dure leerschool: mogelijk betekent het hier het einde voor geelgors, sleedoornpage en vele andere bewoners omdat de overbruggingstijd te lang zal zijn. Over de reden van de sloping tasten we nog in het duister: heeft men sleedoorn met meidoorn verwisseld als schadelijke soort voor de aangrenzende fruitkweker of was het gewoon weer 'een vuile boel'?

De rol van de gemeente is hierbij cruciaal, vooral de inwoners informeren waar wat mag en niet mag, en opvolgen van bv heraanplant. Want daar begint het dikwijls: alert zijn wat er met kleine natuur gebeurt in de gemeente is superbelangrijk, maar vaak van te lage prioriteit. Als het voor de plaatselijke milieudienst te ingewikkeld is dan kan men steeds de natuurinspectie ter hulp roepen. Overigens is er op veel groendiensten nog te weinig inzicht in wat biodiversiteit is en vooral hoe het in de gemeente kan toegepast, beschermd en uitgebreid worden.

En zo zie je maar, we hebben de middelen maar ze worden niet of niet efficiënt gebruikt, en er zijn nog steeds klokkenluiders nodig, en waar vinden we die nog, ja ... bij die 'vorte groene' uit noodzaak. Dat is redelijk ondankbaar want steeds ken je daar wel iemand in een aangebrand dossier of ze kennen u. En toch, als we voor de natuur duurzaam willen zorgen dan is het meer dan ooit alle hens aan dek, en vooral ogen open op uw wandelingen en laat uw stem horen in uw gemeente!

Norbert Desmet

ZUHAL DEMIR ERKENT NATUURRESERVATEN

Als er goed nieuws is zeggen we het ook: eind 2019 erkende Vlaams minister van Milieu Zuhal Demir maar liefst 51 natuurgebieden, met een gezamenlijke oppervlakte van 682,5 hectare, als officieel natuurreservaat. Sommige dossiers dateerden nog van voor 2015. De 51 gebieden komen nu onder het beheer van Natuurpunt, Limburgs Landschap, Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren, en Durme. De verenigingen ontvangen door de erkenningen vanaf dit jaar jaarlijks beheersubsidies.

INTERNATIONAAL MASTERPLAN VOOR INSECTENHERSTEL

Het is geen geheim meer dat vele insecten problemen hebben. Maar daar valt volgens ruim 70 wetenschappers uit 21 landen iets aan te doen. Zij presenteerden een 'road map' voor insectenbehoud en -herstel. Deze bevat veel tips voor goede voornemens en oplossingen, zowel voor korte termijn als voor lange termijn oplossingen wereldwijd.

De wetenschappers willen alle kennis beschikbaar stellen, zodat die samen met beheerders, beleidsmakers en alle andere betrokkenen in actie kan worden omgezet. Op de middellange termijn zijn er experimenten nodig om duidelijkheid te krijgen over welke stressfactoren wat precies veroorzaken. Dit is ook noodzakelijk om de kennis in die gebieden waar tot nu toe weinig tot niets van bekend is te vergroten. Lange termijnacties zijn het aangaan van publiekprivate samenwerking en het creëren van duurzame financieringsmogelijkheden om het blijvende herstel en de inrichting van leefgebied voor insecten te regelen; gecombineerd met een internationaal monitoringsprogramma waarbij mensen allemaal dezelfde methode gebruiken en dat gedurende langere tijd.

De uitgebreide groep experts benadrukt dat de achteruitgang van insecten een serieuze bedreiging vormt, waar de maatschappij niet langer de ogen voor kan sluiten.

GROENE MAATREGELEN ONDERGEPLOEGD

Uit een onderzoek van de Wageningen University & Research blijkt dat van de Europese plannen voor een groenere landbouw niets terecht komt. Met een jaarlijks bedrag van 58 miljard euro geeft Europa het meest uit aan landbouw (37 procent van het EU-budget). Vanaf 2014 werd aan de inkomenssteun voor landbouwers de doelstelling 'vergroening' gekoppeld en trok de EU hiervoor een derde van het budget uit. Naast de subsidie per hectare, konden landbouwers die inspanningen deden voor natuurbehoud rekenen op een extra vergroeningspremie. Hiervoor moesten de boeren aan drie voorwaarden voldoen: gewasrotatie, onderhouden van permanent grasland en voorzien in 'Ecologische Focusgebieden' om biodiversiteit een boost te geven. Het probleem is dat de EU geen controleerbare doelen koppelde aan de subsidies. Volgens de Europese Rekenkamer maken lidstaten gebruik van de flexibiliteit in vergroeningsvoorschriften om de belasting voor landbouwers en zichzelf te beperken in plaats van het verwachte milieu- en klimaatvoordeel zo groot mogelijk te maken. Het lijkt erop dat de miljarden aan vergroeningsubsidies weggesmeten geld zijn. In het vernieuwde GLB worden de groene maatregelen nog aangescherpt. De lidstaten krijgen echter ook meer zeggenschap om eigen plannen op te stellen waardoor te vrezen valt dat landen hun boeren zo min mogelijk verplichtingen zullen opleggen.

(Vilt Nieuwsbrief, 19-02-2020)

HEUKELS VERNIEUWD

'Heukels' 'Flora van Nederland', ook wel bekend als 'de Heukels', is misschien wel de bekendste Nederlandse veldgids om planten mee te determineren. Na vijftien jaar kreeg dit standaardwerk een nieuwe editie. De nieuwe editie telt ruim 2500 verschillende planten, twintig procent meer dan de vorige editie uit 2005. In de nieuwe uitgave zijn niet alleen meer planten toegevoegd; invasieve en giftige planten staan ook duidelijk aangegeven. Nieuwe tabs en een kleurenindeling maken planten determineren makkelijker (?) dan ooit.

LEEFMILIEUGELD GEBRUIKT OM TE VERVUILEN!

In het voorjaar van 2019 werden tientallen pluimveehouders in hun stallen geplaagd door een milde variant van vogelgriep. Besmette dieren legden daardoor minder eieren en verzwakte dieren stierven sneller. In juli werd beslist de besmette stallen te ruimen. Het 'herbevolken' van die stallen wordt gecompenseerd door een steunmechanisme. Een deel van die compensatie werd gehaald bij de Vlaamse Landmaatschappij, VLM.

Het MINA-Fonds moet 1,25 miljoen euro overhevelen naar het Departement Landbouw en Visserij. Dat is opmerkelijk want het MINA-fonds (milieu- en natuurfonds) beheert namelijk het gros van de middelen die in Vlaanderen ingezet worden voor de verbetering van natuur en milieu met onder meer watervoorziening en natuurbehoud, en bos- en groenvoorziening in de ruimt zin van het woord.

Het geld dat gebruikt wordt om kippenstallen opnieuw te vullen, komt dus ironisch genoeg uit een pot die ervoor moet zorgen dat er minder stikstofneerslag is.

(Apache Nieuwssite, 20-01-2020)

NOG STEEDS TE VEEL MEST IN ONS WATER

Na vijf Mestactieplannen (MAP's) zijn de Vlaamse beken en rivieren steeds meer vervuild door nitraat en fosfaat uit mest, zo stelt de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) vast. Op 38 procent van de meetpunten is de norm overschreden, terwijl dat maar 5 procent mag zijn. Het jaar daarvoor was dat 28 procent en het jaar daarvoor 21 procent.

Na het eerste Mestactieplan in 1995 werd enkele jaren vooruitgang geboekt. Maar daarna is de situatie gestabiliseerd en sinds 2017 is er een achteruitgang. Vlaanderen komt dus in de problemen want de Europese regels eisen dat de waterkwaliteit tegen 2027 aanzienlijk verbeterd is. Zowel de drogere zomers als onoordeelkundige bemestingspraktijken verklaren de achteruitgang.

De natuur- en milieuverenigingen betwijfelen of het zesde MAP soelaas brengt. Er zijn nog te veel uitzonderingen toegelaten, en de handhaving van de regels zou scherper moeten.

(De Morgen, 11-12-2019)

NATUURPUNT TELT ONDERGRONDS ...

Natuurpunt heeft tijdens het 'mollenweekend' van 8-9 februari 4.673 waarnemingen van molshopen in Vlaanderen gekregen, ondanks de passage van storm Ciara. Het aantal waarnemingen ligt 34 procent hoger dan vorig jaar. De bedoeling was om een beter zicht te krijgen op de verspreiding van de mol in Vlaanderen. De meldingen gebeurden in 2.689 kilometerhokken. Er waren ook 237 nulwaarnemingen, dus plaatsen waar geen molshopen te zien waren.

Hoe veel mollen dit weekend geteld zijn, is niet te achterhalen. Eén mol kan tientallen molshopen maken, dit aantal hangt sterk af van onder andere de hoeveelheid voedsel in de bodem en weersomstandigheden. Mollen leven bijna hun hele leven alleen en verdedigen hun territorium fel tegen andere mollen. Enkel tijdens de paartijd (februari-april) zoeken de mannen de vrouwen op. Ze verlaten hun territorium en graven lange mollenritten, totdat ze een territorium van een vrouwtje hebben gevonden.

... EN BOVENGRONDS

Tijdens het laatste weekend van januari telden 44.672 Vlamingen (vorig jaar 36.488) in hun tuinen 858.780 vogels.

Er werden gemiddeld slechts 23 vogels van 8 soorten per tuin opgemerkt maar dat was met de milde temperaturen geen echte verrassing. De koolmees, de huismus en de kauw vormden de top drie.

ZOALS VROEGER

Wie zich niet aan stedenbouwkundige of milieuregels houdt, hoeft in Vlaanderen (terug) niet meteen te vrezen voor een boete. De Vlaamse Omgevingsinspectie heeft in 2018 amper 56 administratieve geldboetes opgelegd voor schendingen van stedenbouwkundige voorschriften. Dat terwijl er duizenden controles werden uitgevoerd en bij 60% van de plaatsbezoeken een schending van de regels werd vastgesteld. Vlaanderen kijkt vooral naar de lokale besturen om meer te controleren, maar ook daar leiden controles amper tot maatregelen.

De bevoegde Vlaamse inspectie is de voorbije jaren afgeslankt: momenteel staan slechts 19 voltijdse personeelsleden in voor het bewaken en herstel van de goede ruimtelijk ordening in heel Vlaanderen!

Het aantal plaatsbezoeken daalde tussen 2017 en 2018 met een vijfde en de lokale ambtenaren die dat moeten opvangen leggen veel minder vaak sancties op.

(Apache nieuwssite, 21-01-2020)

VUURSALAMANDER

Als je de volgende maanden naar Wallonië gaat is het allicht geen goed idee om actief vuursalamanders op te zoeken en aan te raken. Daar werd dit jaar namelijk een nieuwe uitbraak van de dodelijke schimmelziekte, *Batrachochytrium salamandrivorans* of Bsal, vastgesteld. De vorige uitbraak dateert van 2016. De ziekte kan makkelijk overgezet worden. Vind je bij ons een dode vuursalamander waarvan de doodsoorzaak niet op het eerste gezicht kan worden achterhaald (bv. verkeersslachtoffer, aangebeten door een roofdier, ...) dan word je gevraagd dit te melden via meldpuntziekeamfibieen@ugent.be.

Vanaf september 2020 start het INBO in opdracht van het Agentschap voor Natuur en Bos een onderzoek over de populatieopbouw, de genetische diversiteit en de beheersnoden van de Vlaamse vuursalamanderpopulaties.

(Natuurpuntbericht, 04-02-2020)

KEZELFORT IN OUDENAARDE BELANGRIJK VOOR VLEERMUIZEN

Het Kezelfort op de Edelareberg (Oudenaarde) is een verdedigingswerk dat tussen 1815 en 1830 gebouwd werd als onderdeel van de Wellingtonbarrière als versterking tegen Frankrijk. Dit fort, waarvan enkel de ondergrondse gangen bewaard zijn gebleven, is op gebied van vleermuizen één van de langst geïnventariseerde objecten in Vlaanderen want er wordt geteld sinds 1974.

De laatste tien jaar overwinterden er jaarlijks gemiddeld rond de 130 vleermuizen, waarvan het grootste deel baardvleermuizen, maar ook ingekorven vleermuizen, watervleermuis en meervleermuis.

(Natuur.focus, december 2019)

SNEEUWUIL OP DE BARBECUE

In de 19de eeuw werden in een grot bij Dinant een hoop dierenbeenderen, daterend uit de laatste ijstijd gevonden. Veel daarvan waren afkomstig van zoogdieren maar de helft was van vogels. Die restanten van vogels werden recent onderzocht. Vogels bleken een belangrijk deel van het menu uit te maken met daarbij niet alleen te verwachten soorten als eenden, ganzen en zwanen maar ook sneeuwuil, raaf en sneeuwhoen!

Van soorten als steenarend, raaf en sneeuwuil die ook een symbolische waarde hadden werden vermoedelijk de klauwen gedragen en van sommige beenderen werden werktuigen gemaakt.

(Nieuwsbrief Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen,17/01/2020)

Boekbespreking

door Rik Desmet

Het nachtvlinderboek, **macronachtvlinders van Nederland en België, inclusief rupsen, 672 blz., KNNV Uitgeverij, Zeist, ISBN: 978 90 5011 704 3, € 89,95.**

Vorig jaar verscheen een uitgebreid en prachtig geïllustreerd nachtvlinderboek. In z'n geheel biedt dit boek een schat aan informatie en vormt het een buitengewoon bruikbaar naslagwerk voor iedereen die zich wil verdiepen in de wereld van de nachtvlinders. Het boek behandelt 905 (macro)nachtvlinders.

Zonder te willen afdoen aan de kwaliteit van dit erg mooi uitgegeven boek willen we toch een paar minpuntjes aanhalen. Zo is de kwaliteit van de foto's enigszins wisselend. Een aantal foto's kunnen een meerwaarde zijn om te helpen bij determinatie. Op andere foto's staan de vlinders echter te klein afgebeeld, zeker bij de moeilijke groep van de dwergspanners is hier een kans gemist. De PDF die Wim Verachtert maakte over deze kopbrekers is daarvoor een veel betere hulp!

Een aantal soorten is op het uiterlijk alleen niet te onderscheiden. Daarvoor zijn er voor diegene die ook met de bino werken een aantal duidelijke detailfoto's van genitaliën die tot determinatie kunnen leiden.

Naast foto's van levende vlinders zijn er ook een aantal bladzijden opgespelde vlinders opgenomen. Deze ogen wat flets van kleur en details zijn niet altijd even goed zichtbaar.

De beschrijving van de rupsen lijkt bijzonder gedetailleerd en geschikt om te determineren. Dit is één van de eerste boeken waar de rupsen van al onze nachtvlinders in staan en vaak in meerdere stadia. Tijdens hun korte leven veranderen rupsen immers soms ingrijpend van uitzicht wat determineren niet makkelijk maakt.

Voor een aantal nachtvlinders worden er in het boek een aantal nieuwe namen voorgesteld zoals variabele winteruil voor de bosbesuil. Het is niet duidelijk of dit een persoonlijk voorstel is of al een aanvaarde of te verwachten aanpassing. De indeling van de soorten volgt niet altijd de nachtvlindergids van Waring & Townsend en eigenaardig genoeg ontbreekt de dennenprocessierups die in Europa toch aan een opmars naar het noorden bezig is.

Het is vooral jammer dat alleen de verspreiding in Nederland aangegeven wordt en België niet ter sprake komt! Ook vervelend is dat je in de index niet kan zoeken op het tweede deel van de wetenschappelijke naam. Met een groep die nogal eens verandert van naam en waarbij men in buitenlandse boeken soms een andere indeling hanteert is dit geen overbodige luxe!

Beekvallei in Burreken ondergaat gedaantewissel

In 2016 kocht *Natuurpunt kern Rondom Burreken* - mede met de financiële steun van *Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus* en enkele mecenassen - een 1,3 ha grote beekvallei nabij het Perreveld te Brakel. Door allerlei ondeskundige terreiningrepen vanwege vorige eigenaars toonde het geheel verwaarloosd en onderkomen.

In het kader van een projectsubsidie natuur van de Vlaamse overheid werden met middelen uit het *Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling* (ELFPO) in 2018-2019 verschillende inrichtingswerken uitgevoerd om het typische habitat van de beekvallei te herstellen. Heel wat gebiedsverstorende elementen (oude omheining, sluikafval, verhardingen, tuinplanten, ...) werden daarbij verwijderd. Het gebied herbergt immers een uitzonderlijke voorjaars- en bronbosflora en fauna. Zowat alle dier- en plantensoorten die in een dergelijk habitat voorkomen, zijn er aanwezig. Daarnaast bezit het terrein een uitzonderlijk reliëf met een diep ingesneden beekvallei, een bijzonder natte bodem met bronbeken en sijpelbronnen evenals andere spectaculaire terreinelementen waaronder holle en omgevallen bomen en velden van o.m. hangende zegge, dotterbloem en goudveil.

Het gebied kreeg een stevige oplapbeurt door het verwijderen van allerlei niet-natuurlijke elementen die doorheen de tijd op het terrein terecht waren gekomen. Het gebied werd door de vorige eigenaren helemaal omheind. Die omheining was letterlijk en figuurlijk doorheen de tijd in de bomen en struiken vergroeid geraakt. Een lange, hoge betonmuur was langs één rand van het perceel aanwezig en werd eveneens afgebroken. Op het terrein bevonden zich ook verschillende hopen rommel en puin en waren allerlei vertuiningselementen aanwezig gaande van berghokken en bloemenperkjes tot folievijvers en stookolietanks. Daarnaast groeiden er tal van uitheemse bomen en struiken, waaronder veel coniferen en rododendrons, die het tuineffect versterkten. Al deze ongewenste objecten zijn ondertussen verwijderd. De afbraak- en ruimingswerken vormden een heuse uitdaging vermits het terrein, vanwege de steile hellingen en de ingroei van planten, erg moeilijk toegankelijk en bijna onwerkbaar was. De arbeiders van werkploeg LAVA vzw, die de werkzaamheden meer dan naar behoren hebben uitgevoerd, verrichtten titanenwerk en hadden engelengeduld.

Enkele structuren nabij het natuurgebied bleven behouden omdat ze gebruikt worden door bijzondere soorten als eikelmuis (kippenhok, steenhopen, oude boomgaard), padden (wateropvangbakken, steenhopen), (vuur)salamanders (dakpannen- en steenhopen) en steenmarter (bijbouw). Ze worden binnenkort verder aangepast ten behoeve van de vermelde soorten en landschappelijk geïntegreerd. Door het gericht uittrekken van tuinsoorten en het maaien van verruigingssoorten is het verwaarloosde gazon snel veranderd in een tapijt van voorjaarssoorten met opvallende plantensoorten als daslook, gele dovenetel, kleine maagdenpalm en gevlekt longkruid.

Dirk Criel

Bezoek het Perreveld

Het terrein blijft als voorheen ontoegankelijk maar u krijgt op zondagnamiddag 10 mei 2020 de unieke gelegenheid om het gebied eenmalig te bezoeken en te genieten van de uitzonderlijke flora. U krijgt toelichting bij de herstelwerken. De wandeling gaat gepaard met een bezoek aan het faunahuis (zie elders in dit nummer) en enkele andere niet eerder opengestelde Natuurpunt-terreinen. Meer info vind je in de kalender.

Winterse wandeling in Grammene

Eind november had ik vernomen dat een grote zilverreiger zich ophield aan Grammene brug. Omdat ik die wel eens wilde fotograferen trok ik er op een namiddag met de fiets naartoe.

Zilverreiger - foto: Noël De Loof

Op en rond de brug geen teken van de zilverreiger te bespeuren. Ik heb dan maar eventjes de oever afgelopen richting Noorderwal om mogelijks beversporen te vinden.

Een paar natuurvrienden hadden onlangs nog een dode bever uit de Leie gehaald. Wie weet was dat niet de eerste die Rik een paar jaar geleden ooit eens gefilmd heeft met zijn nachtcamera. Het was van dan af dat men sprak van 'Bevergem aan de Leie.' En ja mijn zoektocht heeft succes. Aan een grote wilg vlakbij het water is er geknaagd. Aan de verkleuringen van de afgeknaagde spaanders is duidelijk te zien dat de bever verschillende keren is langs gekomen. Hop, ik neem een foto als bewijs.

Terug richting brug en ja, de zilverreiger is present. Hij zit hoog in een grote elzenstruik. Het lukt om op verre afstand een foto te maken want ik wilde hem zeker niet opjagen. Ik besluit om verder de Leie te volgen richting baan om volledig rond de meander te wandelen. En wie weet kon ik ook langs die zijde nog eventuele sporen vinden.

somethingellis
GRAFISCH ONTWERP // INTERIEURFOTOGRAFIE
GSM 0479 433 711 // ELLIS.DEVUYST@GMAIL.COM // WWW.SOMETHINGELLIS.BE

Ik blijf even verwijlen bij het kleine gedenkteken opgericht ter nagedachtenis aan een jonge vrouw die in de jaren '70 omkwam. Ze had tijdens het omploegen een granaat gevonden die ze wilde weggooien toen die ontplofte. Zo zie je maar hoe gevaarlijk oorlogstuig vele jaren later nog kan zijn. Een plaatselijke kunstenaar heeft er een monumentje voor de jonge moeder aangebracht.

Eenden, meerkoeten en waterhoenen zwemmen de plas over als ze mij zien aankomen. Een normale reactie, zeker als er zo plots iemand hun rust komt verstoren. De struiken van de Gelderse roos hangen nog vol met droge bessen want onze vogels lusten ze niet. De pestvogels wel maar die zijn weinig of niet in onze streken gesignaleerd.

Via de kleine parking neem ik nu de andere kant van de Leie. Neen, hier geen beversporen meer. Wel opvallend veel grote schelpen van de zoetwatermossel. Ik vraag mij af wie er deze opduikt?

Aan de kerk met de mooie knotlinden doe ik nog een ommetje en laat mijn verbeelding de vrije loop. Straks zoeken ze voor de kerk een herbestemming. Te koop en of te huur, alles mag enkel dancings zijn uitgesloten.

Een ideale kans! Waarom zouden niet eens een aantal natuur- en culturele verenigingen de handen in mekaar slaan en samen het gebouw beheren. Natuurlijk kan het een ideale

Beversporen - foto: Noël De Loof

foto: Henk Coudenys

plek vormen voor vergaderingen en allerlei evenementen, tentoonstellingsruimte en natuurklassen, enz. Bedenk ook wat we er buiten kunnen mee doen. In de toren een nestkast voor de kerkuil, aan de muren nestgelegenheid voor huis- en gierzwaluwen en op de zolders plaats voor kraamkolonies vleermuizen.

Als later de grafconcessies zijn afgelopen heb je een natuurtuin met grassen en bloemen en plaats voor een imker. Een beetje luguber idee misschien, maar waarom niet een oude grafkelder ombouwen tot winter verblijfplaats voor vleermuizen. Aan de achterkant aan de weide kan er met wat aarde een kunstmatige oever worden aangelegd en heb je nestgelegenheid voor de ijsvogel, oeverzwaluw en wie weet ook de bijeneter.

De linden bieden vele mogelijkheden voor nestgelegenheid, en de stammen zullen in de lente rood zien van de vuurwantsen.

Ja, het is duidelijk dat het voor mij niet altijd een bos of stuk weiland hoeft te zijn. Bedenk dat je met zoiets ook een enorme biodiversiteit kan bekomen met een gebouw op een kleine oppervlakte.

Het samengaan van natuur en cultuur is misschien zo bedoeld, want ze hebben de vier laatste letters gemeen: TUUR. Turen, in de verte kijken of kijken naar de toekomst.

Misschien is dit scenario niet direct voor morgen, maar kom laat ons een beetje dromen. En wie weet wat er mogelijk is binnen tien a vijftien jaar als de THUNBERG-generatie aan de knoppen zit.

Noël De Loof

In de ban van bijenplekjes

Dat bijen en insecten massaal verdwijnen is schokkend nieuws. Niet alleen krimpt zo onze biodiversiteit, maar veroorzaken we onze eigen teloorgang. Wij konden dat niet met lede ogen aanzien en zijn op zoek gegaan naar 'bijenplekjes', waar bijen en insecten wel aan hun trekken komen.

"Zouden er bijenplekjes in Maarkedal zijn?" vroegen Dirk, Jo, Rita, Roeland, Geert, Marie en Kathleen zich af. Ze vonden dat die plekjes aan enkele voorwaarden moesten voldoen en gingen ernaar op zoek. Bijenplekjes zijn plekjes waar niet gespoten wordt, ook is de bodem daar niet bedekt en is er natuurlijke vegetatie met nectar en stuifmeel. Dat zijn niet alleen bloemen en bloeiende planten, maar ook kruiden in het gras of bloesems aan de bomen. Als het bijenplekje een boom zoals een linde of een andere bloeier betreft, moet die volwaardig kunnen uitgroeien en niet (verkeerd) gesnoeid zijn. "We zijn streng, dat wel, maar er staat heel wat op het spel." zeggen de initiatiefnemers, allen vrijwilligers bij MOW, Natuurpunt en Velt.

De erkende bijenplekjes krijgen een plaatje zodat iedere voorbijganger het ziet. Op een website zal de bezoeker meer uitleg krijgen over het plekje. Bovendien kan hij of zij aan de hand van een kaartje met de verspreiding van de bijenplekjes een wandeling uitstippelen om enkele bijenplekjes te bezoeken. Zelf ontdekten de initiatiefnemers enkele pareltjes in Maarkedal.

De bijenplekjes worden feestelijk ingehuldigd. Fanfare de Bijenkorf is opgetrommeld, er zoemen bijtjes rond, er worden bio-drankjes aangeboden en je mag op de foto met een bij of je laten opmaken als een bij. Wees er-bij. Bezoek de standjes van MOW, Natuurpunt en Velt. Koop een potje honing rechtstreeks bij de imker.

Kortom, neem je fiets of trek je wandelschoenen aan en feest mee **op zondag 31 mei om 14u.** aan de Sint-Vincentiuskapel, Kapelleberg in Maarke-Kerkem. Deelname is gratis, maar op voorhand verwittigen met hoeveel personen je komt, is noodzakelijk: **info@milieufrontomerwattez.be**

De Levende Leiedag, een dag voor ieder wat wils!

Het Natuurpark Levende Leie is een groeiend natuurgebied dat zich uitstrekt tussen Deinze en Gent. Tijdens de Levende Leiedag willen we heel graag dit prachtig gebied beter bekend maken bij het grote publiek. Dit groot(s) evenement biedt heel veel activiteiten aan voor zowel jong als oud, voor zowel cultuur- als natuurliefhebber, voor zowel de rustige als de actieve genieter... Het wordt alweer een dag 'voor elk wat wils' maar waar vooral de gezelligheid primeert!

Dit staat alvast op het programma: wandelingen, aperitiefconcert in de neogotische kapel, workshop natuurfotografie, eco- en biomarkt, kajaktochten op de Leie, lezing/debat rond natuurbeleving, kindergrime en -animatie, de knotsgekke Ridder Rogier, live-muziek, volksspelen, yoga, ... Onze bar heeft een groot aanbod aan warme en koude dranken en onze foodtrucks laten u smullen van een lekker gevarieerd aanbod (ook veggie en vegan aanbod). In de mooie tuin van de abdij kan je zalig genieten van een drankje met een pannenkoek, taart of ijsje, terwijl onze muzikanten jou laten genieten van hun live-optreden. De kinderen kunnen zich ondertussen vrij uitleven.

Met de unieke locatie van de Oude Abdij in Drongen, trekken we dit jaar een duidelijke knipoog naar het verleden. We laten je genieten van de pracht en praal van twee monumenten: het cultuurhistorische van de oude abdij en het natuurhistorische van het rivierlandschap aan de Leie en omringende Assels.

Bezoek zeker ook de tentoonstelling met de foto's van alle finalisten van de fotowedstrijd. Op het eind van de dag worden de winnaars bekend gemaakt en kan je bieden op de winnende foto's via de veiling.

U komt toch ook? Hou 14 juni alvast vrij in je agenda en volg alle nieuwtjes op onze Facebookpagina 'Natuurpark Levende Leie' en op onze website levendeleie.be

De opbrengst van het evenement gaat naar de verdere uitbouw van het Natuurpark Levende Leie.

Praktisch

Datum: **zondag 14 juni van 12 tot 18 uur**.
Locatie: **Oude Abdij, Drongenplein 27, 9031 Drongen**
Organisator: **Natuurpunt Gent en Natuurpunt tussen Leie en Schelde**
Inkom gratis (sommige activiteiten zoals de kajaktocht zijn betalend en moet je op voorhand reserveren)

Koen Bilcke

FOTOWEDSTRIJD

'Schatten aan de Leie'

Na het succes van vorig jaar organiseren we tijdens de Levende Leiedag opnieuw een fotowedstrijd. Aangezien de fotowedstrijd ook kadert in het vrijwilligersproject 'Lang Leve de Leie' van het Agentschap Onroerend Erfgoed is het thema voor dit jaar 'Schatten aan de Leie met focus op de waardevolle natuurlandschappen, architectuur en varend materieel, waarbij de Leie tussen Deinze en Gent figureert'.

Deelnemen is eenvoudig! Tussen 15 maart en 15 mei stuur je maximum 3 foto's in. Daaruit worden 15 foto's geselecteerd, die op de Levende Leiedag in de crypte van de Oude Abdij te Drongen deel zullen uitmaken van een fototentoonstelling. Op het einde van de dag ontvangt de winnaar in elke categorie: jeugd, thema en publiek een waardevolle prijs. En alsof dit nog niet genoeg is, zullen de foto's eveneens deel uitmaken van een geanimeerde fotoveiling, waarbij de opbrengst gedeeld wordt tussen de fotograaf en het Natuurpark Levende Leie.

Het wedstrijdreglement vind je op de website van het Natuurpark Levende Leie (levendeleie.be). Veel succes! De fotowedstrijd is een onderdeel van de Levende Leiedag en wordt georganiseerd samen met Luc Van Brussel, natuurfotograaf (www. lvbfoto.be)

foto: Luc Sobry, winnaar van de fotowedstrijd vorig jaar

Tentoonstelling Landschap door-grond

Wil je wel eens weten hoe het landschap van Zuid-Oost-Vlaanderen er vroeger heeft uitgezien? Misschien heb je heimwee naar de steentijd van de rendierjagers of jagers-verzamelaars? Of wil je een kijkje in de ijzertijd van de Galliërs nemen? Waarschijnlijk wil je ook weten of de Romeinen het landschap erg beïnvloed hebben. En wat na hen? Of hoe zag onze streek er uit in langdurige perioden van oorlog als legers met man en macht en met hun paarden hier hun kamp opsloegen?

Het is niet te geloven wat er allemaal aan de oppervlakte komt als je in de bodem graaft. De ontwikkelingsmaatschappij Solva heeft met recent bodemonderzoek en opmerkelijke stukken die de laatste tien jaar opgegraven werden een tentoonstelling opgebouwd met de toepasselijke titel 'Landschap door-grond. Tien jaar archeologisch onderzoek in Zuid-Oost-Vlaanderen'. Ze loopt tot eind oktober 2020 in het Archeocentrum van Velzeke, toegang via de Doolbosweg, bij het Romeins plein.

Aan de hand van verschillende tableaus en intrigerende vondsten krijgt de bezoeker een kijk op de evolutie van dertienduizend jaar menselijke invloed op het landschap, te beginnen bij de prehistorische jagers tot de oorlogsjaren in de achttiende eeuw. Na het bezoek aan het Archeocentrum

foto: Rita Vandevoorde

kan je een luswandeling maken om een indruk te krijgen van het huidige landschap. Start in de Paddestraat aan het Schaliënhof en volg het wandelpad Jan de Lichte.

Tijdens het weekend genieten de bezoekers gratis van korte rondleidingen met gids. Met je inkomticket kun je ook de vaste collectie bezoeken.

De tentoonstelling is alle dagen, behalve op maandag, te bezichtigen. Op weekdagen van 9u. tot 17u. en in het weekend van 13u. tot 17u.

Rita Vandevoorde

MEANDER #2
jaargang 18 | april-mei-juni 2020
afgiftekantoor Gent X - erkenning P203773
driemaandelijks tijdschrift van vzw Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*

bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Staat er een rood kruisje op het adresetiket hiernaast, dan betekent dit dat jouw *lidmaatschap Natuurpunt 2020* tot op heden niet hernieuwd werd.

Dringend doen, anders is dit je laatste Meander!

v.u. A. Benoot - Y. Moerman Gampelaeredreef 67, 9800 Deinze, T 09 386 38 95